

**PRAŽSKÁ VYSOKÁ ŠKOLA
PSYCHOSOCIÁLNÍCH STUDIÍ**

OSAMĚLOST MLADÝCH LIDÍ S TĚLESNÝM POSTIŽENÍM

Bc. Barbora Aunická

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Michal Slaninka, Ph.D.

Praha 2018

PRAGUE COLLEGE OF PSYCHOSOCIAL STUDIES

LONELINESS OF YOUNG PEOPLE WITH PHYSICAL DISABILITIES

Bc. Barbora Aunická

The Diploma Thesis Work Supervisor: Mgr. et Mgr. Michal Slaninka, Ph.D.

Prague 2018

Anotace: Předmětem diplomové práce je analýza osamělosti u mladých lidí s tělesným postižením zkoumané v kontextu naší společnosti. Teoretická část shrnuje současný stav problematiky osamění a samoty, pohled společnosti na osoby s tělesným postižením a přibližuje současnou situaci sociálních služeb, které se zabývají přirozenou podporou lidem s postižením. Těžištěm teoretické části je fenomén osamělosti a tělesné jinakosti, přičemž zvláštní pozornost je věnována otázce prožívání vlastních vztahů a osamělosti mezi lidmi. Praktická část představuje využití kvalitativní metody interpretativní fenomenologické analýzy (IPA). Cílem práce je nahlédnout na tematiku osamělosti vnímanou samotnými lidmi s tělesným postižením a zkoumat jejich žitou zkušenost.

Klíčová slova: Osamělost, samota, tělesné postižení, přirozená podpora, sociální začleňování, osobní asistence, mezilidský vztah.

Annotation: The subject of this diploma thesis is an analysis of loneliness experienced by young people with physical disabilities, examined in the context of our society. The theoretical part summarizes the current state of the issue of loneliness and solitude, the society's view of people with physical disabilities and it gives an idea of the current state of social services that focus on the natural support of people with disabilities. The focus of the theoretical part rests on the phenomenon of loneliness and bodily difference, where special attention is given to the question of experiencing relationships and loneliness among people. The practical part comprise of the application of a qualitative method of interpretative phenomenological analysis (IPA). The aim of the thesis is to inspect the subject of loneliness perceived by people with physical disabilities and to explore their lived experience.

Keywords: Loneliness, solitude, isolation, physical disability, natural support, social inclusion, interpersonal relationship.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.

V Praze dne

Jméno a příjmení

Poděkování

Ráda bych poděkovala panu Mgr. et Mgr. Michalovi Slaninkovi, Ph.D. za odborné vedení práce a cenné rady, které mi pomohly tuto práci zkompletovat. Zároveň děkuji respondentům, kteří byli ochotni zúčastnit se výzkumného šetření a podstatně tak přispěli ke vzniku této práce.

OBSAH

OBSAH	1
ÚVOD	3
1 ČLOVĚK ČLOVĚKEM	5
1.1 TĚLO A TĚLESNOST	7
1.2 ŽIVOT S TĚLESNÝM POSTIŽENÍM	10
1.3 SPOLEČNOST A TĚLESNÉ POSTIŽENÍ	11
1.3.1 PŘEDSUDDKY K LIDEM S POSTIŽENÍM	13
2 SOUČASNÁ SITUACE SOCIÁLNÍCH SLUŽEB	15
2.1 SOCIÁLNÍ ZAČLEŇOVÁNÍ	16
2.2 PŘIROZENÁ PODPORA	17
2.3 SOCIÁLNÍ REHABILITACE	19
2.3.1 ASISTENCE, O.P.S.	20
2.3.2 RAMUS, Z.S.	21
3 OSAMĚLOST	22
3.1 DĚLENÍ OSAMĚLOSTI	23
3.2 SAMOTA	24
3.3 DEFINICE OSAMĚLOSTI	25
3.3.1 SOCIÁLNÍ OSAMĚLOST	26
3.3.2 EMOCIONÁLNÍ IZOLACE	28
3.3.3 EXISTENCIÁLNÍ OSAMĚLOST	28
4 MEZILIDSKÉ VZTAHY	30
4.1 DEFINICE VZTAHU	31
4.2 ZÁSADY DOBRÉHO VZTAHU	32
4.3 OSOBNÍ ASISTENCE	33
4.3.1 VZTAH MEZI ASISTENTEM A KLIENTEM	34
5 ZÁVĚR TEORETICKÉ ČÁSTI	36
6 VÝZKUMNÁ ČÁST	37

6.1	CÍL VÝZKUMU A FORMULACE VÝZKUMNÝCH OTÁZEK.....	37
6.2	ETICKÉ ASPEKTY	38
6.3	ZDROJE VALIDITY	38
6.4	INTERPRETATIVNÍ FENOMENOLOGICKÁ ANALÝZA.....	39
6.5	SBĚR DAT A JEJICH ZPRACOVÁNÍ.....	40
6.5.1	POLOSTRUKTUROVANÝ ROZHOVOR.....	41
6.5.2	OSNOVA ROZHOVORU.....	41
6.5.3	PŘEPISY ROZHOVORŮ, PRÁCE SE ZÁZNAMEM A ZPRACOVÁNÍ ROZHOVORU	44
6.6	REFLEXE VLASTNÍ ZKUŠENOSTI S TÉMATEM VÝZKUMU	45
6.7	VÝZKUMNÝ VZOREK	46
6.7.1	PŘEDSTAVENÍ RESPONDENTŮ.....	47
7	ANALÝZA JEDNOTIVÝCH ROZHOVORŮ.....	50
7.1	TÉMATA VYPLÝVAJÍCÍ Z ROZHOVORU S ANEŽKOU (A).....	51
7.2	TÉMATA VYPLÝVAJÍCÍ Z ROZHOVORU S BEÁTOU (B)	57
7.3	TÉMATA VYPLÝVAJÍCÍ Z ROZHOVORU S CYRILEM (C)	61
7.4	TÉMATA VYPLÝVAJÍCÍ Z ROZHOVORU S DOMINIKEM (D).....	65
7.5	TÉMATA VYPLÝVAJÍCÍ Z ROZHOVORU S ELOU (E).....	71
8	VÝZKUMNÁ ZJIŠTĚNÍ	75
8.1	JAK MLADÍ LIDÉ S TĚLESNÝM POSTIŽENÍM VNÍMAJÍ SVOU OSAMĚLOST?	75
8.2	JAKÉ EMOCE SE VYSKYTUJÍ U POCITU OSAMĚLOSTI?	77
8.3	EXISTUJE ZPŮSOB, JAK POCITU OSAMĚLOSTI PŘEDCHÁZET NEBO JAK S NÍM NADÁLE PRACOVAT? ...	78
9	DISKUZE	80
9.1	LIMITY A OMEZENÍ VÝZKUMU	82
	ZÁVĚR	84
	LITERATURA.....	86
	PŘÍLOHY	91
	PŘÍLOHA Č. 1: INFORMOVANÝ SOUHLAS.....	91
	PŘÍLOHA Č. 2: DOSLOVNÉ PŘEPISY ROZHOVORŮ	93

ÚVOD

V této diplomové práci se zabývám mladými lidmi s tělesným postižením. Cílem práce je poodhalit, jak tito lidé vnímají svou osamělost a jakou s ní mají vlastní žitou zkušenost. Při četbě jsem narazila na citát „*Osamělost je největším postižením*“ (Pitonyak, 2002), které mi pomohlo zvolit téma této práce.

Inspirací k tématu mi byla především má vlastní zkušenost, kdy se více jak 12 let pohybuji v blízkém kontaktu s lidmi s (nejen) tělesným postižením. V této práci vycházím ze svých poznatků načerpaných převážně ve třech neziskových organizacích (Ramus z.s., Asistence o.p.s. a Národní ústav pro autismus z.ú.).

Tématu tělesného postižení jsem se dotkla již ve své bakalářské práci *Tělesná jinakost a normalita* (2016). Částečně vycházím z této práce, proto se zde již tolik nevěnuji definování pojmů jako postižení, hendikep, stigmatizace a tak dále.

Kromě vlastní zkušenosti s lidmi s tělesným postižením mi bylo velkou inspirací čtení knih. Byl jím například autobiografický román *Skafandr a motýl* od Jeana-Dominiqua Baubyho, který byl paralyzován (ocitl se ve stavu tzv. uzamčení), všechno vnímal, ale oněměl, nebyl schopen pohybu a mohl jen mrkat. Pomocí speciální abecedy mrkáním nadiktoval román o prožitcích v onom stavu uzamčení v nemocnici. Další zásadní autobiografickou knihou bylo *Umlčené tělo* od amerického antropologa R. F. Murphyho, které je dle mého podnětným svědectvím o životě lidí s tělesným postižením i o jejich postavení v mezilidských vztazích a o tom, co se děje v zajetí zdravotnického i sociálního systému. Autor se často dotýká popisu naprosto běžných situací, které si mnozí pomáhající neuvědomují, neboť jednají v dobré víře, a přesto – nebo právě proto – nerespektují osobnost a právo na autonomii, sebeurčení i důstojný život osob s tělesným postižením. Inspirací k danému tématu mi byl také neurolog Oliver Sacks (*Antropoložka na Marsu* nebo *Muž, který si pletl manželku s kloboukem*), který píše například o ztrátě vlastního obrazu těla, citění těla a osobního prostoru. V neposlední řadě

se k tématu pojí i kniha *Neveselá záležitost* od Josepha Hellera a Speeda Vogela. Každý z obou autorů tuto zkušenost vnímá a popisuje po svém: Heller jako pacient a Vogel jako jeho asistent, pomocník a přítel.

Samotná práce je strukturována do dvou částí, teoretické a výzkumné. Teoretickou část tvoří čtyři kapitoly. V první kapitole *Člověk člověkem* se věnuji pohledu společnosti na člověka s postižením, na pojetí tělesnosti a významu těla samotného. Další kapitola se věnuje současným sociálním službám, zejména to, jakým způsobem se snaží o sociální začleňování a přirozenou podporu pro lidi s postižením. Dále v této kapitole přibližuji mou vlastní praxi v organizaci Asistence o.p.s., kde pracuji jako konzultantka v sociální rehabilitaci a organizaci Ramus z.s., kde působím jako koordinátorka lidí s postižením. Ve třetí kapitole se zabývám osamělostí. Přibližuji, co to osamělost je a z jakých úhlů je možné na ni pohlížet. Stručně se seznámíme s typologiemi osamělosti například dle Weisse (1974) či Perlmana a Peplaua (1998). Nejvíce se pak věnuji dělení dle Yaloma (2006) na osamělost interpersonální, intrapersonální a existenciální. Čtvrtá kapitola se věnuje mezilidským vztahům, protože vztah jako takový s osamělostí velmi úzce souvisí. Jako důležitou součást práce považuji i kapitolu o vztahu mezi osobním asistentem a klientem, protože velká část lidí s tělesným postižením, se kterými jsem se stihla za svou několikaletou praxi seznámit, má většinu svých vztahů navázaných právě skrze osobní asistenty.

Výzkumná část navazuje na teoretický základ. Ve výzkumné části práce je představen průběh a výsledky výzkumného šetření, provedeného prostřednictvím rozhovorů s mladými lidmi s tělesným postižením s následným rozбором dat na základě metody interpretativně fenomenologické analýzy. Výzkumná část práce obsahuje definici cíle výzkumného šetření, jakož i jeho metod s popisem výběru respondentů a popisem výzkumného vzorku. U sběru dat jsou uvedeny etické aspekty jejich zpracování, dále základní osnova rozhovoru s informacemi o postupu při přepisu rozhovorů a jejich zpracování společně s nutnými zdroji validity. Hlavní část je věnována výsledkům výzkumného šetření.

1 ČLOVĚK ČLOVĚKEM

„Člověk je ten, kdo v sobě nosí větší bytost, než je sám.“

Antoine de Saint-Exupéry

Otázkou mnoha lidí může být uvažování o tom, zda je člověk člověkem (tedy personalizovanou jednotou těla a ducha, resp. lidskou bytostí (Patočka, 1995) i tehdy, když jeho tělo nemůže (nebo může jen v omezené míře) zhmotňovat, realizovat myšlenky a úsilí člověka. Patočka říká, že: „ ... naše akce jsou vázány na tělesné postoje a pohyby. Naše konání, projektování (se do něčeho) má vždy ráz výslovného „já konám“. To už není jen svět se mě zmocnil, svět mě někam postavil. ... já konám, předpokládá, že mohu, dovedu, tzn., že dělám pohyby, které jsou vybrány mezi (mnoha) možnými. Tomu „já dělám“ musí mé tělo odpovídat. Tělo, které neodpovídá, které není povolné, dovedné, přestává být v jistém smyslu mým tělem a stává se pro mne objektem. ... Jsme s to provádět změny ve světě svou tělesností.“ (Patočka, 1995, s. 36)

Ve vztahu k řečenému se nám může zdát, že nevládne-li člověk svým tělem, tak nemůže skrz své tělo realizovat své já, své ideje a snahy, a nemůže se podílet na vlastním životě, začlenit se do společnosti a účastnit se tak na jejím vývoji.

Ráda bych na tuto přímočarou a absolutizovanou myšlenku poukázala, jako na myšlenku, která dle mého názoru neodpovídá žité zkušenosti. Vycházím z myšlenky, že i zcela nehybné tělo patří člověku. Člověk, i když nemá funkční výkonnost, může své já realizovat v koexistenci a kooperaci s jinými lidmi. Může na ně působit a podílet se tak na běhu světa. Je důležité mít na paměti, že i tělo s funkční, orgánovou či vzhledovou jinakostí patří k člověku, že toto tělo myslí, žije s cítící a tvůrčí duší. Takový člověk sice nemusí mít funkční výkonnost, ale může na jiné lidi působit, obohacovat je a současně ovlivňovat svůj životní příběh a přispívat tak k rozvoji poznání lidí okolo něj.

Na tělesné postižení můžeme nahlížet jako na filozofii odlišného těla (resp. těl a životů lidí s tělesným postižením), které se integruje do společenského vědomí a může tak zpětnovazebně ovlivňovat filozofii přístupu majoritní společnosti k minoritě lidí s postižením a také filozofii podpory, kterou majorita ve prospěch minority realizuje (Novosad, 2011).

Nejen v této diplomové práci vnímám osoby s postižením spíše jako nedílnou součást společnosti, se mnou rovné, které není třeba nijak vyčleňovat. Jak víme, tak od vnímání někoho jako minoritního je jen krůček k marginalitě (okrajovosti) a označení lidí s tělesným postižením za minoritu může mít často sociálně negativní, neopodstatněně zvýhodňující nádech. Pokud ale člověka s postižením považujeme za jedinečnou osobnost, vidíme ho jako součást běžného života stejně jako člověka bez zdravotního postižení. Z mého pohledu proto není důvod vnímat tělesnou jinakost jako důvod pro přináležení k minoritě.

Jak píše Heidegger: *„Žádná doba nevěděla toho tolik a tak rozmanitého o člověku jako dnes – ale žádná doba nevěděla méně, co je člověk, jako ta dnešní. V žádné době se nestal člověk tak problematickým jako v naší.“* (Heidegger, 2004, s. 185)

1.1 Tělo a tělesnost

„Jedině skrze tělo, do nás svět vstupuje a jediné skrze tělo jsme schopni ve světě zanechávat stopy svojí činnosti. Veškerá naše činnost je gejírem směrem ven, směrem z těla do světa, vnímání je potom studnou, do které svět padá. Tělo je místem, kde se setkává toto vnitřní a vnější ve své neprostupné jednotě, své časovosti a prostorovosti. Naše tělesnost je mostem mezi imanencí a transcendencí, je plna rozporů, přesto si udržuje ráz jednoty. Vše ostatní je až druhé, materiální statky nám nepatří, nelze svět ukrajovat, vlastnit jeho části a upínat se k nim jako k životním jistotám. Je nám dáno jen naše tělo, a sním i svět jak do nás skrze něj vstupuje. Vlastníme i skutky, jejichž nástrojem je opět tělo a jimiž se v tomto světě realizujeme.“ (Hogenová, 2002, s. 55)

Tématem těla a tělesnosti se již od starověku zabývali různí myslitelé, a to v návaznosti ve vztahu těla a duše. Např. Aristoteles ve svém spise O duši, kde říká, že tělo a duše je jedno (nelze ji od těla oddělit), duše je první skutečností přírodního těla, bez které by tělo nebylo tělem. Zároveň duše je schopností těla k jeho životním pochodům, z čehož vyplývá, že živý organismus je živým organismem díky své duši, nikoli díky tělu. Dalším z antických filosofů, kteří se zabývají vztahem duše a těla, byl Platón. Podle něj je tělo smrtelné, ale duše ne. Poseidónos vymezil trojí pojetí těla na Soma, Sarx a Pexis (Kratochvíl, 1991).

Na přelomu 19. a 20. století se tělesností zabýval fenomenolog Edmund Husserl, který řešil otázkou vztahu subjektu - těla a vnitřního pojetí času. Nejvíce problematiku těla a tělesnosti rozpracoval francouzský fenomenolog Maurice Merleau-Ponty, především v Primát vnímání, Viditelné a neviditelné a Struktura chování. V neposlední řadě se pojetím těla a tělesnosti zabývá Anna Hogenová.

Maurice Merleau-Ponty popisuje tělesné schéma jako vlastní povědomost o tvaru a funkci vlastního těla, kde každý člověk má vlastní sebenazírání, vnímání vlastního těla. Tělesné schéma nemusí korespondovat s realitou, v pojetí vlastního těla nemusí být zakotvena jako případná odlišnost, nedokonalost či funkčnost.

To znamená: myslím-li na své tělo a projektuji-li svým vnitřním zrakem jeho aktivitu, mohu vidět své tělo jako bezvadné, bez odlišností. To se následně promítá v životních cílech a motivech usilování. Merleau-Ponty podotýká, že tělesné schéma by nebylo schématem, kdyby neexistoval kontakt sebe se sebou (Merleau-Ponty, 2013).

Můžeme tomu porozumět tak, že cokoli konám vlastním tělem, každý pohyb, úkon reprezentuje proces uvědomění si toho, co chci udělat, a toho, které motorické mechanismy povedou k dosažení cíle. Znamená to, že každý tělesný úkon mne informuje o funkčnosti mého těla, spoluvytváří mé tělesné schéma a zároveň mi umožňuje reflexi toho, jak mé pohyby i mé tělo jako takové působí na druhé lidi. Prostřednictvím této reflexe mohu nazírat a poznávat své tělo či korigovat své tělesné schéma.

Vnímání tělesného schématu je velmi aktuální součást sebepojetí u lidí s tělesným postižením, zejména poúrazovým postižením, kdy člověk ztrácí svou zažitou vizi vlastního těla a povědomost o svém těle. Učí se nacházet cestu k tělu, které je sice stále jeho, ale funkčně, popř. sensoricky, pocitově i vzhledově jiné, mimo jiné proto, že dochází k redukci až absenci kontaktu těla se sebou.

Patočka píše, že *„upírám-li pozornost na své tělo, jako by to byl vnější předmět, mám již povšechnu povědomost o jeho anatomii a funkci a mohu také usuzovat, jak mé tělo zevně působí“* (Patočka, 1996). U jedinců s tělesným postižením a vzhledovou či pohybovou odlišností je zřejmá každodenní konfrontace mezi osobním tělesným schématem a realitou.

K tělesnému schématu se také vyjadřuje neurolog Oliver Sacks: *„Obraz těla je dynamický, tvárný, není něčím, co by bylo a priori v mozku zakódováno, nýbrž proces neustále se přizpůsobující zkušeností. Vyskytují se vážné poruchy obrazu těla a tělesného já jako důsledek periferního zranění, nemoci nebo poruchy. Každý pacient s vážnou poruchou obrazu těla měl stejně vážnou poruchu i tělesného já (jako je např. odcizení či sensorické vymizení postižené části těla).“* (Sacks, 2009, s. 145)

U některých osob se projevují poruchy vnitřní integrity těla tím, že svoji končetinu nevnímají jako vlastní, mají k ní odpor, a přestože je plně funkční, bezvadná, usilují o její amputaci. Pokud se jim to výjimečně podaří, popisují svoji situaci jako osvobození a dosažení harmonie s vlastním tělem. Bez amputované končetiny se paradoxně cítí „*konečně celiství a správní*“. (Murphy, 2001)

Merleau-Ponty říká: „...*mé tělo jako viditelný orgán – to znamená vnímat určitou část mého těla jako viditelnou pro druhého. Viditelnost mého těla je pro mne stejně dynamicky bezprostřední a nelze ji oddělit od viditelnosti univerzální, tj. viditelnosti aktuální i skryté pro druhé, pro ostatní. Cítíme se být pozorováni nikoli proto, že z pohledu něco přechází na naše tělo, nýbrž proto, že pociťovat vlastní tělo znamená také pociťovat to, jak se ukazuje druhému člověku. K tomu se váže vztah, např. oko vidí a je viděné, mluvím a jsem slyšen, ruka se dotýká a je dotýkána. Přizpůsobení něčeho pro mne viditelného k něčemu pro mne hmatatelnému a tohoto pro mne viditelného k tomu, co je viditelné pro druhého (například moje ruka).*“ (Merleau-Ponty, 2013, s. 234)

Hogenová k tomuto tématu píše: „*Vlastní tělo v jeho soustředěném vnímání nevnímám, ani sám sebe nevidím. Vidím sebe sama pouze prostřednictvím jiných těl, která vstoupila do okruhu mého žitého světa. Na jejich tvářích, v jejich náladách a stavech se setkávám s vlastním tělem a s vlastním jástvím. Mé vlastní tělo tak zvláštním způsobem ulpívá na jiných a tato jiná těla se stávají zrcadlem mne samého. Lidské tělo je analogické tělu země, má duševní vědomí, které bezprostředně pociťuje vlastní stavy, aniž by se vztahovalo k nějakým vnějším objektům. Je tedy jak subjektem, tak svým vlastním objektem.*“ (Hogenová, 2000, s. 76)

Tělo tedy chápeme dvojitým způsobem. Tělo jako objekt a tělo mé, tj. součást mého já. Například angličtina či němčina rozlišuje tyto dvě významové polohy: corpus, Körper, a naproti tomu body, Leib. Zmíněná dualita souvisí s tím, že tělo je něčím jiným pro vnějšího pozorovatele a něčím jiným pro samotný subjekt, který tímto tělem žije. To lze vyjádřit slovesy mít a být. Je možné hovořit o tom, že mám tělo, a také mohu tvrdit, že jsem tělem.

1.2 Život s tělesným postižením

Často se hovoří nebo píše o „problematice zdravotního a tělesného postižení“, „problému postižení“ či „problémech postižených lidí“. Frekventované používání až nadužívání slova „problematika“ ve spojení se zdravotním či tělesným postižením může posilovat náhled, že zdravotní postižení je jen-výhradně-a-permanentně problémová (a tudíž negativní) životní událost.

Ráda bych v této práci poukázala na fakt, že lidé s tělesným postižením mohou žít ve ztížených podmínkách život, kde musí čelit mnoha bariérám (jak na úrovni fyzických, tak psychických a sociálních bariér ve společnosti), ale stejně tak mohou žít život, který je naplňující, smysluplný a plný radostných chvil.

Tělesné postižení nezapadá ani do kategorie zdraví ani nemoci. Postižený může být zároveň nemocný, ale nemusí, může být nemocný a nemusí to souviset s jeho postižením. Být postižený a nemocný není zdaleka totéž. *„Hleďte na mě jako na člověka, který je stejně zdravý jako vy, možná zdravější. Považujte mě za člověka, který má omezené možnosti.“* (Dachsel, 1996, s. 13)

Murphy označuje tělesné postižení jako sociální stav. *„Postižení je zároveň stavem těla i aspektem sociální identity – je to proces, který uvádějí do pohybu somatické příčiny, ale definici a význam mu dává společnost. V první řadě jde o sociální stav.“* (Murphy, 2001, s. 157)

Tělesné postižení někdy ještě stále bývá chápáno jako osobnostní charakteristika, ačkoliv o člověku samotném ani jeho zdraví ještě nemusí vůbec nic vypovídat. Klasické definice tělesného postižení často tento obsah nenaznačují. Například chápání tělesného postižení jako dlouhodobého nebo trvalého stavu, jenž je charakteristický anatomickou, orgánovou nebo funkční poruchou, kterou již nelze veškerou léčebnou péčí zcela odstranit nebo alespoň významně zmírnit. (Novosad, 2011) Jde v první řadě o tělo a jeho omezení. Ve středu je člověk „jako problém“. Otázkou je, zda vliv na kvalitu života má samo omezení pohyblivosti nebo překážky, které vytváří prostředí, a na které člověk s postižením naráží. Odpověď bude někde uprostřed, což se však obecně mnohdy nebere v úvahu.

To, co je klíčové v tématu tělesného postižení a co by mohlo významně ovlivnit postoj některých lidí, kdyby se o postižení uvažovalo s tímto předpokladem, je fakt, že *„jakkoli tělesně postižený člověk může (ale nemusí) v individuální míře potřebovat určitou pomoc, asistenci či kompenzaci při uspokojování samozřejmých lidských potřeb. Tato pomoc není nějaká zvláštní potřeba, je to pouze soubor opatření, která vedou k vytvoření možnosti realizovat či naplňovat svoje přirozené potřeby a využívat svá práva“* (Novosad, 2011, s. 110). Nejde totiž o speciální potřeby, které by tito lidé měli na rozdíl od lidí bez postižení. Tyto potřeby vznikají tím, že důsledkem tělesného postižení vyvstávají překážky, které lidé bez postižení nezaznamenávají (přístupnost prostředí, komunikace, informace, příležitosti, postoje, předsudky, předpojatosti).

1.3 Společnost a tělesné postižení

Některá postižení rozrušují zdravé lidi více než jiná. Existuje hierarchie devalvace, která se mění se závažností a typem postižení. Na vrcholu této hierarchie jsou lidé s deformací obličeje nebo s nápadným znetvořením těla. Vozíčkáři jsou někde uprostřed. Hlavním kritériem je podle všeho míra odchylky od standardní lidské podoby (Murphy, 2001).

Úskalí nespatřuji v samotném tělesném postižení, ale v tom jak se odráží ve společnosti. Rozsah postižení není dán stupněm tělesné vady, ale ukazuje se až v konfrontaci s prostředím. Neadekvátní podmínky tohoto prostředí pak způsobují druhotné postižení. Ráda bych zde uvedla některé přístupy, které se ve společnosti vůči lidem s tělesným postižením stále objevují:

- Stále se najdou lidé, kteří se domnívají, že tělesné postižení je současně doprovázeno i mentální retardací.
- Mnoho komplikací působí často vady řeči přidružené k tělesnému postižení. Lidé, kteří se vyjadřují neobratně, v jednoduchých vědách a za

doprovodu výrazné gestikulace nebo mimovolných pohybů působí na okolí nevěrohodně. Tyto projevy opět pro mnohé značí snížený intelekt.

- Člověk s tělesným postižením je často závislý na pomoci druhých v oblasti sebeobsluhy. Někteří lidé však milně převádí tuto závislost i do ostatních oblastí a vnímají člověka s postižením jako absolutně nesoběstačného např. I v oblasti rozhodování a řízení vlastního života (Hanková a Vávrová, 2016).

Kdesi v jádru některých postojů společnosti patrně stojí některé dřívější přístupy k lidem s tělesným postižením a teoretické modely, které později vznikaly. Z nich zůstává přítomný například důraz na posuzování odlišnosti, jinakosti a limitů postižení. Postižení je negativní deviací od normy a vytváří dojem, že je nutné změnit jedince nikoliv prostředí. Definice postižení vychází pouze ze zdravotního stavu (medicínský model). Nejvíce zdrojů, jak tvrdí mnozí odborníci z řad Disability Studies, je vynakládáno na léčbu a eliminaci snížené zdatnosti namísto sociální změny (Opočenská, 2014).

Protiváhu se snaží přinášet sociální model postižení s důrazem souvislost mezi člověkem s postižením a společností. Postižení vzniká ze společnosti samé, jako výsledek bariér (fyzických, sociálních...) mezi člověkem a jeho okolím. Důraz není kladen na „normalizaci“ jedince, aby zapadl do společnosti, ale na odstraňování bariér (fyzických, legislativních, postojových). Ve středu není „problematický jedinec“, ale problematická společnost (Opočenská, 2014).

1.3.1 Předsudky k lidem s postižením

Znevýhodňující důsledky tělesného postižení bývají zesilovány nejen mezilidskými, architektonickými a dopravními bariérami, ale také obavami, neinformovaností či předsudečnými postoji veřejnosti. Typy předsudků či postojů vůči lidem s tělesným postižením, se kterými se ve společnosti setkáváme lze dle Novosada popsat těmito kategoriemi:

- Paternalistické a podceňující předsudky – charakterizuje je přístup, v jehož rámci pomáhající či pečující osoby posuzují vůli, možnosti a vhodnost potřeb, přání i relevanci citů lidí s tělesným postižením a rozhodují o tom, co tito lidé mohou, dokážou a co ne, bez ohledu na jejich skutečný potenciál. Jaksi samozřejmě se předpokládá, že si tito jedinci zaslouží politování a ochranný postoj či dohled „pomáhajících“, kteří nejlépe vědí, co je pro „postižené“ dobré, bezpečné a dosažitelné. Typický je ochranný, pečující a charitativní přístup.
- Odmítavé a degradující předsudky – prezentují se vylučováním práv a potenciálu lidí s tělesným postižením. Jsou považováni za neužitečné, společnost zatěžující, neproduktivní, a tudíž parazitující. Podpora a péče jim adresovaná jde na úkor potřeb i daní těch „normálních“. Postižení je trestem – člověk s postižením si ho zavinil sám, neboť se špatně léčil, byl neopatrný při práci, zbytečně riskoval při sportu apod. Tělesná jinakost je vnímána jako nežádoucí až patologická. Specifickým projevem je bagatelizace až degradování toho, když člověk s tělesným postižením dosáhl něčeho, co není běžné ani pro lidi bez postižení, např. vysokoškolského vzdělání, profesního uznání, odborného nebo jiného úspěchu.
- Protektivně-paušalizující předsudky – jsou manifestovány názorem, že občané s tělesným postižením mají mnoho neoprávněných či nezasloužených výhod. Veřejnost není objektivně informována o tom, že tyto výhody ve formě služeb, dávek či příspěvků jsou nenárokové a jejich přiznání často představuje nedůstojný byrokratický a (pseudo)medicínský

rituál. Klasickým příkladem dráždícím veřejnost jsou průkazy mimořádných výhod (TP, ZTP, ZTP/P) a na ně vázaná podpůrná opatření (označení O1, vyhrazená místa k parkování, nezaplatněné užívání dálnic apod.). Vytváří to dojem benefitů pro postižené, což neodpovídá realitě, protože ve skutečnosti jde o dílčí kompenzaci jak postižení, tak snížené výdělečné možnosti.

- Idealizující (heroizující) předsudky – pojmají život s tělesným postižením jako hrdinství, mravní výzvu ostatním a obdivuhodnost. I tyto předsudky jsou pro osoby s postižením paradoxně nepříznivé, protože v nich převládá iracionální a emocionální prvek nad fakty. Osoby poctivé, obětavé a odpovědné i vypočítavé, nepřející a bezohledné lze samozřejmě nalézt mezi zdravými stejně jako mezi postiženými. Dojde-li k medializaci ojedinělých případů zneužití sociálních dávek či sponzoringu, vrhá to negativní světlo na všechny jedince s postižením, kteří se tak stanou nedůvěryhodnými apod. (Novosad, 2011)

2 SOUČASNÁ SITUACE SOCIÁLNÍCH SLUŽEB

Díky rozšiřující deinstitucionalizaci mohou lidé s postižením v současné době sice žít i mimo ústavní služby, ale mnoho jich je stále obklopeno profesionálními službami a jejich účast na životě obce a síť běžných sociálních vztahů s lidmi mimo sociální služby zůstává nenaplněným cílem, na kterém je potřeba dál pracovat. Můžeme zde hovořit o začarovaném kruhu. Lidé s postižením *„mají potíže nezávisle žít a účastnit se aktivit v rámci svého okolí, protože nemají dostatek přátel, kteří je v tom mohou podpořit, a přitom nemají dostatek přátel, protože jsou vyloučení ze svého okolí”* (Duggan a Lineham, 2013, 199).

Sociální služby v ČR jsou dnes v situaci, kdy (podle zákona č.108/2006 Sb. o sociálních službách) všechny individuálně plánují. Mnohé služby procházejí transformací a místo ústavní péče se přiklánějí k poskytování péče komunitní. Do komunitní péče a individuálního plánování by dle mého určitě měla patřit práce s přirozenou podporou při sociálním začleňování uživatelů.

Míra využívání zdrojů přirozené podpory a navazování přátelských vztahů může souviset s celou řadou faktorů: od existence běžných služeb a nabídky volnočasových aktivit v obci, stigmatizace lidí s postižením veřejností a nabídky zaměstnání na straně přijímající komunity, po míru komplexity potřeb a nastavení profesionální podpory na straně lidí s postižením.

2.1 Sociální začleňování

Nezávislý život lidí s postižením stejně jako přirozená podpora je někdy úzce chápaný jako důraz na samostatnost. Tak tomu bylo v sedmdesátých letech, kdy v USA vznikala první centra nezávislého života. V konceptu nezávislého života jde především o práva lidí: *„Lidé s postižením mají mít stejná práva, možnosti volby, důstojnost a kontrolu nad životem, jako ostatní občané“* (White a kol., 2010, s. 6). Není potřeba tím nutně myslet samostatné bydlení, ale právo na takovou podporu, aby mohli žít běžný život a být součástí společnosti. Takový život je pro lidi s postižením stále projektem, o který je potřeba usilovat.

Koncept přirozené podpory se objevil v návaznosti na rozvoj hnutí deinstitucionalizace a normalizace, a jejich snahy o reformu veřejných služeb (zdravotních, sociálních, vzdělávacích i služeb zaměstnanosti) v zájmu nezávislého života lidí s postižením. Vychází z přesvědčení, že plné začlenění lidí s postižením do společnosti nebude možné, pokud jejich hlavní, nebo dokonce jedinou, sociální podporou budou i po transformaci služeb profesionálové v sociálních a zdravotních službách – byť už ve službách komunitních, a ne ústavních.

John O'Brien (1987) odlišil přítomnost v komunitě (community presence) od účasti v komunitě (community participation). Prvním termínem odkazuje k pouhému přemístění lidí s postižením mimo zdi ústavních služeb, které podle něj transformační projekty poměrně jednoduše zajistily. Druhým termínem naproti tomu vymezil ideál transformace, kterým má být účast lidí s postižením na životě obce. Taková účast se mimo jiné vyznačuje existencí dynamické sítě běžných sociálních vazeb v okolí člověka. Míra přirozených vazeb lidí s postižením je nejen známkou jejich sociálního začlenění, ale také zdrojem podpory v každodenním životě. V tomto směru Condeluci navrhl posilovat v životech lidí s postižením „vzájemnou závislost“ (interdependence) ve vztazích s okolím, spíš než jejich nezávislost (independence). Zdůraznil tak důležitost sociálních vztahů a sociálního kapitálu pro úspěšný život. *„Čím větší bude síť podpory člověka, tím vyšší bude také kvalita jeho života“* (Condeluci, 1999, s. 18).

Využívání přirozené podpory v plánování a naplňování osobních cílů uživatelů sociálních služeb však zatím není běžnou praxí. V organizaci Asistence

(více v kapitole Asistence, o.p.s.) v sociální rehabilitaci se orientujeme na personalizaci služby. To znamená, že začínáme od člověka, ne od služby. Mezi naše hlavní nástroje práce patří techniky plánování zaměřeného na člověka.

V přístupech zaměřených na člověka je jednotlivce nahlížen především jako člověk, nikoli jako diagnostická kategorie, namísto odborné terminologie se v plánování používá běžný jazyk, aktivně se vyhledávají silné stránky člověka, a jednotlivce spolu s lidmi, kteří ho znají nejlépe, má při plánování a hodnocení podpory dostat silné slovo. Filozofie zaměřená na člověka totiž klade praktický důraz na podporu uživatelů při řízení své sítě podpory a na zapojování neprofesionálů do sítě podpory (Dowling, 2006, s. 4).

2.2 Přirozená podpora

Nejobecnější definice konceptu přirozené podpory zmiňují podporu, která je poskytovaná těmi, kdo nepracují ve specializovaných službách pro lidi s postižením a poskytují neformální neplacenou podporu lidem v jejich přirozeném prostředí. Jedná se tedy o podporu poskytovanou rodinami, přáteli, sousedy, kolegy a dalšími lidmi v okolí člověka s postižením (Duggan a Linehan, 2013, s. 203).

Termín přirozená podpora se objevil v 70. letech 20. století v akademické literatuře o začleňování lidí s postižením a o tom, jakou roli v procesu začleňování mohou hrát rodiny, přátelé a sousedé lidí s postižením. Uvažování o přirozené podpoře vychází z předpokladu, že sociální sítě v nejširším slova smyslu jsou tradiční nástroj výměny neformální pomoci a podpory. V jejich rámci se odehrává celá škála vztahů mezi lidmi, které mohou mít podpůrnou povahu (Forrester-Jones a kol., 2006).

Debata o přirozené podpoře se nejvíce rozvinula v kontextu podporovaného zaměstnávání lidí s postižením, kde se pozornost zaměřuje především na podporu v rámci pracovního prostředí. Zaměstnání ale tvoří jen jednu z rovin běžného

života. Běžný život a sociální začleňování zahrnují také další domény, jako jsou vzdělání, nebo domácí a volnočasové aktivity.

Vedou se debaty o tom, kdo (nebo co) vlastně spadá do přirozené podpory. Postava spolupracovníka se objevuje téměř v každé definici přirozené podpory. Naproti tomu postava pracovního konzultanta (Job coach) se ukázala nejednoznačná. Někteří autoři chápají tuto roli jako těsně spjatou s přirozenou podporou. Jiní namítají, že pracovní konzultant sice přispívá k vytváření přirozených vazeb v zaměstnání (i mimo ně), ale jako placený pracovník specializovaných služeb pro lidi s postižením sám není „přirozenou“ podporou (Storey a Certo, 1996).

Dle Michaela West (1996), mohou i placení profesionálové zastávat roli přirozené podpory, pokud asistence, kterou poskytují, nespadá do jejich předepsané role. Jiní autoři pojetí přirozené podpory ještě více rozvolnili a zahrnuli do definice i širší kontext zaměstnávání, kam patří zdroje v běžném prostředí, jako je doprava do práce, zaměstnanecké asistenční služby, zájmové a sportovní kluby nebo programy sociálního bydlení a nástroje daňového zvýhodnění skupin zaměstnanců (West a kol., 1997).

Na závěr této kapitoly můžeme říct, že přirozená podpora, tedy podpora poskytovaná lidmi, kteří nejsou profesionálové v sociálních službách, je součástí dominantního trendu personalizace sociálních služeb. Míra přirozených vazeb lidí s postižením je nejen známkou jejich sociálního začlenění, ale také zdrojem podpory v každodenním životě. Lidé s postižením mají často jen omezené možnosti sociálních kontaktů mimo tři skupiny lidí: rodinu, ostatní uživatele a pracovníky sociálních služeb. Rodiny ani sociální služby však nemůžou nikdy naplnit roli přátelství v našich životech. Sociální služby by tedy měly mít aktivní roli při budování přirozených sociálních vazeb u lidí s postižením. Vztah mezi profesionální a přirozenou podporou by měl být synergický, ne se vzájemně vylučovat.

2.3 Sociální rehabilitace

Sociální rehabilitaci definuje Zákon o sociálních službách jako „*soubor specifických činností směřujících k dosažení samostatnosti, nezávislosti a soběstačnosti osob, a to rozvojem jejich specifických schopností a dovedností, posilováním návyků a nácvikem výkonu běžných, pro samostatný život nezbytných činností alternativním způsobem využívajícím zachovalých schopností, potenciálu a kompetencí*“ (Zákon č. 108/2006 Sb.).

Tato služba je řazena mezi služby sociální prevence a poskytuje se formou terénní a ambulantní, nebo formou pobytovou poskytovanou v centrech sociálně rehabilitačních služeb. Dle zákona jsou při poskytování služby sociální prevence poskytovány tyto služby jako nácvik dovedností pro zvládnutí péče o vlastní osobu a soběstačnost, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím (chování v různých situacích, běžných i alternativních způsobů komunikace), výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti a v neposlední řadě pomoc při uplatňování práv a obstarávání osobních záležitostí (Zákon č. 108/2006 Sb.).

Podle Jesenského (1995) je účelem sociální rehabilitace u osob se zdravotním postižením dosažení pohody a přijatelných kvalit života. Valenta (2015) ji vidí jako proces směřující k překonání sociálních důsledků vzniklých v souvislosti s postižením za účelem co možná nejvyššího stupně sociální integrace. Ta je předpokladem pro rehabilitaci pracovní a nalezení pracovního uplatnění. V procesu sociální rehabilitace se člověk snaží dosáhnout obnovy nebo náhrady ztracených schopností a optimálního zdravotního a psychického stavu.

Jedním z významů je i společenský dopad sociální rehabilitace, který spočívá v tom, že umožňuje využít potenciál osob s postižením nejen v zabezpečení vlastního života, ale i v tvorbě společensky užitečných hodnot a také přispívá k obohacování kultury intaktních o hodnoty minoritní kultury osob s postižením.

2.3.1 Asistence, o.p.s.

Velkou inspiraci pro svou práci čerpám v organizaci Asistence, o.p.s., kde působím jako konzultantka sociální rehabilitace. Polovina respondentů výzkumné části textu je klientem právě této služby.

Asistence, o.p.s., je poskytovatelem sociálních služeb pro lidi s tělesným a kombinovaným postižením v Praze. Programy, které nabízí, mají za cíl podpořit svobodný a samostatný život v běžném prostředí. Jedná se o osobní asistenci a dobrovolnictví, tranzitní program pro zásadní životní změny, podporované zaměstnávání, ergoterapeutické služby a psychologické poradenství. Asistence, o.p.s. je aktivní v oblasti odstraňování bariér ve veřejné dopravě a zlepšuje podmínky pro život lidí s postižením v běžné společnosti.

Jedním z programů, který v organizaci v rámci Sociální rehabilitaci nabízíme, je program NĚKAM PATŘIT. Cílem je navazování nových vztahů a jejich udržování, orientace v nich (známí, kamarádi, přátelé, partner). Dále se zaměřujeme na hledání místa nebo skupiny lidí, kam „budu patřit“. Individuální podpora probíhá v kontaktu klienta a konzultanta a je zaměřena podle jeho aktuálních potřeb a situace. Konzultační podpora může být zaměřená na ujasňování představ o tom, co znamená někam patřit, a jak toho dosáhnout, případně na ujasňování toho, jakou podobu mohou mít různé vztahy a jak tyto vztahy vytvářet a udržovat. Klienti ale mohou být podporováni i přímo “v terénu”, a to buď formou nácviku v reálných situacích, nebo je konzultant může podpořit svou přítomností v reálné situaci a její následnou reflexí a zpětnou vazbou.

Program je zaměřený na podporu vztahů v komunitě, konzultant, asistent nebo dobrovolník tyto vztahy nenahrazují. V rámci programu je proto kladen velký důraz na vyjasňování role konzultanta nebo asistenta.

2.3.2 Ramus, z.s.

Další velkou inspirací pro mou diplomovou práci, a nejen pro ni, je spolek RAMUS z.s. V tomto spolku působím již víc než 10 let a stála jsem u jeho zrodu. V současné době tam vykonávám pozici koordinátorky klientů, takže jsem v kontaktu se všemi lidmi s postižením, kteří naši organizaci využívají.

Ramus je platforma, která se věnuje společnému setkávání a aktivnímu využívání volného času mladých lidí s postižením i bez něj. Veškerá činnost stojí na široké základně dobrovolníků. Provoz spolku je velmi nízkonákladový, protože většinu výdajů pokryjí samotní účastníci akcí.

Ramus se věnuje zejména letním výletům po ČR i do zahraničí, táborům, víkendovým výjezdům či jednodenním kulturním aktivitám v Praze. Krom toho také provozuje dílnu a založil jeden byt. Myšlenka společného bytu, který nazýváme Gigabyt, vzniknul v roce 2016 jako ojedinělý komunitní prostor v Praze, ve kterém spolubydlí lidé s postižením i bez postižení. V současné době se podařilo inspirovat okolí a dva podobné byty se momentálně zakládají.

Otázka bydlení je pro mladé lidi s postižením vždy velké téma. Odpovědi sociálního státu na neinstitutcionální bydlení (tedy bydlení mimo ústav), je nabídka takzvaného bytu zvláštního určení. Často se ale na něj čeká i několik let. Byt se nachází většinou na úplné periferii města, je součástí nějakého bytového komplexu pro lidi ve stejné situaci a má unifikované bezbariérové podmínky. Toto prostředí však často vede k odloučení se od běžné společnosti.

Prostředí Ramusu se snaží napomáhat tomu, aby mladí lidé s postižením měli možnost účastnit se veškerých aktivit, po kterých mladý člověk běžně touží. Setkávat se s přáteli, jezdit na výlety či spolubydlet v centru města, bez ohledu na to, jestli mám nějaké postižení nebo ne.

3 OSAMĚLOST

Úryvek z knihy Irvin D. Yalom, *Když Nietzsche plakal* (Yalom, 2014, [zvukový záznam]): *"Každá lidská bytost pociťuje Angst, a proto nikdo neunikne bolesti způsobené rozpadem přátelství. Nebo bolesti z osamocení. Abych byl, pane profesore, upřímný, jako lékaře mne váš denní rozvrh znepokojuje. Kdo může takové osamění snést? Fakt, že nemáte ženu, děti ani kolegy, jste uvedl na důkaz toho, že jste stres ze svého života vystrnadil. Ale já mám na to jiný názor: Extrémní odloučenost stres nevyklučuje, naopak je sama o sobě stresem. Osamělost je živnou půdou nemoci."*

V následujícím textu se budu snažit přiblížit pojem osamělost. V literatuře existuje mnoho různých definic. V praktické části diplomové práce budu tento fenomén zkoumat především ve dvou rovinách. A to v rovině interpersonální a intrapersonální osamělosti. Interpersonální osamělosti rozumíme jako izolaci od druhých lidí. Intrapersonální chápeme jako oddělení od sebe samotného. To nastane, když člověk potlačí své touhy, pocity a přestane důvěřovat svému úsudku a umlčí svůj vlastní potenciál. A v neposlední řadě rozeznáváme ještě existenciální osamělost, která se vztahuje k bytí a může přetrvávat i za situace, kdy je člověk dobře integrován a má i velmi uspokojivé vztahy s druhými lidmi.

Potřeba sociálního kontaktu je pokládána za základní sociální potřebu, která patří k podstatě člověka jako tvora společenského a osamělost je důsledkem nenaplnění této potřeby. Často však bývá zaměňována se samotou. (Výrost, Baumgartner, 2001) Autoři uvádějí tři základní znaky, kterými se osamělost odlišuje od samoty:

- osamělost je subjektivní prožitek,
- osamělost je výsledkem vnímání určitých nedostatků v interpersonálních vztazích,
- osamělost je nepříjemná.

Na určení osamělosti nestačí pouhé pozorování, zda je někdo sám, nebo obklopen jinými lidmi. Důležité je spíše osobní vnímání vztahů, a to především jejich kvality, ne kvantity.

3.1 Dělení osamělosti

V práci pohlížím na osamělost nejvíce v existenciálním kontextu. Budu od sebe rozlišovat následující:

INTERPERSONÁLNÍ - tato osamělost bývá vnímána a prožívána spíše jako samota, lze ji detekovat, především pokud jsme izolováni od druhých. Závisí na různých faktorech – například: na nedostatku vhodných sociálních dovedností, na silně konfliktních pocitech ohledně intimity či na geografické izolaci. Neméně důležitou roli pak hrají i sociokulturní faktory.

INTRAPERSONÁLNÍ – osamělost je proces, kdy člověk sám odděluje části sebe samého od sebe. Potlačuje své vlastní pocity a touhy a zvnitřní si přání či příkazy druhých. Nevěří svému úsudku a doslova pohřbí svůj vlastní potenciál.

EXISTENCIÁLNÍ – Osamělost, která znamená zásadní propast mezi člověkem a kýmkoli druhým, mezi člověkem a světem. Jedná se o osamělost, která přetrvává navzdory uspokojivým vztahům s druhými a navzdory dokonalému sebepoznání a integraci. K prožitku existenciální osamělosti zásadně přispívá konfrontace se smrtí a svobodnou volbou. Rovněž tak situace, ve kterých jsme fakticky sami, na neznámých místech a kdy doslova ztratíme „klíče k realitě“, které nám poskytuje kultura, ve které jsme zabydleni („bytující ve světě“) (Yalom, 2006).

Yalom (2006) je toho názoru, že interpersonální a intrapersonální osamělost jsou s existenciální osamělostí úzce propojené. Existenciální osamělost se často drží ve zvladatelných mezích právě pomocí interpersonální náklonnosti. Především interpersonální osamělost s existenciální sdílí společnou hranici.

3.2 Samota

Ve finském jazyce se používá totéž slovo pro samotu i osamělost (Griff, 2000). Jak však poznamenává více autorů, osamělost není totéž co samota. Základním rozdílem je chápání samoty jako objektivního stavu fyzické izolace (například žít sám) a osamělosti jako subjektivního pocitu izolace (Výrost a Baumgartner, 2001).

Sýkorová doplňuje samotu ještě o další dimenzi, rozlišuje samotu na dobrovolnou a nedobrovolnou. Dobrovolnou si člověk volí sám, je tedy výsledkem vlastní volby, nedobrovolná samota pak může vést k osamělosti, se kterou se pojí pocity trpkosti, zklamání, izolace, odcizení, nepochopení, vyloučení. Reflektivní samota – jako čas pro sebe - přináší jinou zkušenost než osamělost. Zatímco osamělost je trýznivá, bolestivá a nevídaná, samota je považována za pozitivní, umožňující člověku reflektovat, odpočinout si či být kreativní, poskytuje možnost zpracovat informace z každodenního života (Sýkorová, 2004).

Z výše zmíněného vyplývá, že osamělost a samota spolu mohou a nemusí souviset. Člověk může být sám (objektivně) a necítit se přitom osamělý (pokud si samotu vybere) nebo se osamělý cítí (pokud je sám nedobrovolně). A naopak nemusí být vůbec sám (má přátele) a přesto se může cítit osamělý.

3.3 Definice osamělosti

Peplau a Perlman začátkem osmdesátých let definovali osamělost jako „*nesoulad mezi aktuálními a žádoucími sociálními kontakty*“. (Peplau a Perlman, 1998, s. 481) Později jiní autoři definují osamělost velmi podobně. Například Thompson a Tomaka popisují osamělost jako „*nepříznivou bilanci mezi skutečnými a žádoucími sociálními kontakty*“ (Thompson a Tomaka, 2006, s. 360). Velký psychologický slovník charakterizuje osamělost jako „*nepříjemný či stísněný afektivní nebo kognitivní stav plynoucí z toho, že člověk je, nebo se cítí být, sám či opuštěný*.“ (Hartl a Hartlová, 2010, s. 372)

Sýkorová uvádí, že osamělost lze vnímat jako životní pocit i jako tíživou životní situaci. Obě roviny se často prolínají. Rozlišuje také osamělost přechodnou a dlouhodobou, neboli chronickou (Sýkorová, 2004). Výrost a Baumgartner rozlišují rys a stav osamělosti. „*Rys osamělosti představuje relativně stabilní vzorec prožívání osamělosti*“, zatímco „*stav osamělosti je zážitek, který je časově ohraničen a je spjat s dramatickými a výraznými změnami v životě*.“ Příkladem stavu osamělosti může být změna zaměstnání nebo odchod z rodinného prostředí domova na internát (Výrost a Baumgartner, 2001, s. 123).

Podle toho, čeho se osamělost týká, ji můžeme rozdělit na sociální a emocionální. Takto se rozlišuje nejčastěji. Sýkorová rozlišuje také kognitivní a behaviorální, které svou charakteristikou více-méně odpovídají osamělosti sociální. Popisuje tedy tři typy osamělosti – kognitivní, behaviorální a emocionální. Kognitivní osamělost znamená, že člověk nemá s kým sdílet myšlenky hlubšího rázu, behaviorální osamělost člověk prožívá tehdy, když mu chybí lidé pro smysluplné aktivity ve volném čase. Při emocionální osamělosti člověk pociťuje stav nenaplněné potřeby lásky (Sýkorová, 2004).

Také Weiss (1974) rozlišuje mezi sociální a emocionální osamělostí, které spolu mohou koexistovat nebo se vyvíjet nezávisle. Zatímco sociální osamělost souvisí se samotou a je způsobena absencí vztahů především s přáteli a známými

a v důsledku toho vzniká absence společně sdílených aktivit a zájmů, emocionální osamělost vzniká v důsledku absence jedné konkrétní blízké osoby. Člověk v tomto případě může být obklopen desítkami přátel, známých, kolegů, ale postrádá důvěrný vztah, který by byl založen na vzájemném porozumění, lásce, intimitě, důvěře a opoře.

Novým fenoménem je také internetová osamělost, objevující se u osob, jež tráví neúměrné množství času před obrazovkou počítače a kterým internet slouží jako výhradní náplň volného času; mohou se objevovat pocity stísněnosti, izolovanosti a osamění, které se snaží překonat pomocí „chatu“ a „talku“, tj. internetového „povídání“ s jinými uživateli sítě.

3.3.1 Sociální osamělost

K sociální podstatě člověka patří jeho potřeba sociálního kontaktu, která nachází uspokojení v sociálních interakcích. Mnozí autoři (A. H. Maslow, H. A. Murray aj.) považují potřebu styku s jinými lidmi za základní sociální potřebu člověka (Výrost a Slaměník, 1998). Tento předpoklad vychází hlavně z Maslowovy hierarchie potřeb (pokud lidé uspokojí své základní biologické potřeby, začínají mít větší váhu hierarchicky výše postavené potřeby, mezi něž patří i smysluplné vztahy k blízkým lidem). Důsledkem nenaplnění této potřeby je právě osamělost.

Interakce s jinými lidmi je pro člověka důležitá hned z několika různých důvodů:

- Poskytuje konsensuální ověření jedinceva chápání sociální reality. Jedinec má možnost ověřit si ve vztahu k jinému člověku, co je správné, vhodné nebo žádoucí pro sociální chování. Předmětem konsensuálního ověření se stává to, v čem se jedinec shoduje, nebo si je blízký s lidmi, ve vztahu k nimž si své chování ověřoval. Tendence k afiliaci (potřeba člověka navazovat pozitivní a těsné vztahy s jinými lidmi) vzrůstá při nejistotě a zejména v situacích ohrožení.

- Přítomnost blízké osoby nebo osob umocňuje pocity štěstí v radostných chvílích, a naopak poskytuje úlevu a útěchu při zármutku, bolesti a zklamání.
- Interakce poskytuje podněty pro srovnávání (úspěšnosti, výkonnosti, způsobů prožívání...), osvojování si nových poznatků a zpětnou vazbu pro akty vlastního chování.
- V interakci se očekává odměna za úspěšně vynaložené úsilí. Ocenění jiných zvyšuje sebehodnocení.
- Spolupráce s jinými a společné dosahování výkonu v různých činnostech přináší uspokojení.
- Příjemné pocity u blízkých a důvěrných vztahů vyvolává vzájemná důvěra, vzájemné sdělování si informací, které nejsou přístupné jiným lidem. Stejně tak je důležité sdílení stejných či podobných názorů, přesvědčení, postojů a možnost jejich diskutování.
- Těsné interpersonální vztahy dávají člověku pocit bezpečí, protože ve složitých životních situacích se může obrátit o pomoc k lidem, o nichž ví, že mají o něho starost a že jsou ochotni mu pomoci. (Výrost a Slaměník, 2001)

Těmto jednotlivým příčinám navazování interpersonálních kontaktů přisuzují různí lidé různou důležitost. Zároveň se lidé liší i mírou motivace k navazování přátelských kontaktů a mírou sociálních dovedností.

3.3.2 Emocionální izolace

Emocionální izolace je zapříčiněná chyběním blízkého, důvěrného vztahu s jednou konkrétní osobou. Člověk, byť obklopen mnoha známými, postrádá důvěrný vztah založený na vzájemném porozumění a důvěře, který by mu poskytoval možnost intimního sdělování, možnost mluvit o sdílených názorech a postojích, možnost vzájemného odměňování, spolehnutí a opory. Můžeme říci, že emocionální osamělost je pocit, že nemáme nikoho blízkého, s kým se můžeme podělit o své vnitřní pocity, komu můžeme bezvýhradně důvěřovat a kdo nás má rád.

3.3.3 Existenciální osamělost

Heidegger hovoří o tom, že člověk si za určitých okolností (většinou se jedná o zlomové, kritické zážitky) může intenzivně uvědomit, že je smrtelný, že je nucen se rozhodovat (je svobodný), a že je na světě sám, protože ať se k lidem přiblíží sebevíc, musí přesto čelit životu „na vlastní kůži“ (Heidegger, 2002).

Takovéto uvědomění dle Heideggera nutně vede k úzkosti, kterou mírníme únikem od sebe k někomu či něčemu. Jakýkoli přímý návrat k sobě samému nás vede k výše popsanému úzkostnému prožívání, kterého se můžeme buď zbavit únikem, nebo ho můžeme tvořivě využít a dát svému životu smysl skrze osobní rozhodnutí, skrze osobní závazek. Přístup k životu nabývá charakteru svobodné volby s vlastní odpovědností.

Heidegger popisuje způsob ontologického způsobu bytí, který se zásadně odlišuje od každodenního bytí ve světě, které může být plné zábav a podléhání starostem o existenci věcí, kde si člověk neuvědomuje, že je tvůrcem svého života a světa.

Ontologický způsob bytí je stav uvědomování si bytí samotného. Člověk se nepodivuje nad způsobem existence věcí, ale tomu, že věci jsou. Člověk se pozastavuje a oceňuje zázrak bytí, obdivuje, že něco vůbec je, že něco vůbec existuje, že existuje on sám. Člověk si je vědom svého bytí, je si vědom jeho křehkosti i síly, a je si zároveň vědom jedinečnosti (osamělosti) vlastního bytí. V tomto stavu existuje autenticky. Přijímá své možnosti i omezení a zažívá úzkost, která je pro něj výzvou k existenci. Člověk je tak lépe připraven uskutečnit ve vlastním životě změny. Jeho život je postaven na zapojování, propojenosti, odpovědnosti, svobodě a osamělosti (Heidegger, 2002).

Smrt, osamělost, svoboda, odpovědnost a smysl jsou takto propojeny. Výše popsaná reflexe může činit člověka pozornějším k bytí. Vědomí smrti a osamělosti nám umožňuje žít svůj život autenticky a odpovědně. Frankl tvrdí, že být pozorný k bytí jako celku, znamená být pozorný k otázkám, které člověku klade každodennost. To znamená být odpovědným – schopným odpovídat (Frankl, 1999).

4 MEZILIDSKÉ VZTAHY

„*Problém vztahu je problémem splynutí – osamělosti*“ (Fromm, 2014). Na jedné straně se člověk musí naučit komunikovat s druhým člověkem, aniž by podlehl touze stát se součástí druhého, zároveň nesmí druhého člověka redukovat na nástroj proti vlastní osamělosti. Takto velmi často v interpersonálních vztazích vznikají dva extrémy, které způsobují výrazné mezilidské potíže. Člověk se sebou nechá manipulovat či s druhými manipuluje sám. Je na lidech závislý či se snaží o přehnanou nezávislost.

Problematika narušených mezilidských vztahů bývá v popředí mnoha terapeutických zakázek (Yalom, 2006). Základní úzkost, kterou Yalom dává do souvislosti se smrtí a Fromm s osamělostí, může být redukována i jinými typy závislostí, než je závislost interpersonální – jídlo, psychoaktivní látky, internet, atd.

Uniknout od sebe k někomu či něčemu, znamená vyhnout se základnímu atributu naší existence. Jakýkoli přímý návrat k sobě vede, jak bylo naznačeno výše, k prožitkovému uchopení vlastního bytí ve světě. Slovo existence („ex – ist“) vyjadřuje diferenciaci, proces oddělování, stávání se oddělenou bytostí. Neoddělit se, znamená nevyrůst, ovšem cenou za oddělení, růst a individuaci je osamělost (Fromm, 2016).

Problematika osamělosti nás nutně vede do oblasti mezilidských vztahů, člověk v průběhu svého života hledá různé způsoby, jak ve své osamělosti spočinou. Od ostatních jsme odděleni, každá zkušenost je naše vlastní, nikdo jiný za nás žít nemůže. Žádný vztah nemůže základní (existenciální) osamělost odstranit, může ji pouze mírnit. Každý z nás je v bytí sám.

Paradoxní je, že vědomí odloučenosti nás s druhými lidmi spojuje, protože skrze vědomí vlastní oddělenosti si mohu uvědomit, že jsou na tom ostatní stejně. V okamžiku takového prožitku mohu mít k ostatním blíže, než tomu bylo před tím. Pokud svou osamělost dokážeme přijmout, dokážeme se také s láskou obracet k druhým lidem. Pokud to nedokážeme, riskujeme, že naše vztahy s druhými

budou pouze karikaturami toho, co by mohlo být. Setkání se samotou člověku nakonec umožní navázat hluboký a smysluplný kontakt s druhým člověkem (Yalom, 2006).

4.1 Definice vztahu

V psychologii se definuje vztah jako vzájemné působení mezi dvěma nebo více objekty, jevy nebo osobami. Z psychologického hlediska je toto vzájemné působení doprovázeno emocionálními vazbami a funguje zde určitá míra odpovědnosti (Hartl, 2004).

V přírodních vědách se vztahem zabývá obor ekologie, který zkoumá vzájemné působení mezi dvěma organismy na úrovni jedince, populace i společenstva nebo mezi organismem a jeho prostředím.

V sociologii se zabýváme společenskými vztahy. Jedná se o vztahy, které vznikají mezi lidmi a vytvářejí se v procesu společné činnosti. Společenské vztahy se vyznačují mnohotvárností a diferencují se nejen podle svého ekonomického, politického, právního a kulturního obsahu, ale i momenty součinnosti, spolupráce, soudržnosti, konfliktu, boje atd. (Encyklopedie Co je co, 2000).

Ve filozofii definujeme vztah jako emocionálně volní postoj osobnosti k něčemu (někomu) vyjadřující její životní a společenskou pozici. „Není věcí bez vztahů, ale ani vztah bez věcí. Každý předmět se nalézá v nekonečných souvislostech a vztazích s jinými předměty. Vývoj věci mění její vztahy, podstatná změna vztahů může změnit samotný předmět“ (Encyklopedie Co je co, 2000).

Mezilidské vztahy vycházejí z faktu sociální determinace člověka a vedou ho k neustálému vytváření a změně postojů, názorů a hodnot. Jsou ovlivňovány sociálními, psychologickými, ekonomickými i ekologickými faktory. Každý člověk je disponován určitým typem interpersonálního chování, které se odvíjí od jeho osobnostní struktury.

4.2 Zásady dobrého vztahu

Kopřiva (2016) ve své knize *Lidský vztah jako součást profese* uvádí čtyři zásady, které by si měl člověk uvědomovat, vykonává-li pomáhající profesi. Domnívám se však, že tyto zásady jsou velice výstižné a platí pro jakýkoli mezilidský vztah.

1. Je potřeba mít na paměti, že každý člověk má svůj jedinečný vnitřní svět, což znamená, že se každému jeví stejné věci jinak. Chceme-li porozumět druhému člověku, musíme jeho vnitřní svět respektovat.
2. Je důležité vytvořit si určité hranice ve vztazích a hájit je v obou směrech. Což znamená, že bychom si měli uhájit vlastní autonomii, ale také nenarušovat autonomii druhých osob.
3. Důležité je také naučit se vnímat a přijímat své vlastní pocity, ať jsou dobré nebo špatné. Ve vztazích málo věcí změním jen vůlí a rozumem.
4. Poslední zásadou je uvědomit si fakt, že lidé jsou vzájemně provázaní se svým okolím. Často jsme pouhou součástí těchto systémů, které nás významně ovlivňují a omezují. Měli bychom toto omezení nezávislosti dokázat přijmout (Kopřiva, 2016).

4.3 Osobní asistence

Osobní asistence je služba, která je postavena na spolupráci dvou lidí, tedy osobního asistenta a člověka se zdravotním postižením. Už z této samotné podstaty vyplývá, že součástí osobní asistence je také komunikace mezi těmito dvěma aktéry, vzájemné sympatie i antipatie, vzájemná tolerance a mnoho dalších prvků. Tyto prvky by se daly shrnout tvrzením, že mezi těmito dvěma osobami vzniká lidský vztah.

Slovník sociální práce vymezuje osobní asistenci jako pomoc osobám se zdravotním postižením, jež zahrnuje služby, které zmírňují důsledky postižení jedince při všech jeho činnostech. Cílem osobní asistence je umožnit postiženým lidem, aby žily způsobem života, který se co nejvíce blíží životu bez postižení (Matoušek, 2003). Zákon o sociálních službách vymezuje osobní asistenci takto: *„Osobní asistence je terénní služba poskytovaná osobám, které mají sníženou soběstačnost z důvodu věku, chronického onemocnění nebo zdravotního postižení, jejichž situace vyžaduje pomoc jiné fyzické osoby. Služba se poskytuje bez časového omezení, v přirozeném sociálním prostředí osob a při činnostech, které osoba potřebuje.“* (Zákon č.108/2006 Sb.)

Hrdá (2008) popisuje osobní asistenci jako službu, která umožňuje lidem s postižením dělat věci, které potřebují ke svému životu a dělali by je sami, kdyby postižení neměli. Dále dodává, že *„osobní asistence je sociální služba, která sice klade velmi vysoké nároky na klienta, může však pro něho být nejen optimální kompenzací jeho zdravotního postižení, ale i hluboce lidským vztahem v tomto odcizeném světě“* (Hrdá, 2008, s. 13).

4.3.1 Vztah mezi asistentem a klientem

„ Klient je do jisté míry bezmocný už tím, že něco potřebuje. Pracovník je do jisté míry mocný už tím, že pomáhá, aby málo mocný klient byl o něco mocnější“ (Kopřiva, 2016, s. 40).

Vztah mezi asistentem a klientem je poněkud speciální, neboť se nedá jednoduše popsat a vymezit jako jiné interpersonální vztahy, jakými jsou např. vztah kolegů, nadřízeného a podřízeného nebo příbuzenské vztahy. Vztah osobního asistenta a klienta bývá srovnáván s jinými interpersonálními vztahy a bývá popisován tak, že v sobě nese znaky několika různých typů vztahů. Často v literatuře najdeme připodobnění ke vztahu rodiče s dítětem, přátelskému vztahu nebo vztahu zaměstnance se zaměstnavatelem (Kopřiva, 2016).

Každý interpersonální vztah má určitý vývoj, mění se postupem času. Pro každý vztah je zásadní jeho počátek, tedy navázání kontaktu dvou individuí a poté vzájemné poznávání. Fáze ve vztahu klienta a osobního asistenta jsou podobné fázím v přátelském vztahu a vztahu klienta a pomáhajícího pracovníka obecně. Mezi klientem a osobním asistentem funguje vzájemná náklonnost a blízkost, pouze pokud jsou si psychicky blízcí. To znamená, že mají podobné postoje, představy a domněnky, jejich hodnotové žebříčky se v zásadních otázkách nerozcházejí. V psychologické literatuře se tento jev označuje jako „efekt similarity“ (Musil, 2004).

Jak uvádí výše zmíněný Kopřiva (2016), v každém mezilidském vztahu by měly být vymezeny určité hranice, které mimo jiné zajišťují autonomii každého z aktérů vztahu. Vymezují a určují, do jaké míry si aktéři vztahu zasahují do svých záležitostí. Každý může vnímat a chápat rozdělení kompetencí ve vztahu jinak. Je otázkou společné komunikace, jaké hranice si navzájem stanoví.

K narušení hranic ve vztahu mezi osobním asistentem a klientem dochází často, pokud asistent bere záležitosti klienta až příliš za své vlastní. Problémem je, když má potřebu, aby ho klient potřeboval, sebeobětuje se ve prospěch klienta a zajišťuje i ty věci, které by byl schopen klient zajistit sám. Emoce hrají důležitou

roli v otázce hranic vztahu mezi pomáhajícím a klientem. Každý by měl rozlišovat mezi soucitem a empatií. Pokud ke svému klientovi cítí asistent soucit, může dojít k tomu, že ztratí hranice, nebo začnou vztah ovládat emoce, asistent je zaplaven lítostí, rozrušením či úzkostí (Novosad, 2006).

Géringová (2011) ve své publikaci *Pomáhající profese* popisuje soucítění a lítost jako jednání, které nemá intervenční charakter a proto by se mu pomáhající pracovník měl vyvarovat. Je to totiž takové jednání, kdy se člověk neangažuje ve snaze změnit situaci objektu jeho lítosti. Myslí si, že je situace druhého nenapravitelná, nemá dostatek zdrojů či možností situaci změnit, anebo má pocit, že za situaci může sám objekt. Lítost může bránit v efektivním vykonávání pomáhající profese. Při práci s lidmi se ale emocím nedá vyhnout, proto je důležité, aby se pomáhající pracovník naučil dobře rozumět svému prožívání a rozeznávat své emoce. Teprve tehdy je schopen lépe vnímat a rozumět emocím svých klientů, emocím ostatních.

S hranicemi ve vztahu mezi pomáhajícím a klientem souvisí i otázka zodpovědnosti. Klient má právo na sebeurčení, proto by neměl pomáhající přebírat zodpovědnost, která náleží klientovi. Největší vliv na to, jak situace dopadne, by měli mít právě klienti, jejich zodpovědnost určuje volbu řešení. Asistenti jsou zodpovědní za kvalitu procesu pomoci. Někdy mají ale pocit, že mají odpovědnost za to, jak klientova situace dopadne. Pomáhající někdy vnímají jako svoje selhání, že se klient nevyhnul určitému problému, že nebyli schopni motivovat klienta k určitým činnostem, že nedokázali zabránit.

5 ZÁVĚR TEORETICKÉ ČÁSTI

Smyslem teoretické části bylo přiblížení a definování důležitých pojmů pro tuto diplomovou práci. Seznámili jsme se s pojmy tělesnost a tělesné postižení. Text poukazoval také na to, co může vnášet tělesné postižení do života člověka a s jakými překážkami nejrůznějšího druhu se mohou lidé s tělesným postižením potýkat. Jak ve vztahu ke společnosti, tak ve vzájemných vztazích s ostatními a leckdy i sami se sebou.

Dále jsme si přiblížili současný směr práce v sociálních službách. Zejména pojmem sociální začleňování či přirozená podpora je v jiných prostředích mnohem více rozpracována než v naší republice. V USA je práce s přirozenou podporou pro lidi s postižením běžnou součástí, v České republice s tím teprve začínáme a pomalu zapracováváme do metodik práce. Důležité je uvědomit si, že lidé s postižením mají často jen omezené možnosti sociálních kontaktů. Většinu z toho pak mohou pokrývat pouze pracovníci sociálních služeb, ostatní uživatelé a rodina. Přátelé či partneři se u někoho objevují zcela minimálně. Důraz je tedy kladen zejména na vytváření přirozených mezilidských vztahů.

Velmi důležitou částí práce byla třetí kapitola, kde jsme si podrobněji ujasňovali pojem osamělost, který je běžnou součástí jazyka bez ohledu na odbornou sféru, a má tudíž značně variabilní obsah. Pokusila jsem se proto zjistit, jak tento pojem definovali vybraní odborníci, jak s ním zacházeli a jak o něm uvažovali. I přesto, že se můžeme setkat s různými definicemi, tak je možné nalézt několik důležitých konceptů, které nám umožňují na pojem osamělost nahlédnout s dostatečnou přesností. Zabývali jsme se především tím, jak se osamělost odlišuje od samoty a dělení na osamělost sociální, emocionální a existenciální.

Pro účel diplomové práce bylo nutné zabývat se i mezilidskými vztahy, zejména z pozice mezi osobním asistentem a klientem. Lidé s tělesným postižením mohou mít okolo sebe převážně osobní asistenty, s kterými musí určitý druh vztahu navázat, protože potřebují jejich pomoc.

Na teoretickou část navazuje část praktická, kde se budeme osamělostí mladých lidí s tělesným postižením zabývat skrze kvalitativní výzkum.

6 VÝZKUMNÁ ČÁST

Cílem výzkumu neboli praktické části diplomové práce je zjistit a popsat, jak mladí lidé s tělesným postižením zažívají vlastní osamělost. V textu se nejvíce soustředím na prozkoumání prožité zkušenosti a následného porozumění. Prožitými zkušenostmi zde míním nejen popis dané situace jako takové, ale i zkoumané okolnosti, pocity a postřehy s tím spojené. Z teoretické části textu je patrné, že osamělost velmi blízce souvisí s mezilidskými vztahy. Ukazuje se také, že většina lidí, bez ohledu na postižení, se se zkušeností s osamělostí potýká. V teoretické části byly představeny základní pojmy, které se s osamělostí mladých lidí s tělesným postižením pojí. Empirická část se zaměřuje na to, jak své osamělosti rozumí sami respondenti výzkumu a jakou úlohu přikládají svým vztahům. Za tímto účelem je použita kvalitativní metoda Interpretativní fenomenologická analýza (Interpretative phenomenological analysis, dále jen IPA).

6.1 Cíl výzkumu a formulace výzkumných otázek

Pro naplnění cíle empirické části byly stanoveny tyto výzkumné otázky, orientované na vnímání a pocity respondentů s tělesným postižením v souvislosti s jejich pohledem na fenomén osamělosti. Výzkumné otázky byly stanoveny s ohledem na témata teoretické části. Otázky polostrukturovaného rozhovoru jsou rozvinutím těchto výzkumných otázek. Podle výzkumných otázek je členěna kapitola *Diskuze*.

1. Zjistit, jak mladí lidé s tělesným postižením vnímají svou vlastní osamělost?
2. Zjistit, jaké emoce se vyskytují u pocitu osamělosti?
3. Zjistit, zda existuje způsob, jak danému pocitu předcházet nebo jak s ním nadále pracovat?

6.2 Etické aspekty

Kvalitativní výzkumné šetření probíhalo pod podmínkou naprosté anonymity. Pro zajištění souladu s etickým kodexem byli respondenti před zahájením audio nahrávky seznámeni s nutností podpisu informovaného souhlasu, který slouží k zachování osobní anonymity, a zároveň tvoří součást kapitoly příloh této práce. Všichni respondenti také podepsali souhlas, že mohou uvést, jaké organizace jsou součástí (Asistence, o.p.s. nebo Ramus z.s.). Dalším prvkem v rámci etiky je závazek použití a zpracování získaných dat výhradně pro potřeby této diplomové práce. V neposlední řadě byla účast respondentů v kvalitativním výzkumném šetření zcela dobrovolná s tím, že dotazovaní měli v jakémkoliv okamžiku možnost rozhovor přerušit a celkově od něj odstoupit.

6.3 Zdroje validity

Aby byli respondenti otevření hovořit na dané téma, je nutné se řídit základní zásadou, a to během rozhovoru, resp. tématu klienty nehodnotit, ale přijímat je takové, jací jsou. Validita práce vlastních prožitků respondentů je garantována doslovným přepisem rozhovorů, které obsahují poznámky, vypovídající o kontextu a zabraňující případnému špatnému porozumění kontextu. Dalším nástrojem pro zajištění validity je opakované čtení i náslech rozhovorů tak, aby proběhlo opětovné zpětné vtažení do děje uskutečněného rozhovoru, aniž by došlo k následnému zkreslení kontextu z důvodu časového rozestupu mezi realizací rozhovoru a analýzou dat. V neposlední řadě uvedená témata obsahují doslovné citace z rozhovorů s respondenty, což zaručuje jejich pravost.

6.4 Interpretativní fenomenologická analýza

Interpretativní fenomenologická analýza (dále jen IPA) je přístup, který rozvíjí Jonathan A. Smith od devadesátých let minulého století. Stal se nástrojem pro zachycení autentického, osobitého a přirozeně žitého vyjádření osoby (respondenta výzkumu) v interakci s tématem, které se ho niterně dotýká a také se zapojeným výzkumníkem, který výzkum ze svého zaujetí administruje. Rozvinula se proto, aby byla zachycena a prozkoumána subjektivní zkušenost a zároveň zůstala přístupná výzkumníkům. Souvislost s fenomenologií se projevuje v hledání individuální, a tudíž jedinečné zkušenosti člověka, jeho žité zkušenosti a v psychologii pak především prozkoumáváním toho, jakým způsobem je svět zažíván (zakoušen) konkrétními lidmi v konkrétním kontextu a čase (Kocvrlichová, 2006).

Výzkumník fenomenologicky prozkoumává zkušenost konkrétního člověka z jeho perspektivy a zároveň si uvědomuje, že v tomto porozumění hraje ústřední roli také výzkumníkova zkušenost a jeho pohled na svět, stejně jako interakce mezi ním a participantem. Důležitou součástí výzkumu je tedy i nastavení kontextu realizace rozhovorů s participanty, prozkoumání základních oblastí, které ovlivňují zkoumané téma a reflexe motivací výzkumníka před výzkumem i během něho. Realizace výzkumu samotného (sběru dat) musí zároveň akceptovat požadavek vztahu s participantem, který je srozumitelný, zaujatý a hlavně důvěrný. Fenomenologická analýza je individualistickým přístupem a rezignuje na popsání objektivity ve výpovědích respondentů. Kritériem IPA je zachycení významů popisovaných prožitků respondentů, nejde o popis, o příběhy nebo o obsahy (Smith, 2009).

6.5 Sběr dat a jejich zpracování

Všech pět rozhovorů bylo uskutečněno v rozmezí dvou měsíců na jaře 2018. Všichni respondenti byli na jeho počátku informováni a srozuměni s tím, že jejich účast na rozhovorech je zcela dobrovolná, a stejně tak je jim umožněno kdykoliv rozhovor ukončit, nebo pokud se v rámci rozhovoru vyskytne téma, o kterém nebudou chtít hovořit, mají na to právo a nemusí odpovídat. Další poskytnutá informace se týkala anonymity jejich osobnosti, resp. absence jakéhokoliv zveřejnění jejich soukromých údajů, jako jsou primárně jméno a příjmení. V přepisu rozhovorů tak byla použita smyšlená jména jednotlivých respondentů.

Minimální délka rozhovoru byla 45 minut, nejdelší rozhovor trval 78 minut. Některé rozhovory jsme z důvodu toalety nebo občerstvení museli přerušit, ale domnívám se, že to nemělo žádný vliv na celek rozhovoru. Část rozhovorů byla pořizena v předem vybrané kavárně, část se uskutečnila venku v přírodě, vzhledem k příjemnému počasí pro oba účastníky rozhovoru. Veškeré rozhovory byly nahrávány do mobilního telefonu ve formě audio nahrávky a jejich kompletní přepis tvoří přílohovou součást této práce.

Rozhovory byly polostrukturované s otevřenými otázkami. Důvodem byla použitá metodologie IPA, resp. její princip spočívající v prohloubení diskutované problematiky s vyplynutím názorů a postojů respondentů. Výchozí bylo předchozí stanovení okruhů, mapující daný problém.

Všechny rozhovory jsem začala úvodem o anonymitě poskytnutých informací, dále jsem pokračovala úvodními otázkami, přes které jsem se dostala ke zkoumanému tématu. Na závěr jsem se poptala na to, co hezkého respondenta čeká v nejbližších dnech, nebo na co se momentálně těší. Celkový průběh rozhovorů mohu hodnotit velmi pozitivně, protože jednotliví respondenti byli v jejich průběhu velmi otevření a aktivní. Po skončení nahrávaného rozhovoru jsem s většinou respondentů ještě chvíli poseděla a popovídala.

6.5.1 Polostrukturovaný rozhovor

Nejčastěji používanou metodou sběru dat v IPA je již zmiňovaný polostrukturovaný rozhovor. Ten představuje dostatečně flexibilní metodu, která dává respondentovi možnost volně mluvit o tématu, reflektovat svůj postoj k němu a rozvíjet o něm své myšlenky. Současně výzkumník může v reálném čase sledovat, co se v rozhovoru vynořuje, co je významné pro respondenta, a zároveň může rozhovor usměrňovat tak, aby se neodchýlil od tématu (Hendl, 2012).

Obecně se předpokládá, že rozhovor bude směřovat od toho, co na tématu považuje výzkumník za významné, k tomu, co se vynořuje, i když to původně nebylo v plánu rozhovoru, alespoň do té míry, do které je téma relevantní výzkumné otázce. Respondenta považujeme za experta ve vztahu ke své zkušenosti, kterou jako fenomén zkoumáme. Proto by měl mít dostatek volnosti, aby mohl rozhovor směřovat k tomu, co mu připadá jako významné (Smith, 2009).

6.5.2 Osnova rozhovoru

Pro účely výzkumného šetření byla z důvodu zvolené metodologie interpretativní fenomenologické analýzy zvolena metoda polostrukturovaného rozhovoru. Výběr dané metody nebyl náhodný, protože ve svém pojetí umožňuje hloubkové zaměření se na zkoumané fenomény a jevy v dostatečně detailním pohledu. Respondenti byli v rámci rozhovorů vyzýváni k volnému vyjadřování myšlenek, stejně tak jim byly v případě potřeby pokládány podotázky, tvořící celkový rámec s hlavními otázkami rozhovoru. V případě, že v rámci rozhovoru nedošlo u respondentů k pochopení otázky, byla jim tato opětovně položena v jiné podobě tak, aby byla ve výsledku lépe srozumitelná.

Níže uvádím seznam hlavních dotazů pro rozhovory, který je rozdělen na pět částí. První je zcela informační, abych se o respondentovi dozvěděla důležité

okolnosti a také to, jestli zapadá do stanoveného vzorku pro výzkum. V druhé části se ptám zejména na mezilidské vztahy, zmiňuji rozdíl mezi vztahem s placeným osobním asistentem a blízkým přítelem. Následující dvě části jsem pro sebe rozdělila (dle dělení I. Yaloma 2006) na dotazy týkající se interpersonální osamělosti, kde se ptám, jak tráví respondent čas o samotě a jestli je mu tento čas přínosem, a na dotazy vztahující se k intrapersonální osamělosti, která se týká potlačení vlastních pocitů a důvěry ve vlastní úsudek a potenciál. V předposlední části se dotýkáme pojmu osamělost, kde považuji za nejdůležitější respondentovu žitou zkušenost a její následné porozumění. Na závěr mě zajímají copingové strategie respondenta, co mu pomáhá pocitu osamělosti předcházet.

ÚVODNÍ

1. Biografické údaje – věk, bydlení, práce/škola, partnerský vztah?
2. Jak běžně trávíš svůj den, jsi spíše ve společnosti lidí nebo sám?
3. Využíváš osobní asistenci? Jak často?
4. Jak velkou část dne trávíš s asistenty a jak často bez nich?

BLÍZKOST A DULEŽITOST VZTAHU

5. Krom asistentů, kteří jsou placení, setkáváš se pravidelněji s nějakými přáteli nebo blízkými lidmi?
6. V čem je specifický vztah mezi tebou jako klientem a asistentem? V čem se tento vztah od jiných vztahů liší?
7. Jakou máš zkušenost s asistenty, je vztah spíše profesionální nebo se po čase mění v přátelství?
8. Jak se ve vztahu s asistenty cítíš? Vzpomeneš si na situace, které ti byli nepříjemné?
9. Máš ve své blízkost někoho, s kým se cítíš dobře, komu se můžeš s čímkoli svěřit a popovídat si?

INTERPERSONAL

10. Jak trávíš čas o samotě?

11. Považuješ tento čas za přínosný, jako nějaký zdroj inspirace a klidu nebo je to většinou nevyhnutelné? Vybavíš si moment, kdy bys byl rád, aby to bylo jinak?

12. Jsi raději mezi lidmi než sám?

INTRAPERSONAL

13. Myslíš si, že dostatečně prosazuješ své zájmy a máš prostor dávat najevo své pocity a touhy?

14. Vybavíš si nějaký moment, kdy se tak stát nemohlo?

OSAMĚLOST

15. Jak rozumíš slovu osamělost?

16. S jakými pocity se ti to váže?

17. Vzpomeneš si na nějaký moment, kdy tě přepadl pocit osamělosti? Můžeš prosím situaci popsat?

18. Jak se si v daný moment cítil? Co jsi dělal?

19. Jaké pocity jsi v tu chvíli měl?

COOPINGOVÉ STRATEGIE

20. Dokážeš si představit něco, co by se mohlo stát, aby tento pocit nepřišel?

21. Co by pomohlo? Jak by ses nejlépe z pocitu osamělosti dostal pryč?

6.5.3 Přepisy rozhovorů, práce se záznamem a zpracování rozhovoru

Zpracování dat bylo zahájeno doslovným přepisem rozhovorů z audio nahrávky, které byly před zpracováním v rámci analýzy opakovaně naslechnuty tak, aby došlo ke snadnější asociaci rozhovorů a jejich kontextu s jednotlivými respondenty. Je důležité zároveň zdůraznit, že ke každému rozhovoru jsem se snažila přistupovat s co největší otevřeností k vynořování individuálních témat. Snažila jsem se zachytit a pochopit pocity všech respondentů v jejich různorodosti a jedinečnosti. Každý respondent s sebou přinesl nejen své životní příběhy, ale i svou vlastní jedinečnost, skrze kterou osamělost pociťoval a následně definoval.

K analýze jsem využívala rozhovory převedené do textu i audionahrávky. Audionahrávky mi lépe pomohly vrátit se do „doby rozhovoru“, lépe jsem se na právě analyzovaného respondenta naladila a mohla tak věrněji zachytit data při komentovaném shrnutí rozhovorů.

Pročítala jsem tedy opakovaně doslovné přepisy rozhovorů a poslouchala znovu audionahrávky. Začala jsem prvním rozhovorem a pokračovala systematicky až k poslednímu. Účelem bylo přiblížit se světu respondenta a porozumět mu. Zpočátku jsem četla a nechala text na sebe působit. Některé úryvky, které mi přišly důležité, jsem si zvýraznila. Postupně jsem si začala text pozorněji číst a všímat si různých detailů. Na levý okraj jsem si zapisovala různé poznámky, asociace, které mě napadly. Zaznamenávala jsem si i postřehy a poznámky z reálného rozhovoru, které jsem porovnávala s poznámkami z čteného textu. Výsledkem byly významové okruhy, témata. K danému tématu jsem vždy uvedla přesné citace z textu, které jsme občas doplnila vlastním komentářem. V posledním kroku jsem analýzy rozhovorů jednotlivých respondentů mezi sebou komparovala. Hledala jsem souvislosti napříč všemi rozhovory.

Data jsem tedy zpracovávala v šesti krocích tak, jak je popisuje Gulová a Šíp (2013). Součástí analýzy je těchto šest kroků:

- Opakované čtení přepsaných rozhovorů
- Úvodní poznámky
- Rozvíjení identifikovaných témat
- Hledání vztahů mezi objevenými tématy
- Přejít k dalšímu případu
- Hledání témat napříč tématy

6.6 Reflexe vlastní zkušenosti s tématem výzkumu

Osamělost u mladých lidí s postižením vnímám jako velké téma, kterému je zatím věnováno málo odborné literatury i výzkumů. Sama se dlouhodobě stýkám s mladými lidmi s postižením a otázka osamělosti mě mnohokrát právě při kontaktu s těmito lidmi napadla. Zejména proto, že většinu svého dne tráví v přítomnosti nějaké další osoby, která jim pomáhá s osobními úkony. Přítomnost osobního asistenta může být u někoho i 24 hodinová. Ne vždy to však musí být osoba, na kterou se dotyčný může spolehnout a věřit, že mu bude oporou i v těžkých chvílích. Možnost výběru osobních asistentů lidé s postižením často nemají a musí brát toho, kdo zrovna je. To stejné však platí i pro osobního asistenta, který nemusí svého klienta brát jako někoho, komu by měl být psychickou oporou. Neustálá nebo častá přítomnost osob, které pomáhají s péčí o vlastní osobu, však nemusí znamenat, že se člověk s postižením necítí osaměle. Sama jsem několik let lidem s postižením asistovala a nejednou jsem se setkala s tím, že klient si po 20 minutovém setkání ze mě dělal nejlepší kamarádku. Často se setkávám s tím, že právě lidé s postižením mohou mít omezený kruh vztahů okolo sebe. Placené služby jim mohou tvořit nejširší část kontaktů a svého terapeuta nebo lékaře mohou považovat za nejbližší osobu. Přátelství, která nejsou součástí placené sociální služby, se u některých mých klientů vyskytovala velmi ojediněle.

6.7 Výzkumný vzorek

IPA studie obvykle pracují s nižším počtem respondentů, pro svůj výzkum jsem použila pět rozhovorů. Vzhledem k povaze fenomenologického výzkumu, detailní analýze zkušeností, je smysluplné zaměřit se na menší počet participantů dobře reprezentující zkoumaný fenomén (Hendl, 2012).

Výběr všech pěti respondentů probíhal na základě mého osobního uvážení, oslovit toho, koho již delší dobu znám. Důvodem bylo, že vím, že zapadne do zkoumaného vzorku (věk, míra potřebné asistence, tělesné postižení) a že naše dřívější známost pomůže se rychleji dostat ke zkoumanému tématu. Připouštím však, že různá míra známostí s respondenty měla i svá úskalí, o kterých píše více v kapitole *Limity a omezení studie*.

Krom osobní známosti jsem pro výběr respondentů použila níže popsaná kritéria. Respondent měl být mladý člověk ve věku mezi 20 a 35 let, který má tělesné postižení a pohybuje se pomocí invalidního vozíku. Respondent by měl zároveň využívat osobní asistenci při většině každodenních činností a během vedení osobní asistence by měla být zřejmá jeho určitá míra samostatnosti. Další kritérium pro výběr byla dostatečná mentální úroveň pro uskutečnění rozhovoru a ochota k jeho poskytnutí. Nijak jsem nezohledňovala druh tělesného postižení, jestli je vrozené nebo získané, ani diagnózu respondenta.

Všichni oslovení respondenti souhlasili s poskytnutím rozhovoru. Oslovila jsem tři ženy a dva muže. Všechny znám díky mému působení v organizaci Asistence o.p.s. a Ramus z.s., obě organizace se věnují aktivitám nejen pro osoby s postižením. Všichni respondenti momentálně žijí v Praze, pouze jeden muž na část týdne dojíždí do školy do Olomouce.

6.7.1 Představení respondentů

1. Rozhovor Anežka

S Anežkou se znám osobně již několik let prostřednictvím sdružení Ramus, v rámci kterého jsme spolu byly na několika výletech. Náš rozhovor probíhal v kavárně, kde jsme byly jen my a obsluha. Vše probíhalo v příjemné atmosféře. Anežce je 31 let, má DMO, od dětství používá invalidní mechanický vozík. Asistenci využívá na doprovody, toaletu, přípravu jídla, oblékání. Momentálně chodí každý den do práce na 6 hodin. Práce jí moc baví. V současné době se velmi věnuje otázce bydlení, je v procesu stěhování se z bytu zvláštního určení v Kunraticích do komunitního bydlení s kamarády (převážně ze sdružení Ramus) na Žižkov. Během týdne využívá pravidelně každý den asistenční službu. Mezi asistenty si našla několik blízkých přátel. Do své blízkosti si pouští jen vybrané osoby, s kterými má velmi hluboký vztah. Za všechny své blízké vztahy je moc vděčná.

2. Rozhovor Beáta

Beátu znám jeden rok, seznámily jsme se v organizaci Asistence. Rozhovor jsme uskutečnily v parku, kde nám společnost dělal její asistenční pes. Beáta má progresivní prognózu muskulární dystrofie, tudíž se její stav zhoršuje. První vozík dostala před 10 lety. Od roku 2011 využívá elektrický vozík, který sama ovládá. Do roku 2010 normálně chodila, nyní udělá maximálně 1 krok sama. Momentálně využívá asistenci na toaletu, ranní a večerní uložení do postele a hygienu. Sama říká, že si život bez asistentů nedovede představit, v jejich společnosti je skoro celý den. Je jí 33 let, žije sama v bytě se svým asistenčním psem. Do práce nechodí, její zdravotní stav je nepředvídatelný a nikdy neví, jak jí bude další den. Beáta má okolo sebe hodně lidí. Rodinu, bráchu, ségru, sousedy a i mnoho kamarádů „na vozíku nebo i zdravých”.

3. Rozhovor Cyril

Cyrila znám z organizace Asistence. Náš rozhovor proběhnul v parku na lavičce. Cyrilovi je 22 let a studuje v Jedličkově ústavu obor Keramika. Má DMO, potřebuje 24 hodinovou asistenční péči. Pohybuje se na mechanickém vozíku s asistentem. Bydlí na internátě, kde s lidmi z Výchovy tráví veškerý svůj volný čas. Na víkendy jezdí do Kolína domů, kde má rodiče a mladší sestru. Cyril tráví jeden všední den v práci, kterou získal v průběhu své školní praxe. Díky práci si vydělá částku, která mu akorát pokryje asistenta, který ho doprovodí do práce a v pátek přiblíží k domovu. Cyril je velkým fanouškem Slavie a v současné době hodně přemýšlí nad tím, jaké by to bylo, kdyby se osamostatnil a žil sám.

4. Rozhovor Dominik

S Dominikem se znám několik let, poprvé jsme se setkali na putovním táboře již před 10 lety díky organizaci Ramus. Dominik má také DMO, na krátké vzdálenosti se může pohybovat o berlích, jinak využívá invalidní vozík. Je mu 26 let a studuje v Divadelní a filmovou vědu na vysoké škole v Olomouci, kde je od neděle do středy. Zbytek času bydlí v Praze s mámou a sestrou. Dominik momentálně využívá asistenci pouze na nějaké doprovody. Ve škole se již zabydlel a spoustu aktivit zvládá sám. Rád by už měl dostudováno a věnoval se nějakým svým projektům. Dominik má v Praze několik blízkých přátel, na které se může vždycky bez obav spolehnout. Většina z nich je z Ramusu, kde si během několika let dokázal vytvořit velmi blízké a pevné přátelství. V Olomouci se mu teď bohužel kolektiv přátel rozpadl, tak se většinou těší do Prahy. Rád by si našel přítelkyni, s kterou by mohl sdílet svůj životní příběh.

5. Rozhovor Ela

Elu jsem poznala před rokem díky své práci v organizaci Asistence, protože ve stejné budově bydlí v garsonce. Také jí pomáhám hledat vhodné bezbariérové bydlení v Praze. Náš rozhovor proběhl v kavárně, rozhovor byl velmi příjemný, Elu neopustila dobrá nálada ani při vyprávění nepříjemných životních vzpomínek. Ela je 24 let a kvůli vrozené genetické vadě a srostlým kloubům muže hýbat pouze hlavou. Pohybuje se na elektrickém vozíku. Většinu věcí se naučila dělat ústy. Asistenci využívá 3x denně na oblékání, jídlo a pak na nějaké přesuny. Má vystudovanou Filmovou akademii. V současné době hodně řeší bydlení, protože jí končí pronájem v garsonce. Také si hledá práci, aby svůj vlastní byt mohla bez problému poplatit. Ela často říká, že každý člověk s hendikepem má dvě možnosti, buď se s tím naučí žít tak jako ona, nebo se prostě bude utápět v depresích.

7 ANALÝZA JEDNOTIVÝCH ROZHovorŮ

V této kapitole shrnuji výsledky analýzy rozhovorů všech pěti respondentů. Z každého setkání, které proběhlo, vznikl rozhovor, který je rozebrán pomocí metody IPA. Po přečtení rozhovorů vyplynula témata, které podrobuji analýze u každého respondenta. Doslovné citace jsou uvedené kurzívou, v závorce je uvedena vždy strana a řádek, podle kterého se dá v doslovném přepisu rozhovoru uvedeného v příloze daný výrok nalézt. Z této hloubkové analýzy vyplývají témata, které následně shrnuji v kapitole *Výzkumná zjištění*, kde také odpovídám na výzkumné otázky, které jsem si položila před začátkem celého výzkumného šetření.

Doslovné přepisy těchto pěti rozhovorů jsou doloženy v příloze. Každému respondentovi jsem přiřadila pro zachování anonymity náhodné jméno, které korespondovalo s písmeny v abecedě od A po E. Zároveň je každý jednotlivý rozhovor rozdělen na témata, která jsou očíslována. Ve výsledcích k sobě vždy přiřazuji písmeno od A do E a číslo tématu. Závěr výzkumného šetření shrnuji v *Diskuzi*, kde také porovnávám a shrnuji rozhovory mezi sebou.

7.1 Témata vyplývající z rozhovoru s Anežkou (A)

Téma A1: Práci k lidem.

Anežka tráví většinu svého času v práci, ke které má velmi dobrý vztah. „*Mě ta práce hrozně moc baví a baví mě právě i ty lidi tam.*“ (1.3) „*Jsem tam přišla jako takové děvče, které si prostě chtělo zkusit pracovat, ale mělo poměrně nízké sebevědomí a říkala jsem si, že bůh ví, jestli to vyjde a vyšlo to.*“ (1.21) „*Tu práci jsem brala, že mám nějaký kontakt s lidmi, brala jsem to jako takový společenský prostředek.*“ (1.13)

Téma A2: Já a les.

Anežka momentálně bydlí sama v domě speciálního určení v Kunraticích „*a jediné, co je na tom dobré, je ten les, že tam je...ten les mám radši než ten byt.*“ (1.7) Téma lesa v našem rozhovoru zaznívá častěji. Anežka si tam často chodí vyčistit hlavu. „*Ten les je fajn, akorát že když je to s asistentem, se kterým máme nějaký anonymnější vztah, tak to vlastně netrvá tak dlouho, protože já vždycky na ty asistenty myslím, abych ten jejich čas zužitkovala nějak, a zároveň si říkám, že až tak na ně nemusím myslet a vlastně když budou vědět, co chci já, tak jim to může být tak nějak jako jedno a můžou se cítit využitý.*“ (11.360)

Anežka velmi často přemýšlí i o svých asistentech a lidech okolo ní, které nazývá „*bytostmi*“.(3.73) Pozastavuje se nad tím, jak asi danou situaci vnímají a jestli se při její asistenci mohli cítit potřebný či užitečný.

Téma A3: Potřeba kontaktu, sama být nechci.

„*Mám teď takové období, kdy chci být s lidmi hrozně moc, zároveň mám vlastní vnitřní varianty toho, jak by to mělo vypadat. K sobě navazuju ty lidi, se kterými je mi příjemně. Na to, jaký jsem byla samotář, tak teď to mám vlastně úplně jinak, takže jsem taková hrozně komunitní.*“ (1.29)

Anežka říká, že má snahu setkávat se více s lidmi, kteří jí pouze neasistují, nebo nejsou jejími kolegy v práci. „*Snažím se o to, jednak právě přes Ramus*

anebo přes takové integrované tábory. Snažím se, aby tam ty kontakty s bytostmi byly, protože je prostě nějak hrozně intenzivně potřebuju.“ (3.78) „Je na mě jako strašně znát, že ten kontakt potřebuju a že občas u mě převládne nějaká jako platonická láska, jakože vlastně to mám teď poslední třeba dva roky hrozně takové intenzivní ve všech možných směrech, ale teď vlastně moc neumím být sama, to prostě neumím.“ (3.91)

Je patrné, že Anežce velmi záleží na tom, s kým se setkává. Sama si však velmi rozmýšlí, koho k sobě pustí. I tak by však v nějakém blízkém vztahu nebo partnerství, ráda byla, protože sama být nechce.

Téma A4: Hranice ve vztazích.

Anežka má v práci několik kolegů, kteří mají také nějaké postižení. „Oni mě mají moc rádi a já si toho velmi vážím, ale já se jim tak úplně neotvírám, vlastně byť je mi to trochu líto, tak to neustále беру tak trochu pracovně.“ (3.84) „Stávají se mi takové zajímavé věci s handicapovanými bytostmi, co jsou kluci, což je většina těch spolupracovníků v práci, že se prostě do mě zakoukávají, což je mi teda ctí, ale pak to moc nefunguje. Takže tam vlastně nemám moc přátelské vazby radši nebo já si držím odstup.“ (3.91)

Je vidět, že Anežka si dokáže pro sebe velmi dobře vyhodnotit, kde je jí ve vztahu s jinými lidmi ještě příjemně a kde už ne. I přes to, že říká, že v práci nemá moc přátelské vztahy, tak zmiňuje, že tam dochází ráda zejména kvůli lidem, které tam má.

Téma A5: Strach z ohrožení.

„Já jsem zažila jednu takovou zvláštní situaci s jednou dobrovolnicí v lázních, která když jsme se setkaly poprvé, tak říkala, jaké velké budeme kamarádky. Chtěla se kamarádit hrozně moc a já jsem tam necítila úplně dobré myšlenky nebo to, proč to chce udělat, na mě nepůsobilo moc dobře.“ (4.130) „Dopadlo to tak, že mi sebrala klíče od pokoje a z těch lázní odjela. To byla pro mě situace, kdy jsem měla pocit, že mě ten asistent ohrožuje, což se předtím také stalo.“ (5.134)

„Mně to hlavně přišlo šílené, od ní mi to přišlo šílené a říkala jsem si, že to jako není dobře, že tady se děje něco, co není dobře.“ (5.155) Anežka v našem rozhovoru zmínila, že daná asistentka/dobrovolnice se jí v bazéně pokoušela topit, naštěstí to však dobře dopadlo, nic se jí nestalo a ona hned poté odjela. (5.158)

Z Anežčiného nepříjemného, možná až traumatického zážitku můžeme soudit, že jí tato situace mohla pokazit důvěru k jiným lidem. Zřejmě si po tomto zážitku musela znovu k lidem, zejména těm, na kterých je z důvodu pomoci v sebeobsluze závislá, hledat novou cestu.

Téma A6: Zkouška důvěry a cesta k lidem.

„Říkala jsem si, já k sobě asi nepustím žádného asistenta. Jak já to udělám, já se vlastně bojím hrozně moc a zároveň jsem věděla, že bez nich se ale nikam nehnu a že prostě budu věřit tomu, jak to probíhá v Asistenci, že si to hlídají, ale měla jsem hrozný strach, měla jsem noční můry z toho všeho, co se dělo a nebylo to příjemné.“ (5.162)

„Jakože jsem si říkala, ty jo, po světě neběhá víc asi takových. Pak se to prostě jednoho dne uklidnilo, že jsem si říkala, že kdybych takhle strávila jako delší časový úsek, tak se z toho jako zblázním, takže to pak bylo jako úlevné hrozně moc.“ (6.169)

Anežka se po návratu z lázní poprvé stěhovala do nového bytu v Kunraticích. *„Hrozně jsem se těšila na ten byt a říkala jsem si, to jako zvládnu a tak jsem se naopak snažila těm lidem spíš jako věřit a nějak si jako vytvořit k nim nějaký vztah, abych zjistila, jací jsou a zkoušela jsem to nějak vnitřně jako pocítit.“ (6.172)*

Téma A7: Komunitní bydlení a blízkost

K tématu současného bydlení, kde je Anežka nespokojená a k jejímu plánovanému stěhování se několikrát v rozhovoru vracíme. *„Po nastěhování sem jsem si říkala, že to je blbost tam žít sama, že to má spoustu ponorů a že asistenti jsou sice nakonec fajn, ale vlastně už si je tak moc neužívám. Ty asistence už jsou spíš takové technické, že si řekneme, co bychom vzájemně od sebe potřebovali*

a vlastně tam neprobíhají ty interakce, takže jsem si říkala, že by to chtělo změnu a že bych hrozně chtěla právě zkusit zase nějaké to komunitní bydlení nebo bydlení s vícero bytostmi, které mi jsou ideálně blízké.“ (3.69)

Momentální nespokojenost v bytě je pro Anežku velký zdroj neklidu a nepohody. *„No já prostě hrozně nemám ráda ten byt, kde jsem, takže ať už tam přijdu ve kteroukoli dobu, tak vlastně začnu panikařit, ať už to souvisí s tamtou situací.“ (11.349) „Já jsem si k tomu bytu jako vlastně nikdy nevytvořila vztah. Já mám hrozně ráda, když je tam spousta spacáků a krosen, proto, že mám pocit, že se můžu jako kdykoli sbalit a odejít.“ (11.352)*

Otázku bydlení řeší již několik let, ve svých 21 letech plánovala, jak by její samostatné bydlení mohlo vypadat. Ve cvičeném bytě v Jedličkově ústavu si s kamarádkou (také s postižením) naplánovaly, že by rády spolu a s nějakými asistenty bydlely v komunitním bydlení.(2.57)

Téma A8: Plná nenaplněných vizí.

Odstěhování, které měla Anežka s kamarádkou naplánované, bohužel nevyšlo. *„Ona ta bytost prostě zemřela a já jsem si říkala, ty jo, ale já prostě jako nechci tam jít sama v tom velkém prostoru. Tak jsem si řekla, že se odstěhuju do menšího.“ (8.262) „.budu chodit do té práce a budu si dělat nějaké svoje věci. Asi jsem si nedala čas na to, to řešit včas a pak se to nějak prohlubovalo.“ (9.272)*

„Já jsem byla tehdy hrozně jako plná takových těch vizí, že odejdu od té mamky a budu si žít po svém a pak se stalo tohle.“ (9.268)

Z Anežčiného těžkého příběhu je zřejmé, že neplánovala, že bude bydlet sama, neplánovala, že bude mít byt, kde bude jen ona. I přes to, že Anežka docházela na terapie a vyhledala si psychologickou pomoc, je zřejmé, že ztráta blízké osoby a nespokojenost ze současného bydlení spolu velmi souvisí. *„Já jsem se potřebovala odstěhovat, akorát jsem si prostě myslela, že to bude jinam a s někým jiným a ono to tak nebylo.“ (7.235)*

Anežka si dle vlastních slov se ztrátou její blízké kamarádky pojí pocit osamění (8.243). Její velké plány, kterých byla spolu s kamarádkou plná a těšila se

na ně, se bohužel nikdy neuskutečnily. Anežka si představovala společný byt, kde bude spousta lidí, jejich blízkých kamarádů.

Téma A9: Samota, co si sama vytvořím.

„... docela často se mi stane, že mám kolem sebe spoustu lidí a občas se cítím strašně osaměle a pořád si říkám, že bych tomu všemu chtěla dát asi nějaký řád a čím víc je kolem mě lidí, tak víc se stahuju do ústraní a pak je mi jako vlastně dobře, že v kruhu lidí, když se stáhnou do ústraní, tak je to taková ta samota, kterou si sama vytvořím a je dobrovolná, mnou nastavená a je jako fajn, i když to působí hrozně divně podle mě na okolí.“ (7.205)

I přes to, že Anežka má ráda lidi a jejich přítomnost potřebuje, tak si dokáže najít svůj prostor, svou samotu, ve které jí je příjemně. Dokáže mít samotu, kterou si sama vytvoří, dle svých představ. I v tuto chvíli si však vzpomene na okolí, jak to na ně může působit.

Téma A11: Nepříjemné pocity ze samoty

„Pak je taková ta samota, kterou máš, protože přijdeš někam, kde máš být doma, tak víš, že z různých důvodů to tak ale v sobě vnitřně nemáš a teď v tom jako jsi a přemýšlíš, že je spousta příležitostí, jak se zabavit a tak zkoušíš malovat, zkoušíš dělat různé jako tvůrčí činnosti, pak rozbíjíš byt, což je taky tvůrčí činnost a pak jako zjistíš, že asi musíš nutně do toho lesa.“ (7.210)

Již z předchozího povídání je zřejmé, že Anežka se v bytě, kde je sama necítí dobře. Mluví o pocitu úzkosti a panikaření.(9.297) *„Říkám si, bože, ty jo, proč mám kolem sebe tolik lidí a nedokážu to nějak jako zužitkovat.“ (9.298) „Je to takové rozežírající, nemám to ráda no a zároveň vlastně trochu myslím, že nemám moc právo na to cítit se osaměle.“ (10.325)*

Téma A12: Mám štěstí, že mi zůstali dobří lidé.

I přes zážitky, které jsou pro Anežku určitě hodně náročné, tak se pohybuje v prostředí, kde se cítí dobře. *„Teď mám kolem sebe bytosti hrozně dobré, které prostě zůstaly.“ (6.181) „Oni prostě zůstali, takže v tomhle vidím takové to, že to prostě bude dobré a že oni jsou prostě přátelé a chtějí být přátelé.“ (6.187)*

Téma A13: Pocit neporozumění s okolím.

„Já jsem do 12 let byla hrozně jako introvertní dítě, které pořád jenom četlo a nikam nechtělo chodit, tak ono na té vesnici. Cítila jsem se tam osaměle, protože jsem si říkala, co je tohle za místo, já těm lidem vůbec nerozumím, vůbec nevím, co po mě chtějí a pak jsem se odstěhovala do Prahy a nějak to začalo fungovat. Založila jsem divadelní spolek, byla jsem taky hodně venku. Pořád něco.“ (11.365)

Téma A14: Meditace, terapie a přátelé.

Anežky jsem se zeptala, co dělá, když zažívá nepříjemné pocity. *„První, co si řeknu, je, že si prostě zkusím zmeditovat, normálně jako dýchat a dostat se trochu k jádru sama sebe a přesvědčit se o tom, že přece nikde není psáno, že to je jako špatně a občas se to povede a mě to zklidní a tak jako pomůže to nadechnout se a občas ne a to tak jako rozbívám věci a dělám si různé věci.“ (10.334)* Anežka také chodí hodně plavat, tam vyplavuje endorfini.(12.381)

Anežka dále povídá o tom, jak občas dochází na psychoterapie. Největší osobní terapií je pro ni však procházka v lese nebo kamarádi. *„Většinou se ale taky snažím prchnout někam za kamarádama a kupodivu jich mám docela dost na to, že jsem se začala kamarádit až někdy ve 12 letech.“ (11.364)*

Vlastní interpretace rozhovoru s Anežkou

Anežka na mě působila během rozhovoru otevřeně a bez problému o všem hovořila, otázkám i tématu byla velmi nakloněna. Občas jsem jí musela otázkami vracet k tématu. I přes to, že se spolu velmi dobře známe, Anežka rozhovor pojala tak, že většinou nehleděla na to, co já vím a co ne. To jsem považovala za veliký přínos. Anežka se ve svém dosavadním životě setkala s nelehkými situacemi. Jako pozitivní vnímám to, že si kolem sebe vytvořila okruh osob, které s ní navázaly hlubší pevné vztahy, díky kterým se snad brzy nastěhuje do bytu dle vlastních představ. Rozhovor byl pro mě velmi intenzivní, trval také nejdelší čas. Po nahrávání jsme spolu ještě nějaký čas strávily a popovídaly si.

7.2 Témata vyplývající z rozhovoru s Beátou (B)

Téma B1: Přijetí pomoci druhých.

Krom Beátiného asistenčního psa, který je jí velkou oporou, považuje své asistenty za velmi důležité. „*Bez asistence už si nedokážu představit život, je to pro mě důležité, protože bych se nedostala prostě nikam, nemohla bych sedět tady a mluvit.*“ (13.431) Pomoc využívá také od své rodiny, kamarádů nebo sousedů. I přes to ale říká: „*i když hodně se stává jako na potvoru, že když něco potřebuju, tak je kolikrát problém někoho zrovna sehnat.*“ (14.466) V jistém slova smyslu je Beáta odkázána jen na pomoc ostatních. „*Mně večer hodí do pelechu, tak cokoli nemám u postele, tak prostě nemám a musím vydržet do rána, než někdo přijde.*“ (17.550)

Beáta si na pomoc asistentů musela zvyknout, „*ted' to budou dva roky, co k sobě potřebuji asistenty.*“ (17.564)

Téma B2: Úbytek sil.

Beáta je ráda, když lidi okolo ní už vědí, jakou pomoc potřebuje. „*Průšvih je pro mě ta moje únava, já jsem ze všeho hned unavená a opravdu když to funguje tak, že asistent už ví, tak pro mě je to obrovská úleva.*“ (15.490) S únavou se jí pojí i výplň celého dne. „*Mám pocit, že pro mě by určitě nebylo fajn chodit do práce, protože budu v pondělí v pohodě, ale už nevím, jak mi bude v úterý.*“ (14.454)

Téma B3: Přátelství.

Beáta většinou dokáže navázat s asistenty přátelský vztah. Ráda nabídne i čaj a užívá si, když si s ní asistent sedne a jen tak popovídá. „*S jednou asistentkou máme naprosto úžasný vztah, prostě spolu chodíme jako kamarádky, že ona mi asistuje, ale nemá to jako asistenci, venčíme psy a je to prostě jako úplně jiný, to je fajn.*“ (15.499) Beáta je ráda, „*když mě neberou jako nutnou práci, kterou si musí tam hodinu odbýt, ale je úžasný, když si se mnou povídají a prostě kecáme, pohoda.*“ (16.513)

Téma B4: Důležitost soukromí.

Dva roky zpátky Beáta žila stále mezi lidmi, její stav se změnil s propuknutím nemoci, od té doby je pro ni soukromí a samota velmi důležitá. „*Jednou byl u mě kámoš na týden, najednou jsem měla pocit, že mi hrozně narušuje moje soukromí, měla jsem stres z toho, že on přijde a prostě bude třeba v koupelně a já se tam nedostanu.*“ (17.555)

Téma B5: Změna hodnot.

V rozhovoru se často vracíme k období, kdy Beáta ještě nepoužívala invalidní vozík, chodila a nepotřebovala žádnou pomoc. „*V roce 2008 jsem dostala první vozejk a dejme tomu do 2010, 2011 jsem tak nějak ještě chodila a teď jako když udělám krok, dva, když se mi chce na záchod, tak je to hodně.*“ (19.633) Povídáme si o jejím bohatém společenském životě v současnosti. „*Ale jak o tom přemýšlím, tak já asi, když jsem na vozejku nebyla, tak jsem úplně takováhle nebyla, já jsem byla vždycky jako v pozadí.*“ (19.630) „*Když jsme dřív někam šli, tak jsem nepotřebovala jít tancovat, ale je mi jasný, že kdyby to bylo teď, tak já tancovat půjdu.*“ (20.646)

Téma B6: Žít naplno, dokud můžu.

„*Dřív jsem měla pocit, nic jako úplně honem a teď mám pocit, že víc si to užiju tady, dokud sedím, protože moje prognóza je, že jednou budu ležet a nikdo neví, co bude za půl roku, za rok, za 10 let, tak teďka najednou mám pocit, že dokud se nějak s pomocí asistentů dostanu na vozejku, tak se snažím co nejvíc z toho urvat a jsem strašně ráda i za to, že si sama můžu dojet na úřad, vyřídit všechno, to samý jsem ráda za to, že můžu jet, nevím, na pivo na zahrádku, že prostě mi je jasný, že tohle asi do konce života nebudu moct, takže bych nejvíc toho chtěla stihnout, dokud fakt můžu.*“ (19.636)

Je patrné, že Beáta se teď snaží žít život naplno i přes její ubývající sílu. Vzhledem k tomu, že má okolo sebe hodně podporujících lidí, tak věřím, že tíživý pocit osamělosti, způsobený nedostatečnou kvalitou ve vztazích, momentálně nezažívá.

Téma B7: Partnerství.

Před dvěma roky se rozešla s přítelem, od té doby žije sama. „*Kolikrát jsem si říkala, ty jo, to musí být super mít někoho u sebe, přitulit se, dát pusy. Ale teď už jsem fakt unavená a ležím s tou knížkou a je to pro mě krásnej relax a už si vlastně nedovedu představit, jak jezdím do dvou do rána na vozejku, jako v tomhle tom je to takhle teď úplně úžasný.*“ (18.597)

Beáta je ve stavu, kdy si nedovede představit, že žije s nějakým partnerem. Několikrát během hovoru zmínila, že má spoustu kamarádu (18.606) a to jí v současné situaci stačí, užívá si svůj klid a relax. Ne však vždy může s kamarády někam vyrazit. „... *třeba řeknou kamarádi, kamarádky, pojed' s námi tam a tam, říkám, no nejdu, tam není vhodný záchod.*“ (18.586)

Téma B7: Strach z budoucnosti.

Beáta teď řeší svou budoucnost a sepsala si „dříve vyslovené přání“, ráda by měla možnost eutanazie. Ráda by svůj názor dokázala sdílet s maminkou, bohužel je to ale obtížné, zatím u ní nenachází pochopení „... *představa, že budu ležet a budou mě chodit brčkem krmit a přebalovat a k čemu bude takový život mně, já jsem nemohla nic a jako moje máma, ta mám pocit, že jí tím ublížím, já nevím, já potřebuju vysvětlit, že i když je to moje máma, právě proto, že mě miluje, a proto musí dovolit to, že vlastně já se nebudu do konce života trápit, ale je mi jasný, že prostě je to máma no, ale já jsem teďko udělala, já jsem jakoby o tom mluvila a ona o tom nechtěla mluvit i křičela a že to nechce slyšet a bla, bla*“ (20.660)

Beáta je ve velmi těžké životní situaci. Ona sama si již prošla tím, že přijala svou nemoc a smířila se s její progresivní prognózou, což je vidět na jejím elánu do života a užívání si bytí teď a tady. Hovořit o vlastním úmrtí není nikdy jednoduché, zejména s blízkou rodinou, která jí miluje. Beáta se však v tento moment může cítit osaměle, protože její nejbližší okolí s ní nesdílí její rozhodnutí.

Téma B8: Vlastní vyrovnávání se s nemocí.

„Před půl rokem jsem o tom ani nedokázala mluvit, teď už jsem s tím nějak jakoby srovnaná.“ (20.672) “Mně pomohlo to, že jsem o tom mluvila a najednou jsem neměla problém, že si něco vymyslím, že chci něco extra, že chci něco, co by nikdo nechtěl, prostě mi to dodalo sílu asi to, že jsem konečně řešila tu mámu, že jsem si o tom přečetla a stáhla jsem i film o tý eutanazii.” (21.675)

Jako velmi významný považuji moment, kdy Beáta přestala mít pocit, že je na svou situaci sama. Dlouhou dobu se s tím však potýkat musela, což pro ni určitě nebylo lehké. Beáta mohla v těchto chvílích pocítit osamělost. *„Jsem měla pocit, že jsem na to sama, segra mi i řekla, je to tvůj život, dělej si s ním, co chceš a vůbec se nechtěla o tom bavit.“ (21.684)*

Téma B9: Nezatěžovat okolí.

Beáta má mladšího bratra, který studuje zdravotnickou školu. Má pocit, že by ho svým stavem nerada zatěžovala. *„Bráchovi, tomu bude 18, ten je úžasnej, s ním se o tom nějak úplně nechci bavit, protože vím, že on mě má rád, já jeho taky, nechci ho tím nějak prudit.“ (21.687)* Beáta si však myslí, že ovlivnila jeho studium medicíny. *„Z velké části vím, že tam šel kvůli mně.“ (21.691)*

Vlastní interpretace rozhovoru s Beátou

Během rozhovoru byla znát na Beátě její únava, ke konci jsme dělaly pauzy a v určitých momentech bylo hůř rozumět. I tak jsem však během našeho povídání z Beáty vnímala velkou vyrovnanost a sílu. Společnost nám dělal její asistenční pes, díky kterému jsem měla možnost vidět, jak Beáta umí s láskou pečovat o své okolí. V rozhovoru také zaznělo, že by nerada zatěžovala své blízké svým stavem, i přes to, že jí s mnoha věcmi pomáhají. Domnívám se, že vědomí toho, že na to není sama, je jedno z nejdůležitějších. Vnímám zde však její velkou vnitřní sílu, že by se ráda své nemoci postavila sama.

7.3 Témata vyplývající z rozhovoru s Cyrilem (C)

Téma C1: Přijetí pomoci druhých.

Cyril má okolo sebe 24 hodin někoho, kdo mu je stále k ruce, i v noci. „*Se vším potřebuju pomoci, protože se sám neoblíknu, na toaletu si nedojdu sám, potřebuju u toho pomoci.*“ (26.825) Na dotaz, jaké to pro něj je, když má kolem sebe pořád někoho, i když to nemusí být člověk, který mu je úplně blízký, říká: „*mně to nevadí, já jsem si na to zvyknul, stejně tak jako že rodiče anebo i já jsem musel přijmout, že to je tak, jak to je, že prostě nebudu chodit, nepostavím se na ty nohy, musel jsem to přijmout, tak to samý. Přijmul jsem i tohle to, že prostě okolo sebe ty lidi budu mít do konce života.*“ (25.820)

Cyril považuje asistenční službu jako normální součást svého života. Momentálně mu jí tvoří zejména vychovatelé a pečovatelé z internátu, učitelé, školní asistenti a osobní asistenti. Když jsem se Cyrila zeptala, kolik času denně tráví s asistenty, tak odpověděl 2,5 hodiny týdně (23.745). Cyril však nezapočítal pro něj samozřejmou službu ve škole nebo na internátě a počítal pouze doprovod do práce. Dle mého, je to ovlivněné tím, že jako jediný z respondentů si tyto služby mimo doprovody neplatí sám. Služby na internátě má hrazené skrze školní docházku v Jedličkově ústavu.

Téma C2: Odpočinout si od lidí.

S Cyrilem si povídáme i o tom, jestli tráví nějaký čas úplně o samotě. „*Občas si zalezu na pokoj, zavřu, pustím si muziku, vezmu si kytaru a cvičím.*“ (25.808) Také dodává, „*ze své vlastní zkušenosti vím, že i když vím, že ty lidi potřebuju kolem sebe 24 hodin denně, tak ono není špatný se na hodčku zavřít nebo být tam sám, odpočinout si od těch lidí.*“ (25.820)

Cyril je velmi extrovertní člověk a užívá si ve společnosti jiných lidí. „*Myslím, že na ty lidi umím zapůsobit, umím si tam ve skupince to místo najít.*“ (29.923) I přesto je však patrné, že touha po odpočinku od lidí je velmi potřebná.

V rozhovoru se také dostáváme k tomu, co Cyrilovi pomáhá, když má nějaké nepříjemné pocity, nebo mu není dobře. V těchto chvílích je pro něj samota důležitá. „Dělám to, že si zalezu, vyvztekám se a dobrý.“ (24.789)

Téma C3: Přátelství.

V rozhovoru se dostáváme k Cyrilovým vztahům, kdy se rozovídá o svém šéfovi „už se mi taky stalo, že za mnou přijel na návštěvu odpoledne šéf z práce a šli jsme se projít, my spolu máme hodně dobrý kamarádský vztah.“ (23.752) Cyril běžně s kolegy v práci navazuje i blízký přátelský vztah. Blížší mu však stále zůstává zejména jeden vychovatel z internátu, s kterým má prý navázaný velmi kamarádský vztah „až tak kamarádský, že mu říkám i svoje osobní věci.“ (24.765) Další velmi blízkou osobou je jeho přítelkyně, s kterou se mají „naprosto skvěle, protože jsme šíleně zamilovaní.“ (30.984)

Téma C4: Rodinné prostředí a péče.

Na otázku, jestli jsou Cyrilovi oporou i jeho rodiče, tak říká, „tam je to obtížnější.“ (25.795) „Máma mi občas dělá problémy typu, jakože nechám tě ležet v posteli, abys věděl, jaký to je, stejně takhle jednou dopadneš. Takže v tomhle tom je dost obtížný ukázat jí, že prostě takhle ne.“ (25.800)

Cyrl v současné době pracuje na osamostatňování a zkouší si, co všechno dokáže sám. Kolikrát však naráží na to, že co se učí na internátu, není pak aplikovatelné na domácí prostředí u jeho rodičů. Cyril říká, že mnoho pochopení doma nemá. (25.804) Domů na vesnici ale musí jezdit každý víkend, protože internát funguje pouze od pondělí do pátku. Kdyby však měl Cyril na vybranou, domu by nejezdil. V současné době také hodně přemýšlí, že by rád v Praze zůstal a našel si nějaké chráněné bydlení.

Téma C5: Pocit vyloučení.

Cyrl si vybavil situaci u nich na vesnici. „U nás na vesnici tam nemám nikoho, protože já jsem tam měl partu kamarádů, ale když zjistili, že jsem na vozíku, tak se se mnou přestali bavit, tak už se ani nevidáme, nepotkáváme se, nemluvíme spolu.“ (24.772) Cyril se o přátelství s nimi už ani nesnaží, protože „ti kamarádi prostě se mnou nechtějí mít nic společného, takže když projdou kolem

baráku, tak jako v jejich očích už vidíš, jakože s vozíčkářem se bavit nebudeme.“
(24.777)

Cyrl prý takovou reakci nečekal, protože si myslel, že o něm normálně vědí, že je na vozíku. Ptal se sám sebe, proč se tak najednou otočili proti němu, sám tomu nerozumí. Když jsem Cyrilovu situaci okomentovala, že to pro něj muselo být hodně těžké, tak souhlasil. Snažila jsem se v rozhovoru vrátit k Cyrilovým pocitům v té situaci, případně pokud by si dokázal vzpomenout, jak se v daný moment cítil. *„Bylo to trošku naštvání, protože upřímně řečeno nečekal jsem to, že se k tomu postaví takhle. Nechápu to, nerozumím tomu, co jim jako blesklo hlavou.“* (27.874) *„Z mojí strany jsem k tomu nedal důvod. Mně se v tu chvíli honilo hlavou, že jsem ztratil svoje budoucí hodně dobrý kamarády.“* (27.877)

Je patrné, že Cyril zde mohl pocítit osamělost tím, že byl vyloučen z kolektivu kamarádů v jeho rodné vesnici. Mohlo k tomu dojít z důvodu jeho zdravotního hendikepu a odlišnosti od ostatních chlapců, protože je na vozíku.

Téma C6: Touha po osamostatnění.

Cyrl velmi často koordinuje lidi okolo sebe, protože si musí umět naplánovat to, v čem konkrétně potřebuje pomoci a kdy. V rozhovoru si však vybavil situaci, kdy se zcela nedělo podle jeho představ. *„Můžu říct konkrétní situaci u mámy, kdy mamka moc dobře věděla, že mám jít na koncert, byly to drahý lístky a říkám, mami, dovezeš mě tam na začátku týdne? Říká jo, v pohodě. V pátek přijedu domů a máma – mně je blbě, nikam nejedeme, říkám fajn, tak jako co teď.“* (26.844) Cyril si sice uvědomoval, že jeho mámě není dobře a nemá sílu ho tam odvézt, ale *„byl jsem naštvanej, protože lístky za šest stovek v čudu.“* (27.861)

Cyrlovým snem je, mít k sobě člověka, kterému by nemusel vysvětlovat, proč a kam jde. *„Abych mohl jít kdykoli na nějakou akci, kterou bych chtěl, protože já se sám neodvezu, protože to nezvládnou.“* (26.850)

Cyrl zde mohl pocítit osamělost v tom smyslu, že i přes jeho velké přání a tužbu jet na koncert, se tak nemohlo uskutečnit. I přes to, že Cyril rozuměl důvodům neumožňujícím odjet na koncert, cítil se naštvaný. Neměl u sebe nikoho, s kým by mohl sdílet svou touhu odjet.

Téma C7: Pocit užitečnosti a důvěry.

Pro Cyrila je hodně důležitá jeho práce. „*Shodou okolností mi teď v pondělí bylo řečeno, že dostávám ještě víc důvěry, než jsem měl, tím pádem už mi bylo řečeno definitivně a dovoleno, že šéf mi přestává definitivně koukat pod ruce a práci si po mně nekontroluje.*“ (28.896) Když si vzpomněl na situaci, jaká panovala předtím, když mu šéf všechnu jeho práci kontroloval, „*a není to nic příjemného, když jsem tam začínal na praxi, teď už jsem tam jako brigádník, nebylo to nic příjemného, když už ví, že tu práci umím a koukal mi pod ruce.*“ (28.904) „*A navíc jako je to stresující, Ježíši Kriste, šéf je tady, rychle, rychle, rychle, kdežto když vím, že tam není, tak si tu práci dělám svým tempem, není to jako, že on stojí za zády, rychle, rychle, rychle.*“ (28.907)

Cyril chodí do práce na 5 hodin jeden den v týdnu. V našem rozhovoru se k tématu práce vrátil několikrát. Ze začátku popisoval, jak to tam má zařízené a co přesně dělá za práci.(22.718) Často si vybavil nějakou historku.(29.936-963) Z tohoto důvodu soudím, že Cyril je velmi rád, že do práce dochází a většinu činností tam může dělat sám (evidence papírů do počítače).

Vlastní interpretace rozhovoru s Cyrilem

Cyril na mě během rozhovoru působil velmi klidně, otázkám byl otevřený a se zájmem odpovídal. Párkrát jsem se ho musela doptávat nebo vracet k tématu. Určité pasáže vyprávěl s velkým nadšením, například o práci nebo o jeho přítelkyni. Je zřejmé, že Cyril je momentálně v období, kdy by se rád osamostatnil od rodičů, což je pro mladého člověka nejen s postižením vždy velké téma. I přes určitá odmítnutí od kamarádů, která mohla být způsobena právě tělesným postižením, se Cyril necítí nijak osaměle. Velkou úlohu v životě Cyrila má určité prostředí Jedličkova ústavu, ve kterém se pohybuje již více než 12 let. Prostředí Jedličkova ústavu může být, dle mého názoru, pro spoustu mladých lidí s postižením až moc pečujícím prostředím, protože se pak s okolím setkávají minimálně. Často se stává, že tito lidé pak přechod do „běžné“ společnosti nezvládají a raději jdou do nějakého chráněného bydlení nebo ústavu.

7.4 Témata vyplývající z rozhovoru s Dominikem (D)

Téma D1: Vhodné podmínky.

Dominik se rozhodl pro studium v Olomouci hlavně z důvodů bezbariérových podmínek školy. *„Je potřeba říct, že mě v rámci studia vyšli vstříc, že jsou tam na ty postižený studenty připravený líp než prostě třeba tady v Praze, kde jsem měl s tím problém.“*(31.1010) *„Tam při univerzitě funguje centrum pro lidi s handicapem a oni se starají o to, aby ty studijní podmínky byly uzpůsobený, tak to jsem vlastně vždycky měl, měl jsem vždycky dvojnásobný čas a měl jsem asistenta.“* (32.1032) *„Když já jsem přišel do školy poprvé, tak nás bylo v ročníku nějakých třicet a postižený jsme tam byli dva v rámci jedné třídy.“* (33.1061)

Téma D2: Přátelství.

Co se ale lidí a kamarádů týče, tak se Dominik cítí mnohem lépe v Praze. Ptala jsem se, jestli se setkává s lidmi, o kterých ví, že se na ně může spolehnout. *“V tý Olomouci to jako úplně tak nebylo, vnímal jsem jen hodně úzký okruh těch lidí, ale tady v Praze je víc lidí nebo vždycky jsem se cítil líp v Praze než v Olomouci.“* (33.1075) *„V Praze právě takový lidi jsou, ať už je to právě z toho okruhu Ramusu, odkud mám skoro všechny kamarády.“* (33.1078)

Dominik se dostal v našem povídání k tomu, jak své kamarády vnímá. *„Ty vztahy jsou jiný hlavně v tom, že je to jako daleko hlubší ten vztah. V mnoha věcech vidíš, že člověk, který to má, jakože pro tebe chodí a dáváš mu za to peníze, tak bych mu neřekl tolik věcí, jako co řeknu kamarádům z Ramusu. Vlastně tam potom funguje nějaký to emocionální pouto nějak a to už potom jede na trochu jiný bázi, spočívá to hlavně v tý hloubce toho samotného vztahu.“* (35.1138)

Dominik popisuje, jak se k těmto lidem dostal (35.1148) a co pro něj znamenají. *„Pro mě je to jako hrozně v tomhle tom vzácný, protože vlastně já jiný kamarády nemám.“* (35.1159)

Téma D3: Pomoc, která je jako přirozenost.

„Kamarády z Ramusu ani jako asistenci nevnímám. Ono to totiž ani není tak, že bychom si řekli, hele, tady potřebuju pomoc, ale spíš řeknu, hele, kámo,

pojď, jdeme a takhle, potřebuju tohle, že prostě ten vztah vnímám trošičku jinak, že to je kamarád.“ (33.1082)

„A že by z asistenta potom byl kamarád, to se taky stalo v několika případech. Nikdy jsem pomoc od kamaráda nebral jako asistenci, ale jako naopak no.“ (34.1089) „Takhle to nejvíc funguje v 90% mého nějakého sociálního fungování, když prostě se to stane jako přirozenost.“ (34.1096)

Je patrné, že Dominik má s většinou lidí spíše přátelský vztah. Děje se mu přirozeně, že se z osobního asistenta stane jeho kamarád.

Téma D4: Hledání partnerky.

Dostali jsme se k partnerským vztahům. Dominik říká, že do většiny holek asistentek z Ramusu se platonicky zamiloval, nikdy z toho však nic nebylo.(36.1173) *„... že bych byl s někým, kdo má taky postižení, se cejtím kolikrát i líp než normálně. Protože mi to přijde přirozený, protože jsem v tom vyrůstal nebo já jsem tam byl 18 let.“ (pozn. tam=Jedličkův ústav) (36.1186)*

„Nejsem teďka s nikým, to ale neznamená, že bych se nesnažil chodit ven. Chodím hodně do kina nebo do divadla a snažím se brát tam třeba slečny s sebou. Ale zatím teďko s nikým nejsem a myslím, že to tak ještě nějakou dobu bude, než se mi podaří to naučit.“ (37.1197)

Téma D5: Bariéry, které si neuvědomuji.

Dominik vyprávěl, jak zkoušel navazovat různé vztahy v Olomouci, tam ho však holky odmítaly. (37.1217)

„Připadám si obecně v těch vztazích nějakým způsobem limitovanej nebo neohrabanej.“ (37.1199) „Já vlastně nevím, čím to je. Třeba si to nějak představuju, říkám si, jo, tohle by mohlo fungovat a potom vždycky přijde někdo a řekne, no jo, tamhle to jako je jinak, tak potom vždycky se tam vytvoří nějaká bariéra, jakože kterou jsem si třeba já ani neuvědomoval.“ (37.1206)

„Jako neumím v tom chodit v tom smyslu, že už kolikrát chci až moc a teďka čím dál tím víc začal jsem si to uvědomovat, že tohle to budu muset změnit, pokud se chci fakt s někým seznámit, tak na tomhle tom budu muset pracovat, protože kolikrát jakoby chci až moc od toho vztahu třeba v nesprávnou chvíli.“ (37.1221)

Dominik je momentálně v situaci, kdy by si rád našel nějaké děvče, bohužel si je ale v mnoha věcech nejistý. Má pocit, že v tom neumí ještě moc chodit a rád by pozměnil svůj přístup při hledání partnerky. Je však patrné, že otázka vztahu je pro Dominika velmi aktuální.

Téma D6: Samota, při které musím něco dělat.

„Samozřejmě mám rád svůj klid. Bývá to dost často, kdy jsem sám.“ (38.1239) „Někdy se stane, že úplně všechno vypnu a jenom třeba ležím, ale nevydrží mi to moc dlouho, vždycky prostě musím něco dělat, i když jsem sám, tak prostě třeba jsem na internetu nebo jsem připojený na těch sociálních sítích, kdyby jako někdo něco potřeboval.“ (38.1244)

Ptala jsem se Dominika, jaké to pro něj je. Dodal: *„Třeba já jsem doma a nemám co dělat, tak prostě si lehnu do postele a když si lehnu do postele, tak třeba koukám do stropu a pak začnu uvažovat a najednou už si uvědomím, hodně nebo dost krát v životě se mi stane, že se cejtím sám a tam už je potom právě to, o čem jsem mluvil, jako ta sevřenost, ten smutek.“ (42.1390)*

Téma D7: Smutek.

„Někdy si třeba vzpomenu na to, proč mi třeba někdo nevolá, proč musím vždycky každému volat já, když něco chci.“ (41.1352) „Většinou ten blbej pocit vzniká takhle, že pak už jsem našťvaný z toho, že mi teda nikdo nevolá. Tak pak je z toho člověk jenom jakoby smutnej.“ (41.1354)

V návaznosti na to, se dostáváme opět ke kamarádům z Ramusu. Dominik si vzpomene na situace, kde mu nebylo příjemně (38.1265) a dodává: *„Pak si člověk uvědomí, že kdyby neměl tohle, což je zase docela smutný uvědomění, ale kdyby neměl tohle, tak nemá vlastně vůbec nic a tím pádem jsem za to rád no.“ (39.1269)*

Téma smutku Dominik pojí i s pocitem osamělosti. *„Já si myslím, že pocit osamělosti vzniká v člověku z nějakýho prvotního smutku. Kdybych se položil do sebe na chvíli, tak bych určitě na něco přišel, ale to by asi potom nebylo úplně jako dobrý dělat tenhle ten rozhovor v tu chvíli.“ (41.1355)*

Téma D8: Jak mě vidí okolí.

V rozhovoru se Dominika doptávám, jestli se s pocitem osamělosti přeci jen setkal. *„Opakovaně se mi stává, že se takhle cejtím a je to hlavně v tom, že třeba bych chtěl, aby ke mně nějaký lidi přistupovali nějakým způsobem víc jako tím stylem, jak se vidím já a oni mě přitom vidí ale úplně jinak a tam potom to vzniká a mně je to do jistý míry líto, že vlastně ty lidi nemají ten náhled, co mám já.“* (41.1341)

Pocit osamělosti Dominik zažívá ve chvíli, kdy k němu okolí nepřistupuje zcela podle jeho představ. Toto může vznikat i z důvodu Dominikova tělesného postižení a proto může na okolí působit například dojmem, že toho mnoho nezvládne, že potřebuje pomoci atd.

Téma D9: Sevření a uzavřenost.

Na otázku, jestli si vzpomene, jaké pocity u toho zažívá, jak se cítí, odpovídá: *„Ono se mi o tom blbě mluví, protože tyhle ty momenty když jsou, se s nima snažím nějakým způsobem vypořádat a pak je nějakým způsobem odsunu nebo zasunu někam, kde už jako o tom nechci přemýšlet.“* (41.1348)

Obecně však pocitu osamělosti Dominik vnímá takto: *„pocity, který se mi k tomu vážou, jsou sevření, uzavřenost, trochu jako smutek, ale zase ne až tak, spíš nějaká jako melancholie nebo něco takovýho.“* (40.1335) *„Jde o to, že vlastně ten pocit toho osamění i třeba mezi lidma tak občas zažívám pořád, ale naštěstí to jako není tak, že by mě to úplně jako vyřadilo z nějakýho sociálního fungování.“* (40.1339)

Téma D10: Uzavření do sebe mi pomáhá.

„Spousta lidí mi říkalo během třeba posledních 2,5 let, že jsem se uzavřel víc do sebe, musel jsem uznat, že ty lidi mají pravdu.“ (42.1396) *„Můžu si říct, že taky někdy být uzavřený sám v sobě mi vyhovuje v mnoha ohledech a třeba mi to pomůže vyhnout se nějakým nepříjemným situacím.“* (42.1400) *„Pomáhá mi to líp zvládat nějaký nepříjemný situace, kdy prostě na mě někdo útočí třeba slovně nějakým způsobem, nebo když mám nějaký problém s někým, tak se prostě uzavřu do sebe a je mi to pak v podstatě jedno. Své uzavření vnímám jako nějaký obranný mechanismus.“* (42.1408)

Dominik říká, že jistá forma uzavření mu naopak pomáhá cítit se lépe, protože v uzavření mu začne být více věcí lhostejných.

Téma D11: Nechal jsem se přesvědčit.

Zeptala jsem se také Dominika, jestli se mu daří si plnit své touhy, jestli se mu daří realizovat svá přání. *„To se mi taky někdy stává, že ne. Měl jsem velký problém s tou školou, kdy jsme měli velký spor doma ohledně toho, že mi neuznali bakalářskou práci a jestli potom teda jít znova na tu školu a snažit se nějak to dokončit anebo s tím, že já jsem hodně dlouho byl zastáncem toho, že už tam nepůjdu a vlastně pak jsem se nechal nějak přesvědčit.“* (39.1281) Pro Dominika tato situace znamená, že musí studovat všechno od začátku, uznány mu byly jen dva předměty. *„Jak jsem se nechal přesvědčit a tak teď s tím furt nějak bojuju vlastně, protože pak když tam přijdu, tak si říkám, tohle už mě nebaví, vždyť už jsem tady jednou byl.“* (39.1286)

„... a to je prostě můj velký vnitřní rozpor, že už mě to fakt nebaví, už na to kolikrát nemám tu sílu.“ (39.1293) *„Ale i když už tam jsem znova, tak bych už od toho chtěl mít klid a pak už to jako nemuset nikdy řešit a vlastně budu mít třeba prostor na svoje sny.“* (39.1296)

Téma D12: Vlastní sny o budoucnosti.

Dominik se v rozhovoru dlouze rozvyprávěl o jeho projektu, který vymýšlí do budoucna. Je patrné, že inspirace je nějaké komunitní bydlení, kde se můžou běžně potkávat lidi s postižením i bez něj. Z vyprávění vyplývá, že projekt by měl být užitečný zejména pro další lidi s postižením.

„... já bych chtěl udělat někde, ideálně ve Středočeském kraji, bych si chtěl koupit barák, ve kterém bych bydlel, ale udělal bych to prostě třeba jako kulturní centrum, tzn., že by tam byl třeba prostor, byla by tam hospoda a byl by tam prostor pro kino nebo divadlo. Ona ta inspirace pro tohle to byla zase Jedličkárna, kdy oni mají ten statek, který se využívá na ty školy v přírodě a tak...“ (40.1316)

Téma D14: Co mi zvedne náladu.

„Když se člověk cítí sám, tak musí dělat něco, co totálně ví, že mu zvedne náladu. V mém případě si pustím sitcomy, třeba jako Přátele, něco zábavného.“ (43.1423)

„Druhá věc co dělám, je konverzace s blízkou osobou. Pro mě to je holka, do které jsem byl strašně dlouho zamilovaný, je to taky postižená holka a my už se teďka nevidáme, ale já kdykoli, kdy mi je nějak smutno, tak prostě jí napíšu a vím, že mi to zvedne náladu.“ (43.1429) „ ... že mi to dá tu energii, kterou v tu chvíli potřebuju, že prostě já vím, že já jí napíšu třeba, ahoj, jak se máš, ono jí to kolikrát trvá několik hodin, než třeba odepíše, ale o to je to pro mě vzácnější v tom, že když něco odpoví, tak já vím, že ona tam na druhý straně je a vím, že se s ní můžu bavit a je mi potom dobře.“ (43.1440)

Vlastní interpretace rozhovoru s Dominikem

Rozhovor s Dominikem byl pro mě trochu náročný, protože se známe několik let a o určitých situacích jsme spolu již dříve hovořili. Dlouho jsme se však neviděli, tak mi chtěl povyprávět novinky o jeho nových projektech, na kterých pracuje. Často se tedy rozvyprávěl o situaci, která úplně nesouvisela s danou otázkou, proto jsem ho musela vracet k tématu. Během povídání jsem musela dělat poznámky, abych Dominika mohla nasměrovat zpět. Dominik však působil velmi spokojeně a otevřeně, i přes to, že témata, o kterých jsme hovořili, byla velmi osobní a často neradostná.

7.5 *Témata vyplývající z rozhovoru s Elou (E)*

Téma E1: Přijetí pomoci druhých.

Ela v rozhovoru tvrdí, že asistenti jsou většinou i jejími přáteli. Nevnímá velký rozdíl mezi tím, když si asistenta platí a když za ní přijde kamarád a pomůže jí se třeba obléci, nebo vstát z postele. Sama se snaží být se všemi za dobře. Rozhodně na nic nestěžuje. „Nemůžu si stěžovat, že by někdo dělal něco špatně, to vůbec, já jsem jako ráda, že tady ty lidi jsou pro nás.“ (45.1487) „Mně by to potom svědomí úplně jako nedovolilo, jako kdyby to bylo fakt jako špatný, tak asi bych si stěžovala, ale takhle, když to je takhle, tak prostě to by mi svědomí nedovolilo, já prostě jsem taková, že musím být se všema za dobře a ještě ke všemu, když potřebuju ty lidi, já to mám takhle jako zakódovaný už odmala z domova.“ (45.1499)

Téma E2: Přátelství a samota.

A s kým Ela tráví nejvíc času? Jako nejbližšího člověka Ela považuje svou fyzioterapeutku, „ta je taková, že když jí zavolám, tak ona přijde.“ (45.1511) „Někdy mám třeba jen ty asistenty, někdy přijde kamarád.“ (44.1462) O samotě Ela však tráví většinu svého dne. „Je to mezi těmi asistencemi a to většinou jsem na tom počítači nebo si tam třeba čtu nebo strhám nějaký videa. Je to většina mého dne.“ (46.1522) Ela si však čas, který má sama pro sebe, dokáže užít. „Mám i čas pro mě a je to jako klidný. Je to takový vyvážený a za to jsem ráda.“ (46.1532)

Téma E3: Mít někoho po ruce.

Ele se občas stane, že by ráda šla ven, nemá však nikoho po ruce. „Někdy když jsem ještě v pyžamu a třeba se někdo ozve, hej, nechceš jít ven, já říkám, zrovna jsem v pyžamu, nemůžu sehnat nikoho, kdo by mě převlíknul.“ (46.1528) Ela na to však kouká pozitivně. „Jo, tak občas mě to štve, ale spíš si třeba hledám nějaký způsob, jak bych to vyřešila, abych mohla ven, a když to nejde, tak si řeknu, no, tak příště nevadí, takže já to беру takhle dost v pohodě.“ (46.1537)

Téma E4:Pocit vyloučení.

Ela vzpomíná na situace, kdy se cítila osaměle: „*když jsem byla tak nějak v pubertě, než jsem ještě nastoupila do Jedle. To jsem byla v Písku na normální základce, já jsem vždycky měla štěstí na kolektiv, takže kolektiv skvělejší, ale stejně, i když máš kolem sebe lidi, tak se cítíš osaměle. Třeba mě tolik nezapojovali později lidi do nějakých akcí, že třeba, nevím, už třeba nějaká pitomá fotka, kdy se třeba nějaký holky fotily, tak mě třeba do toho nějak nezapojovaly a tak no.*“ (48.1587) V rozhovoru jsem se Eli doptávala, jak se s tu chvíli cítila? „*Bylo mi to líto a asi jsem těm holkám i záviděla, že ony jsou zdravý, já jsem na vozejku. Celkově jsem to měla hodně, když jsem byla na tý základce, tak jsem to takhle dost často měla, ještě ten věk, když už se zajímám o kluky a takovýhle, tak to bylo takový taky.*“ (48.1595)

Ela se v období studia na základní škole mohla cítit osaměle, protože ostatní kamarádky s ní odmítaly dělat jejich běžné aktivity. Ela se cítila vyčleněná a nezapojovaná. Pociťovala velký rozdíl v tom, že ona je na vozíku a její spolužačky ne. Bylo jí to líto.

Téma E5:Strach ze selhání.

Dle maminčinych slov: „*dokud to nezkusíš, nezjistíš*“ se Ela řídila při vstupu na vysokou školu. „*To bylo takový, jakože lidi byli víc nadšenější než já a to mě jako demotivovalo dost. Bála jsem se, že je třeba něčím zklamu. Všichni mi říkali, že jsou na mě pyšní, ptali se, jak se těším, a já měla pocit, že jsou nadšenější než já. Ale potom když mi máma říkala, hele, když to nezkusíš, nezjistíš a je to tak.*“ (47.1547)

Téma E6:Pocit užitečnosti.

Pro Elu je velmi důležité, když může být někomu užitečná. Srovnává svou situaci z běžné základní školy se školou v Jedličkově ústavu. „*Tady v Jedli na středisku se to hodně změnilo, protože tady jsme všichni kriplici.*“ (51.1683) „*Říkala jsem si taky, hele, tady můžu i těm lidem pomáhat nějak, že mě tak jako potřebují, že jsem nějak jako i užitečná nebo že můžu povzbudit ty další lidi kolem mě.*“ (48.1600)

Lze soudit, že pocit užitečnosti, nebo toho, když může Ela někoho povzbudit kolem ní, je pro ni velmi vnitřně posilující. Ze své vlastní zkušenosti s Elou mohu potvrdit, že setkání s ní umí dodat určitou dávku pozitivní energie.

Téma E7: Osamostatňování se a pocit odcizení.

Ela vzpomíná, jaké to pro ni bylo, když se musela osamostatnit a jít z Písku do Prahy. *„Byla jsem za to moc ráda, začala jsem i potom přemýšlet o budoucnosti.“* (49.1649) Během rozhovoru si Ela povzdychne, *„ted'ko, jak jsem tady v Praze, tak si říkám, ty jo, já tady vlastně nikoho nemám, přitom je tady spousta lidí, který znám.“* (50.1640) Ela vyrůstala v křesťanské rodině a občas se jí zasteskne po jejím domovském sboru. *„Chodím i sem do sboru, ale není to ten můj domovský sbor, ten domovský sbor mám v Písku a takhle to cejtím taky hodně, přitom ty lidi tam jsou super. Jsou hrozně moc milí na mě, prostě pomáhají mi, všechno, ale není to úplně ono.“* (50.1642) V Pražském sboru je nová, tak se tam necítí úplně přijata. *„Nemám tam tu svojí skupinu, všichni jsou v páru a to bych měla depresi, že nikoho nemám, anebo jsou moc mladí.“* (50.1660)

Ela měla v Písku již od malička navázané různé vztahy, když přišla do Prahy, musela si navázat vztahy nové. I přesto, že Ela je velmi milý a přátelský člověk, tak říká, že jí navazování nových vztahů hodně trvalo.

Téma E8: Nebát se hovořit o své víře.

V našem rozhovoru jsme se dostali k tématu víry. Ela si vzpomněla na jeden nepříjemný zážitek, když jednou točila nějakou reportáž do televize a rozpovídala se tam o své víře. Ela si dodávala velkou odvalu, aby o tomto tématu dokázala mluvit. *„Takhle jsem se setkala s tím, že jsem to řekla do televize a oni to úplně vystříhli, že to tam vůbec nedali a to už jsem si fakt říkala, hele, Elo, řekneš to tam, nestyd' se za to, tak jsem to tam řekla, říkala jsem si, jo, jsi dobrá, Bůh ti dal sílu.“* (52.1728)

Ela se mohla v daný moment cítit osaměle, protože i přes její nelehké odhodlání, nebyla její snaha oceněna. Ela se občas cítí nepochopená. *„Lidi to třeba dost často nechápou, proč jako věříme, že to spíš berou jako perličku, ale já to jako neberu jako perličku tu víru, ještě jak v tom žiju odmala, tak je to součást mého života.“* (52.1735)

Téma E9:Vnitřní pomoc.

Když se Ela necítí dobře, tak si tím většinou prochází sama.(51.1705) Moc se nestává, že by to někomu povídala. Když už volá mamce, tak jen v krajních případech. Většinou se modlí a sama si přemýšlí.(52.1711)

Téma E10:Partnerství a víra.

„Měla jsem totální krizi víry, že jsem vůbec nechtěla chodit do sboru, nechtělo se mi vůbec modlit, nechtělo se mi vůbec zpívat, ale nechtěla jsem o tu víru přijít úplně.“ (53.1741) Ela dodává, že *„spíš to bylo kvůli těm lidem než kvůli tomu, abych se třeba chtěla dozvědět nové věci.“* (53.1743)

V rozhovoru jsme se tak dostali ke vztahům, které jsou pro Elu důležité. Ráda by měla partnera a děti. Ráda by si však našla partnera, který je také věřící, *„prostě když má věřící člověk nevěřícího partnera, partnerku, tak je hrozně jednoduchý toho člověka stáhnout dolů, já jsem to tady na střední hodně pocítovala i teďko docela.“* (53.1763) Ela má teď okolo sebe hodně lidí, kteří nesdílí její víru a v tom se necítí úplně dobře.

Téma E11:Mezi „svými“.

Ele v létě končí pobyt v tréninkovém bydlení v rámci Jedličkova ústavu. Bude se proto stěhovat někam jinam. *„Jako nejradši bych tady zůstala na věky věků, ale zase si uvědomuju, že ty lidi prostě odcházejí taky, můžeme se snad kdykoli sejít. Chci se sem samozřejmě vrátet.“* (54.1785)

Vlastní interpretace rozhovoru s Elou

Ela působila během celého rozhovoru velmi spokojeným dojmem. Ze začátku jsem kladla více otázek, které jí pak pomohly se rozpovídat. Náš rozhovor byl plný úsměvů. Ela své životní zkušenosti vždy vypráví s lehkostí, nad ničím nevěsí hlavu. Jak sama říká, svět se přeci nezhroutil. Je otevřená všemu novému. Proto i přes své nepříjemné zážitky z vyčlenění z třídního kolektivu či nepřijetí do sboru rozdává svou pozitivní energii. Té není málo a šíří jí, kde může. Jako velmi významné považuji fakt, že Ele pomáhá, když se cítí užitečná a že tento pocit zažila poprvé právě mezi dalšími lidmi s postižením.

8 VÝZKUMNÁ ZJIŠTĚNÍ

V této kapitole se vrátím ke třem výzkumným otázkám, které byly stanovené na začátku výzkumu. Odpovědi budou vycházet z předchozích textů z témat vyplývajících z jednotlivých rozhovorů s respondenty. Z rozhovorů je patrné, že každý respondent žije odlišný způsob života a osamělosti přikládá jinou váhu. Z výše uvedených rozhovorů se však lze domnívat, že pocit osamělosti zažívají nebo zažili všichni výše zmínění respondenti.

8.1 Jak mladí lidé s tělesným postižením vnímají svou osamělost?

Anežka popisuje nepříjemný pocit osamělosti z dětství, když ještě žila na malé vesnici. Nikam moc nechodila, protože si tam s nikým moc nerozuměla. V Praze se jí to však hodně proměnilo. Jinou osamělost Anežka pocítila v době, kdy její velmi blízká kamarádka zemřela. Měly spolu naplánovanou budoucnost, společné bydlení a žití s kamarády. Anežka se poté odstěhovala sama do malého bytu, kde se necítí dobře, nevydrží v tom bytě být sama. Anežka nezažívá pocit domova. Stále se vrací k myšlence, že chtěla žít ve společnosti dalších blízkých lidí. Osaměle se mohla cítit také ve chvíli, kdy prožila traumatickou událost s asistentkou v lázních, která jí zradila a chtěla topit. Začala tak méně důvěřovat lidem okolo sebe. K pocitu osamělosti mohl Anežce přispět fakt, že ona tu přítomnost lidí potřebovala, bez asistenční pomoci by se neoblékla, nedošla na toaletu ani nikam nedostala. Musela si tak najít nový způsob důvěry k osobám, které jí přicházejí pomáhat.

Z rozhovoru s Beátou je patrné, že se s pocitem osamělosti potýká v momentech, když přemýšlí o své budoucnosti. Sama si po nelehké cestě došla k rozhodnutí, že by se ráda zajímala o možnost eutanazie. Hovořit o vlastní smrti je obtížné pro všechny, ale Beátě se nedostává pochopení u svého nejbližšího okolí, u rodiny, která je pro ni velmi důležitá.

U Cyrila se lze domnívat, že zažil pocit osamělosti, když byl odmítnut partou kamarádů, zřejmě z důvodu toho, že je na vozíku a jiní než oni. Z rozhovoru je patrné, že Cyrilovi rodiče zatím nejsou zcela připraveni na jeho osamostatňování se a přípravu na odchod z domova, maminka ho zbytečně vystavuje stresovým situacím, když mu nepomůže z postele a ukazuje mu tím, že jí potřebuje. V tuto chvíli doma nemá prostor pro porozumění a podpoření jeho vlastní touhy osamostatnit se, proto také může pociťovat osamělost. Další moment osamění mohl přijít ve chvíli, kdy si uvědomil, že z důvodu onemocnění jeho maminky nemůže jít na dlouho plánovaný koncert a že bohužel nemá vlastní prostředky, jak by se tam mohl dostat, protože je závislý na svých rodičích a jejich odvozu. Jiný pocit osamělosti mohl Cyril zažívat v práci, protože po něm šéf dříve všechno kontroloval a nedůvěřoval mu, že svou práci odvede správně. Osamělost se mohla projevit v tom smyslu, že i přes Cyrilovo přesvědčení, že si se zadanou prací poradí, mu šéf měl potřebu pomáhat a kontrolovat ho.

Dominik v rozhovoru říká, že pocit osamělosti, i když je mezi lidmi, tak zažívá trochu pořád, ale naštěstí ho to nevyřazuje z jeho sociálního fungování. Smutek spojený s osamělostí má většinou vyvolaný tím, že se sám zamyslí nad situacemi, kdy mu třeba nikdo nevolá, anebo když má pocit, že okolí na něj pohlíží jinak, než on by si přál. Zejména to, že okolí bere nebo vidí Dominika jinak, než on vnímá sám sebe, může být vyvolané jeho tělesným postižením. V teoretické práci je tomuto tématu věnovaná celá kapitola *Předsudky k lidem s tělesným postižením*. Dominik dále podotýká, že se s pocitem osamělosti setkává i během studia v Olomouci, z důvodu nedostatku přátel a nevyhnutelné samoty. Všechny své kamarády má převážně v Praze. Dominik také zmiňuje, že je pro něj těžké najít si partnerský vztah, má pocit, že je před ním spousta bariér, což může být další důvod k pocitu osamělosti.

Ela v rozhovoru podotýká, že i přes to, když máš kolem sebe lidi, tak se cítíš osaměle. Ela zažila lítost z vyloučení, když se s ní spolužačky nechtěly fotit a povídat o chlapcích. Ela jim v tu chvíli záviděla, že nejsou na vozíku. V tento moment se mohla cítit v kolektivu, který jinak považovala za přátelský, velmi

osaměle. Zcela se jí to však proměnilo, když začala docházet do školy do Jedličkova ústavu. Jiný pocit osamělosti mohla Ela zažívat, když začala v Praze chodit do sboru, kde nikoho neznala. Měla srovnání ze svého domovského sboru, kde se cítila více přijatá, protože měla navázané bližší vztahy s jinými lidmi. A v neposlední řadě se Ela cítí osaměle v prostředí mezi nevěřícími lidmi, protože má pocit, že jí stahují jinam, než kde by ona chtěla být. Z tohoto důvodu by si ráda našla partnera, s kterým by svou víru mohla více sdílet.

8.2 Jaké emoce se vyskytují u pocitu osamělosti?

Anežka popisuje své pocity jako nepochopní a vyčlenění, zejména v prostředí na malé vesnici, kde neměla mnoho přátel. Jindy zažívala pocity úzkosti a paniky, to především v období, kdy se vzpomínala z traumatického zážitku ublížení od asistentky, nebo ztráty blízké osoby. U prvního příběhu se v ní velmi prohluboval pocit nedůvěry v cizí osoby, kterým i tak musí důvěřovat, protože jejich pomoc k životu potřebuje. U ztráty blízké osoby a nenaplnění svého přání Anežka pociťovala prázdnotu a zmatek.

Beáta se setkává s pocity nepochopení a odmítnutí, zejména při rozvahách o své vlastní budoucnosti a možnostech eutanazie. Během rozhovorů s okolím se často cítila, jako kdyby si něco vymýšlela nebo chtěla něco extra.

Cyril, při odmítnutí přátelství od party kluků na vesnici, pociťoval odmítnutí a vyčlenění z kolektivu. Cyril popisuje, že vůbec nerozumí jejich rozhodnutí, ale myslí si, že je to kvůli jeho hendikepu. Pociťuje smutek z toho, že ztratil možnost mít dobré kamarády. V rozhovoru říká, že v danou chvíli pociťuje také vztek, který musí ideálně o samotě někde vybit. Pocity, které Cyril zažíval při nedůvěře šéfa v práci, popisuje jako velmi nepříjemné a stresující, protože sám přemýšlel, jestli danou práci opravdu zvládá.

Dominik si pocit osamělosti spojuje především se smutkem, který je vyvolaný samotou. Nepříjemné pocity popisuje jako sevřenost, uzavřenost a melancholii.

Párkrát se setkal s narážkami na jeho osobu, proto se poslední dobou raději uzavře sám do sebe. Bere to jako obranný mechanismus a nepříjemné pocity tak někam zasune pryč. Dominik se setkává s tím, že jeho pocity o jeho osobě se liší s pocity a názory okolí, z čehož pramení právě ta uzavřenost. Dominik pociťuje absenci partnerského vztahu, která může pocitu osamělosti přispívat. Má pocit, že je před ním spousta bariér, které se ještě bude muset naučit zdolávat.

Když Ela zažívala osamělost na základní škole, kde jí spolužáci nezapojovali do aktivit, tak pociťovala lítost z vyloučení. Někdy i záviděla ostatním, že nejsou jako ona na vozíku. Bylo jí to líto. Ve chvíli, kdy Ela pociťovala „krizi víry“ a nechtělo se jí chodit do sboru, tak zažívala smutek. Mrzelo ji, že se momentálně nenachází mezi kamarády, kteří její víru chápou. Měla pocit, že je spíše stahována někam, kde se necítí dobře. Tento stav pociťuje hodně mimo domov.

8.3 Existuje způsob, jak pocitu osamělosti předcházet nebo jak s ním nadále pracovat?

Anežka již několik let praktikuje meditaci, kterou si velmi pochvaluje. Za jednodušší uklidnění sebe sama považuje také procházky v lese. Ty však musí vzhledem k terénu provozovat pouze za doprovodu osobního asistenta, což jí v mnoha ohledech úplně vždy nevyhovuje. Když se cítí v nějakém tlaku, tak se chodí vybit sportem. Anežka pravidelně plave, což jak sama říká, velmi dobře funguje jako vyplavení endorfinů a je jí lépe. Anežka si kolem sebe vytvořila okruh blízkých přátel, kterých si velmi váží. Z rozhovoru mám dojem, že právě její blízká přátelství jí pomáhají se s nepříjemnými pocity vypořádat. Ze své samoty za nimi vždy ráda prchá. V blízké době se Anežka se svými přáteli bude stěhovat do komunitního bydlení. Velmi se na tento typ spolubydlení těší a věří, že se jí v mnohém uleví.

Beáta považuje za nejdůležitější možnost sdílení svých pocitů s okolím. Velmi jí pomohlo, když si o svých myšlenkách a představách nedávno popovídala

s konzultantkou. Díky tomu si uvědomila, že si nic extra nevymýšlí a může si svůj život dál plánovat. Velkou oporou je pro ni její okolí, přátelé, rodina a sousedi, protože ví, že se jim může kdykoli ozvat.

Cyril, vzhledem k jeho 24 hodinové potřebě osobního asistenta, považuje za přínosné, když si může občas zalézt sám a jen tak si v klidu přemýšlet. Když má nepříjemné pocity, které se mu často vážou s naštváním, tak se ideálně musí někde o samotě vyvztekat, vybít to naštvání nějakými pohyby. Oporou mu je také hlavně jeho přítelkyně a jeden vychovatel, se kterými může sdílet úplně všechno. Jako velmi důležité považují, že Cyrilovi v práci začali dávat větší důvěru v tom, co dělá. Ještě do nedávna po něm všechno kontrolovali. S větší důvěrou od nařízeného se tak cítí více užitečný a potřebný.

Dominik tvrdí, že když se člověk cítí sám, tak musí dělat něco, o čem ví, že mu zvedne náladu. V jeho případě je to koukání na seriály. Další věc, která se mu velmi osvědčila, je telefonování s jeho blízkou kamarádkou. Ví, že se jí může kdykoli ozvat a ona si s ním ráda popovídá. Dominikovi takový telefonát vždy dodá energii, kterou v tu chvíli potřebuje. Dominik se také zmínil o tom, že by rád jednoho dne měl vlastní prostory, kde by probíhalo komunitně-kulturní setkávání lidí s postižením i bez postižení. Tuto Dominikovu myšlenku považují za jednu z možných prevencí před pocitem osamělosti.

Ela říká, že nemá žádný postup jak pocitu osamělosti předcházet, většinou si tím prochází sama, přemýšlí si a občas medituje. Ela se také často obrací na svou víru, která je pro ni velkou oporou. Ráda by si také našla k sobě věřícího partnera, od kterého by nečekala, že ji bude stahovat někam, kde se ona necítí dobře. Jako důležité vnímám pocit užitečnosti, který Ela pocítila, když se přestěhovala do Prahy. V prostředí Jedličkova ústavu začala Ela pomáhat svým spolužákům a cítila se v tom velmi dobře. Má radost, když může někoho motivovat nebo povzbudit k nějaké činnosti. Ela si váží lidí, zejména asistentů, které má okolo sebe. Říká, že je ráda, že tu pro ni jsou.

9 DISKUZE

Z kvalitativní povahy mého výzkumu je zřejmé, že se nebudu pouštět do zobecňujících závěrů. Smyslem této práce je především co nejhluběji nahlédnout a porozumět každému jednotlivému prožitku. Výsledky analýz nelze zobecňovat, přesto se ale dá hovořit o výskytu některých společných témat, která se v rozhovorech objevují.

U všech respondentů se objevilo téma přijetí pomoci druhých. Všichni využívají službu osobní asistence, kterou si platí a uvědomují si, že tato pomoc není pro každého samozřejmostí. Například Cyril, který k sobě potřebuje asistenta na celých 24 hodin, podotýká, že přítomnost další osoby musel přijmout, stejně jako fakt, že nikdy nebude chodit. Beáta zmiňuje, že bez asistence by si nedokázala představit svůj život a Ela popisuje svou vděčnost za to, že kolem sebe osobní asistenty má.

Jako velmi zajímavé a důležité vnímám téma vlastní užitečnosti, které se také objevilo u většiny respondentů. Na dotaz, co konkrétně může pomoci předejít nepříjemným pocitům, Ela říká, že jí velmi pomáhá, když sama může pomáhat ostatním lidem. Ela může pohybovat pouze hlavou, i přes to však dokáže ostatním pomáhat tím, že je povzbuzuje a dodává odvalu. Cyril i Anežka zmiňují, že je pro ně práce důležitá i proto, že se tam mohou cítit užitečně. Dominik by rád realizoval svůj projekt, který by měl za účel vytvořit společný prostor pro lidi s postižením i bez něj. Projekt by rád realizoval, protože má na takové místo velmi příjemné vzpomínky z dětství a rád by ho dopřál i dalším lidem s postižením.

Další časté téma je partnerství, které je respondenty spojováno s osamělostí. Pouze jeden z dotazovaných momentálně žije v partnerském vztahu. Ostatní zmiňují jeho absenci. Dominik popisuje, jak se ve vztahu často setkává se spoustou bariér, které zatím neumí zdolat, a proto se mu je v současné době nedaří udržet.

Krom partnerského vztahu je pro respondenty velmi důležitý a často i vzácný vztah přátelský. Anežka popisuje své přátele jako dar, kterého si váží. Ela přátele pojí s pocitem vděku a Dominik zmínil, že přátelství je pro něj to nejdůležitější,

co má. Všichni respondenti vnímají své přátele jako velkou oporu, na kterou se mohou spolehnout, když je nejhůř.

Pro každého mladého člověka je důležité téma osamostatňování se od rodičů. Pro lidi s postižením to často bývá o něco těžší, protože ne vždy je jednoduché najít například bezbariérový byt a mít na to dostatek financí. Téma své samostatnosti a odloučení se od rodiny se s osamělostí pojí dvěma respondentům.

S osamělostí se respondenti setkávají nejčastěji, když jsou opravdu samy. Například Dominik zmiňuje moment, kdy leží sám v posteli a přemýšlí o sobě. Myšlenky ho v těchto chvílích dovedou k nepříjemným pocitům z toho, že je sám a že se často svým přátelům musí ozvat jako první. Anežka se s osamělostí setkává, když je sama ve svém bytě, proto tam raději pobývá co nejméně, nebo zve někoho na návštěvy.

Moment, kdy se pocit osamělosti objevuje i mezi lidmi zažívá například Ela ve sboru, kde se necítí dostatečně přijatá, jako ve sboru domovském. To stejné pociťuje, když je v přítomnosti lidí, kteří nesdílejí její víru. Pocit přijetí, nebo naopak nepřijetí, se s osamělostí pojí i Dominikovi, který se často potýká s tím, že okolí na něj pohlíží jinak, než jak on vnímá sám sebe. Má dojem, že okolí na něj pohlíží s určitými předsudky toho, co nemůže nebo neumí.

Pokud si prožitou zkušenost s osamělostí rozdělíme dle Yaloma (2006) na interpersonální a intrapersonální osamělost, případně existenciální, tak u respondentů můžeme nalézt všechny tyto druhy osamělosti.

Interpersonální vnímáme jako samotu a izolaci od druhých lidí. V rozhovorech se objevila například u Cyrila, který popisuje odmítnutí přátelství v klučičí partě na vesnici, nebo u Eli, která byla vyčleněná z třídního kolektivu. U obou případů to zřejmě bylo způsobené tím, že kamarádi Dominika i Eli nepřijali jejich tělesnou odlišnost.

Intrapersonální osamělost může vzniknout v momentech, kdy potlačujeme své vlastní pocity a přání a přijímáme názory druhých. Tento druh osamělosti je patrný například u Dominika, který čelil předsudkům od okolí, nebo u Cyrila, který

byl v práci stále dokola kontrolován, protože mu šéf dlouho nevěřil, že svou práci zvládne sám.

Existenciální osamělost by dle mého názoru potřebovala mnohem detailnější výzkum a hlubší rozhovor s respondentem. I tak se ale domnívám, že například osamělost z blížící se smrti, kterou zažívá Beáta, je příklad existenciální osamělosti, při které vzniká zásadní propast mezi člověkem a kýmkoli druhým. Jedná se o osamělost, která přetrvává navzdory uspokojivým vztahům s druhými i navzdory dokonalé integraci.

Pocity, které se s osamělostí respondentům vážou, jsou nejčastěji lítost, zmatek, úzkost, panika, nepochopení, prázdnota a naštvání.

9.1 *Limity a omezení výzkumu*

Během procesu tvorby celé diplomové práce jsem přicházela na určité nedostatky, kterých jsem se při výzkumu dopustila.

V polostukturovaném rozhovoru jsem zvolila mnoho otázek. Až během zpracovávání dat jsem si uvědomila, že ve většině rozhovorů je velká část věnována každodenním aktivitám, o nichž jsem si myslela, že jsou důležité. Při čtení rozhovorů se mi ukázalo, že to nebylo tolik nutné. Jako přínosnější bych považovala zaměřit se na vnitřní svět respondenta, doptávat se více na pocity a emoce a přivést respondenty k tomu, aby svou žitou zkušenost s osamělostí zachytili šířeji.

Uvědomuji si, že způsob vedení rozhovorů mohl být pro někoho návodný. Potýkala jsem se s vlastní otázkou, jak se ptát na osamělost, abych nenapovídala. Mohlo se stát, že když někdo hovořil o tom, co prožíval, jako o osamělosti, tak kdybych se ptala na strach a úzkost, možná by hovořil o tom, co prožíval, jako o strachu a úzkosti.

Další faktor, který se odrazil ve výsledku výzkumu, je zcela určitě samotný výběr respondentů. Všechny respondenty výzkumu osobně znám. Tento fakt nehodnotím nijak negativně, naopak mi pomohl snadněji se přiblížit ke zkoumanému tématu. Známost s respondenty však také poukazuje na to, že všichni jsou určitým způsobem zaopatřeni, jsou součástí nějaké sociální služby nebo organizace, která dobře síťuje potřeby uživatelů. Všichni mají také dobré domácí zázemí, většina z nich studuje nebo studovala vysokou školu. Nikdo z nich nevyrostal nebo nežije v ústavním zařízení. Všichni tráví většinu času v Praze, kde je mnoho spolků, podniků a aktivit, které jsou bezbariérové a není problém účastnit se společenského dění z důvodu architektonických překážek. Uvědomuji si, že kdyby byl výběr respondentů jiný, například by respondenti nebyli z Prahy nebo nežili v rodinném prostředí, tak by výsledky mohly být zcela odlišné.

Jsem si také vědoma toho, že uvedenými interpretacemi neříkám jedinou pravdu, ale nabízím svůj pohled, který se může lišit od názorů jiných osob. Určitá rozličnost názorů na danou problematiku však může korespondovat s jedinečností a různorodostí každého lidského jedince, který se tak projevuje ve své přirozené jinakosti.

I přes určité nedostatky výzkumu se domnívám, že tato práce může být přínosem, protože umožňuje nahlédnout do vnitřního světa a vlastního prožívání lidí s tělesným postižením. Práci by mohli ocenit například osobní asistenti, terapeuti, sociální pracovníci, ale také lidé, kteří nevykonávají pomáhající profesi a s lidmi s postižením přijdou do kontaktu jen minimálně. Tato práce by ideálně měla vyvolat dojem, že i lidé s postižením mají své hodnoty, názory a velmi bohatý vnitřní svět, jako kdokoli jiný.

Pro mě osobně byl výzkum přínosný. Ve své práci konzultantky sociální rehabilitace mohu tak lépe porozumět určitým prožitkům a pocitům svých klientů.

Za účelné bych považovala také návazné výzkumy, které by se věnovaly jinému vzorku respondentů k porovnání či vytvořit longitudinální výzkum zaměřený více na prožívání různých vztahů a pocitů v životě respondentů.

ZÁVĚR

Tato diplomová práce byla zaměřena na zkoumání osamělosti u mladých lidí s tělesným postižením. Teoretická část práce byla tvořena teoretickými východisky pro osamělost, samotu a mezilidské vztahy zejména mezi osobním asistentem a klientem. Věnovala se také tělu, tělesnosti a pohledem společnosti na osoby s tělesným postižením. V neposlední řadě se teoretická část opírala o současnou situaci sociálních služeb, které se zabývají přirozenou podporou lidem s postižením a sociální rehabilitací, přičemž jsou zmíněny dvě organizace, kde působím a které považuji za přínos k řešenému tématu. Obě organizace se aktivně podílí na tom, aby se ve společnosti bouraly fyzické i psychické bariéry mezi lidmi, a aby lidé s postižením měli kam patřit a cítili se tak být součástí.

Praktická část představila využití kvalitativní metody interpretativní fenomenologické analýzy (IPA). Cílem práce bylo nahlédnout na tematiku osamělosti vnímanou samotnými lidmi s tělesným postižením a zkoumat jejich žitou zkušenost. Krom vlastního prožitku byly zkoumány emoce a pocity, které se s osamělostí mohou pojit. Také se ve výzkumu zjišťovalo, jak se dá s osamělostí pracovat a zda existuje metoda, jak danému pocitu předcházet. Výzkum byl proveden prostřednictvím pěti rozhovorů s mladými lidmi s tělesným postižením.

Již z teoretické části vyplynulo, že cítit se osamělý není totéž jako být sám. Někdy chceme být zkrátka o samotě. Pro rozeznání žádoucí samoty od osamělosti nám může nejlépe posloužit otázka, zda dotyčný člověk volí omezení sociálních interakcí s druhými lidmi dobrovolně, nebo zda jej k tomu nutí vnější podmínky, jako je ztráta blízkých, nepřijetí druhými, či vnitřní podmínky, třeba uzavírání se do sebe ze strachu před hodnocením ze strany okolí. Zatímco samotu člověk využívá proto, aby unikl ze svého sociálního prostředí, načerpal sílu či se vyrovnal s životními změnami, osamělost znamená ztrátu vztahů, nebo pocit, že nemáme nikoho blízkého, s kým se můžeme podělit o své prožívání a komu důvěřujeme.

Z analýzy v této práci vyplynulo, že osamělost zažívají v určitých situacích všichni respondenti výzkumu. Osamělost bývá respondenty asociována se smutkem, agresí, hněvem, vztekem, prázdnotou a lítostí. Další asociační vazby jsou na absenci partnerského vztahu, víry, smrti, vyloučení z kolektivu, sebepojetí a předsudků druhých lidí.

Jako důležité považují strategie a metody, které byly ve výzkumu zmíněny, jako možná cesta předcházení tíživého pocitu osamělosti. Velmi často se respondenti věnovali meditaci, motlitbám či relaxaci. Každý si také uvědomil určitou aktivitu, která mu zvedne náladu a pomůže osamělost lépe zvládat. Mohla to být fyzická aktivita nebo například čtení oblíbené knihy. Z výzkumu také vyplynulo, že pomoc druhým snižuje pocity osamělosti a zvyšuje pocit vlastní hodnoty a užitečnosti. Pomoc druhým může být také vhodnou cestou, jak navázat nové kontakty s lidmi. Mezilidské vztahy, které jsou pevné a hluboké, prolínaly celou práci, jako stěžejní bod osamělosti. Všichni respondenti se snažili o své vztahy pečovat, protože si uvědomují jejich důležitost a často využívají opory svých blízkých přátel.

Souvislost mezi tělesným postižením a osamělostí se ukázal ve většině popisovaných prožitků osamělosti. Rozhodně však z tohoto výzkumu nemůžeme tvrdit, že osamělost je s tělesným postižením spojována.

Na závěr bych ráda poznamenala, že samotný fakt tělesného postižení nikterak neubírá člověku na jeho hodnotě. Proto zde příkládám Senecův citát: „*Vadou těla se duše nezohaví, ale krásou duše se zdobí i tělo.*“

LITERATURA

- ❖ CONDELUCI, Al. 1999. *The Essence of Interdependence*. Pittsburgh: UCP of Pittsburgh. [online]: [cit. 2018-06-06]. Dostupné z [www: <https://www.alcondeluci.com/essence-of-interdependence>](http://www.alcondeluci.com/essence-of-interdependence)
- ❖ DACHSEL, Joachim. *Můj bratr osel a já: život s berlemi*. Přeložil Zdeněk SVOBODA. Praha: Blahoslav, 1996. ISBN 80-7000-006-6. Dostupné z [www: <https://www.researchgate.net/publication/7133729_The_Relation_of_Social_Isolation_Loneliness_and_Social_Support_to_Disease_Outcomes_Among_the_Elderly>](https://www.researchgate.net/publication/7133729_The_Relation_of_Social_Isolation_Loneliness_and_Social_Support_to_Disease_Outcomes_Among_the_Elderly)
- ❖ DOWLING, Sandra a kol. 2006. *Person-centred planning in social care: a scoping exercise*. York: Joseph Rowntree Foundation. [online]: [cit. 2018-05-12]. Dostupné z [www: <https://https://www.jrf.org.uk/report/person-centred-planning-social-care-scoping-review>](https://www.jrf.org.uk/report/person-centred-planning-social-care-scoping-review)
- ❖ DUGGAN, Carmel a Christine LINEHAN. *The role of 'natural supports' in promoting independent living for people with disabilities: a review of existing literature*. 2013. *British Journal of Learning Disabilities*. [online]: [cit. 2018-06-23]. Dostupné z [www: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/bld.12040>](https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/bld.12040)
- ❖ FRANKL, Viktor Emil. *Teorie a terapie neuróz: [úvod do logoterapie a existenciální analýzy]*. Praha: Grada, 1999. Psyché (Grada). ISBN 80-7169-779-6.
- ❖ FROMM, Erich. *Strach ze svobody*. Přeložila Vlastislava ŽIHLOVÁ. Praha: Portál, 2014. Klasici. ISBN 978-80-262-0615-6.
- ❖ FROMM, Erich. *Umění být*. Přeložila Vlastislava ŽIHLOVÁ, přeložil Milan VÁŇA. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1105-1.
- ❖ GÉRINGOVÁ, Jitka. *Pomáhající profese: tvořivé zacházení s odvrácenou stranou*. Praha: Triton, 2011. Psyché (Triton). ISBN 978-80-7387-394-3.

- ❖ GRIFF, J., *The lonely society?*, Mental health foundation, 2000. ISBN 978-1-906162-49-8. [online]: [cit. 2018-05-13]. Dostupné z www: <http://www.mentalhealth.org.uk/content/assets/pdf/publications/the_lonely_society_report.pdf >
- ❖ HANKOVÁ, Magdalena a Soňa VÁVROVÁ. *Partnerské vztahy: očima mladých dospělých s vrozeným tělesným postižením*. Praha: Grada, 2016. Psyché (Grada). ISBN 978-80-271-0012-5.
- ❖ HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. *Velký psychologický slovník*. Ilustroval Karel NEPRAŠ. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-686-5.
- ❖ HARTL, Pavel. *Stručný psychologický slovník*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-803-1.
- ❖ HEIDEGGER, Martin. *Bytí a čas*. 2., opr. vyd. Praha: Oikoymenh, 2002. Knihovna novověké tradice a současnosti. ISBN 80-7298-048-3.
- ❖ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 3. vyd. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0219-6.
- ❖ HOGENOVÁ, Anna. *Pohyb a tělo: výběr filosofických textů*. Dotisk 1. vyd. Praha: Karolinum, 2000. ISBN 80-7184-580-9.
- ❖ HOGENOVÁ, Anna. *Psychosomatická konference 2006*. [online]: [cit. 2018-05-04]. Dostupné z www: <https://www.lirtaps.cz/psychosomatika/psomweb2006_6/konference_66.htm>
- ❖ HRDÁ, Jana. *Osobní asistence, poradenství a zprostředkování*. Praha: APZP, 2006. [online], [cit. 2018-06-20]. Dostupné z www: <<https://www.apoa.cz>>
- ❖ HRDÁ, Jana. *Osobní asistence: příručka postupů a rad pro osobní asistenty*. Praha: Pražská organizace vozíčkářů, 2001 [online], [cit. 2018-06-20]. Dostupné z www: <<https://www.apoa.cz>>
- ❖ JESENSKÝ, Ján. *Uvedení do rehabilitace zdravotně postižených*. Praha: Karolinum, 1995. ISBN 80-7066-941-1.
- ❖ KOCVRLICHOVÁ, Marta. *Vina*. Praha: Triton, 2006. Psyché (Triton). ISBN 80-7254-684-8.
- ❖ KOPŘIVA, Karel. *Lidský vztah jako součást profese*. Vydání osmé, v Portále sedmé. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1147-1.

- ❖ MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-549-0.
- ❖ MERLEAU-PONTY, Maurice. *Fenomenologie vnímání*. Praha: OIKOYMENH, 2013. Knihovna novověké tradice a současnosti. ISBN 978-80-7298-485-5.
- ❖ MURPHY, Robert Francis. *Umlčené tělo*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2001. Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-85850-98-2.
- ❖ MUSIL, Libor. *Ráda bych Vám pomohla, ale--: dilemata práce s klienty v organizacích*. Brno: Marek Zeman, 2004. ISBN 80-903070-1-9.
- ❖ NOVOSAD, Libor. *Tělesné postižení jako fenomén i životní realita: diskurzivní pohledy na tělo, tělesnost, pohyb, člověka a tělesné postižení*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-873-9.
- ❖ NOVOSAD, Libor. *Východiska a principy realizace služeb osobní asistence v ČR: uvedení do problematiky*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2006. ISBN 80-7372-050-7.
- ❖ O'BRIEN, John. *A guide to life-style planning: Using the Activities Catalog to integrate services and natural support systems*. In: Wilcox B., a Bellamy G. (red). *The activities catalogue: an alternative curriculum for youth and adults with severe disabilities*. 1987. Baltimore: Brooks. [online]: [cit. 2018-06-05]. Dostupné z [www: <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/01454455980224004>](https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/01454455980224004)
- ❖ OPOČENSKÁ, Lenka. *Fenomén zdravotního postižení a jeho obraz v tištěných médiích*. Praha, 2014. Diplomová práce. Univerzita Karlova. Vedoucí práce Lenka Felcmanová.
- ❖ PATOČKA, Jan. *Péče o duši*. Praha: Oikoymenh, 1996. ISBN 80-86005-24-0
- ❖ PATOČKA, Jan. *Tělo, společenství, jazyk, svět: ze záznamů přednášek proslavených ve školním roce 1968-69 na filosofické fakultě University Karlovy*. Praha: Institut pro středoevropskou kulturu a politiku, 1995. Oikúmené. ISBN 80-85241-90-0.
- ❖ PERLMAN, Daniel PEPLAU, L. A. *Loneliness: Encyclopedia of Mental Health*, 1998, 2. vyd. Cambridge: FRIEDMAN, Howard, 1998, ISBN 9780122266775.

- ❖ SACKS, Oliver. *Na čem si stojím--: prožitky odcizení části vlastního těla a cesta zpět k původní celistvosti*. Vyd. 2. Přeložil Dušan ZBAVITEL. Praha: Dybbug, 2009. ISBN 978-80-86862-82-8.
- ❖ SMITH, Jonathan A., Paul FLOWERS a Michael LARKIN. *Interpretative phenomenological analysis: theory, method and research*. Thousand Oaks: Sage, 2009. ISBN 978-1-4129-0834-4.
- ❖ STOREY, Keith a Nicholas CERTO. *Natural supports for increasing integration in the work place for people with disabilities: A review of the literature and guidelines for implementation*. Rehabilitation Counselling Bulletin, 1996 [online], [cit. 2018-05-20]. Dostupné z www: <<https://psycnet.apa.org/record/1996-06331-005>>
- ❖ SÝKOROVÁ, Dana a Oldřich CHYTIL, ed. *Autonomie ve stáří: strategie jejího zachování*. V Ostravě: Ostravská univerzita, Zdravotně sociální fakulta, 2004. ISBN 80-7326-026-3.
- ❖ TOMAKA, Joe., THOMPSON S., PALACIOS R. *The relation of social isolation, loneliness, and social support to disease outcomes among the elderly*. Journal of Aging and Health 18/2006, č. 3, 359-384 [online]: [cit. 2018-06-25]. Dostupné z www: <https://www.researchgate.net/publication/7133729_The_Relation_of_Social_Isolation_Loneliness_and_Social_Support_to_Disease_Outcomes_Among_the_Elderly>
- ❖ VALENTA, Milan. *Slovník speciální pedagogiky*. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0937-9.
- ❖ VÝROST, Jozef a BAUMGARTNER, František. *Sociální opora a osamělost. Aplikovaná sociální psychologie. II*. Praha: Grada Publishing, 2001. ISBN 80-247-0042-5.
- ❖ VÝROST, Jozef a Ivan SLAMĚNÍK, ed. *Aplikovaná sociální psychologie*. Praha: Grada, 2001. Psyché (Grada). ISBN 80-247-0180-4.
- ❖ VÝROST, Jozef a Ivan SLAMĚNÍK, ed. *Aplikovaná sociální psychologie*. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-269-6.
- ❖ WEISS, Robert Stuart. *Loneliness: the experience of emotional and social isolation*. Cambridge, Mass.: MIT Press, 1973. ISBN 0262230674.

- ❖ WEST, Michael a kol. *Every Body is Doing it: A National Study of the use of Natural Supports in Supported Employment. Focus on Autism and Other Developmental Disabilities*, 1997. [online], [cit. 2018-06-20]. Dostupné z www: <<https://www.journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/146801730200200106.cz>>
- ❖ WHITE, Glan a kol. *Moving from Independence to Interdependence: A Conceptual Model for Better Understanding Community Participation of Centers for Independent Living Consumers. Journal of Disability Policy Studies*, 2010. [online], [cit. 2018-06-20]. Dostupné z www: <https://www.researchgate.net/publication/260290129_Moving_From_Independence_to_Interdependence_A_Conceptual_Model_for_Better_Understanding_Community_Participation_of_Centers_for_Independent_Living_Consumers>
- ❖ YALOM, Irvin D. *Existenciální psychoterapie*. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-147-6.
- ❖ YALOM, Irvin D. *Když Nietzsche plakal: román o romantické posedlosti, osudu a lidské vůli*. Vyd. 4. Přeložila Ivana HLAVÁČOVÁ. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0641-5.
- ❖ ČESKO. Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. In: Sbíрка zákonů České republiky. 1.10.2017. ISSN 1211-1244

PŘÍLOHY

Příloha č. 1: Informovaný souhlas

Informovaný souhlas

s poskytnutím rozhovoru a s využitím informací získaných ze zaznamenaného rozhovoru pro účely výzkumného šetření v souvislosti s diplomovou prací:

„Osamělost mladých lidí s tělesným postižením“.

Cílem výzkumu je získat a analyzovat žitou zkušenost mladých lidí s tělesným postižením s pocitem osamělosti. Smyslem sběru těchto informací je získání pohledu na osamělost očima lidí s tělesným postižením.

Diplomová práce je vedena na Vysoké škole Psychosociálních studií PVŠPS v Praze. Autorem diplomové práce „Osamělost mladých lidí s tělesným postižením“ je Bc. Barbora Aunická, vedoucím této práce je Mgr. et Mgr. Michal Slaninka, Ph.D.

Způsob provedení rozhovoru

Rozhovor proběhne v klidném soukromém prostředí. Z rozhovoru budou vypuštěny všechny informace, které by mohly vést k identifikaci informanta. Z rozhovoru bude pořízen digitální audiozáznam a jeho přepis. Získaný záznam, přepis, jakožto i všechny informace v rozhovoru uvedené budou použity v souvislosti s vypracováním diplomové práce a s provedením výzkumného šetření. Jméno vypravěče nebude nikde uvedeno a nebude s vyprávěním spojováno.

Souhlas respondenta

Já, níže podepsaný/á, souhlasím se svou účastí na výzkumném šetření a s využitím poskytnutých informací při zpracování výzkumu, jenž je součástí diplomové práce Bc. Barbory Aunické. Byl/a jsem informován/a o cíli výzkumného šetření, o jeho průběhu, použitých technikách a očekáváních, která jsou na mě v rámci výzkumu kladena. Porozuměl/a jsem tomu, že veškeré informace, které poskytují, jsou anonymní a mé jméno nebude autorkou práce s tímto výzkumem nikdy spojováno. Souhlasím se zveřejněním výsledků této studie.

Souhlas respondenta s přiřazením k organizaci

Já, níže podepsaný/á, souhlasím / nesouhlasím (nehodící se škrtně) s uveřejněním s jakou organizací jsem ve spolupráci, nebo kam docházím a odkud se znám s autorkou diplomové práce.

Prohlášení autora práce

Autor práce, Bc. Barbora Aunická, se zavazuje k zachování mlčenlivosti o skutečnostech, o nichž se dozví v souvislosti s prováděným výzkumem a sběrem dat. Především zachová v tajnosti identitu jednotlivých informantů a bude prezentovat pouze anonymní a/nebo agregovaná data.

JMÉNO RESPONDENTA: _____

V: _____ Dne: _____

Podpis: _____

Příloha č. 2: Doslovné přepisy rozhovorů

1. rozhovor Anežka (13 stran, 78 minut)
2. rozhovor Beáta (8 stran, 63 minut)
3. rozhovor Cyril (10 stran, 45 minut)
4. rozhovor Dominik (12 stran, 53 minut)
5. rozhovor Ela (11 stran, 58 minut)

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno a příjmení autora:	Bc. Barbora Aunická
Studijní program:	Sociální politika a sociální práce
Studijní obor:	Sociální práce se zaměřením na komunikaci a aplikovanou psychoterapii
Název práce:	Osamělost mladých lidí s tělesným postižením
Počet stran (bez příloh):	81
Celkový počet stran příloh:	57
Počet titulů české literatury a pramenů:	35
Počet titulů zahraniční literatury a pramenů:	12
Počet internetových odkazů:	8
Vedoucí práce:	Mgr. et Mgr. Michal Slaninka, Ph.D.
Rok dokončení práce:	2018

1 1. rozhovor ANEŽKA

2 No tak mně je 31 let, už nestuduju, chodím do práce vlastně každý den na poměrně dlouhou
3 dobu 6 až 8 hodin, což je nezvyklé, ale mě ta práce hrozně moc baví a baví mě právě i ty lidi
4 tam. Bydlím sama, zatím v domě speciálního určení v Kunraticích, což je na periférii a jediné,
5 co je na tom dobré, je ten les, že tam je.

6 **A využíváš ho nějak k procházkám?**

7 Ano, využívám, ten les mám radši než ten byt. Takže jsem tam velmi často.

8 **Já se tě takhle budu doptávat dál, jestli nedokážeš nějak popsat, jak plus, mínus probíhá**
9 **tvůj den, ty jsi sice řekla, že už chodíš do práce každý den, tak mě by i spíš zajímalo, jestli**
10 **tam trávíš čas hodně s lidma nebo spíš jsi sama.**

11 Ono se to proměňovalo s přibývajícím věkem, já jsem nejdřív měla ten svůj
12 bytový prostor a byla jsem hrozně ráda za to, že ho mám a vlastně jsem tam chtěla být
13 sama, takový osamělý vlk, přičemž jsem tu práci brala jenom jako takový prostředek, sociální
14 jasně, že nějaký kontakt s lidmi, ale hlavně jsem si chtěla pokrýt ten svůj byteček a vlastně
15 jsem to brala jenom jako takový společenský prostředek a postupem doby se mělo vidět,
16 jestli mě ta práce vůbec bude bavit nebo ne, jakože vlastně jsem na sebe byla hodně
17 zvědavá.

18 **A jak dlouho už jsi v práci tady v tý?**

19 Pět let, pět let už tam jsem.

20 **To už jsi matadorka, to je super.**

21 Právě jsem tam přišla jako takové děvče, které si prostě chtělo zkusit pracovat, ale mělo
22 poměrně nízké sebevědomí a říkala jsem si, že bůh ví, jestli to vyjde a vyšlo to a na to, jak
23 jsem byla přelétavý pták, tak tohle je fakt jako dlouhá doba.

24 **A když se trošku jenom vrátíme k té otázce mojí, jestli tvůj den běžnej, jestli ho spíš trávíš**
25 **nějak jako ve společnosti lidí nebo spíš sama.**

26 Já vlastně nevím, takto, teď mám jako takové období, kdy chci být s lidmi vlastně hrozně
27 moc, zároveň mám dost jasné jakoby vnitřní varianty toho, jak by to mělo vypadat, takže
28 k sobě navazuju ty lidi, se kterými je mi příjemně, což jako lidi tak normálně dělají, ale na to,
29 jaký jsem byla samotář, tak teď to mám vlastně úplně jinak, takže jsem taková hrozně
30 komunitní, ale zároveň je to jako ve formě spíš takový to, že najdu pomoc, takže dochází
31 k takovým přerodům a já jsem právě o té práci začala mluvit pro to, protože já jsem dřív byla
32 taková aktivní, taková jakože sport, divadlo, všechno možné, koníčky a pak se to nějak úplně
33 přerušilo, já jsem se dostala do těch Kunratic, do tohohle bytečku a stal se ze mě osamělý
34 vlk, ne kvůli bytu, ale kvůli nějakým jako okolnostem, tak teď vlastně zase znova zkoumám,

35 jak to všechno uchopit jako nově, protože fakt je, že by to prostě jako chtělo těch vyžití asi
36 zase víc a víc těch lidí kolem sebe, pakliže samozřejmě všichni budeme chtít, jakože není to
37 tak, že...

38 **Což určitě ještě se k tomu vrátíme, jestli nevadí. Ale jenom ještě teďka na úvod, kdybys mi**
39 **řekla, jak moc využíváš osobní asistenci, případně jak často, jakou část dne trávíš**
40 **s asistentama a jak často bez nich.**

41 Dřív to bylo hodně, dřív to bylo tak 6 – 7 hodin denně třeba, i když jsem byla v té práci, tak
42 jsem tam byla míň, teď jsem v té práci hodně, takže to vlastně proběhne tak, že ta
43 asistentská bytost mě vstane, pomůže mi s oblečením, doprovodí mě do práce, tam já si tak
44 jako pracuju, užiju a odpoledne mě ti asistenti doprovodí, kam chci, buď někam jinam anebo
45 domů a v závislosti na tom, jestli se vracím domů nebo ne je těch asistencí víc nebo míň, ale
46 teď je to vlastně tak, že jsou to tak čtyři hodiny denně, přičemž teďka nově tam mám
47 zařazené i víkendy tak, že vlastně víc, plus ty víkendy.

48 **A ty zmiňuješ, už poněkolkátý jsi řekla dřív a teď, nebo plus, minus, jenom co si pod tím**
49 **mám představit?**

50 To já takhle používám často.

51 **V pohodě, to jenom jako plus, minus, jaký období si pod tím dřív, dva roky zpátky nebo**
52 **pět let.**

53 Tak pět, šest let, je to docela dlouhá doba.

54 **A před těma pěti, šesti to bylo trošku jinak všechno?**

55 Bylo to trošku jinak všechno, nebo možná nebylo, ale já jsem měla ten pocit, jakože vlastně
56 člověk asi reaguje na to, s kým je a v čem vyrůstal, co by teda chtěl a já už vlastně, když mi
57 bylo nějakých 21 let, tak jsem chtěla odejít z nějakýho jako pseudo-domácího prostředí a
58 řešila jsem, jak by to mělo vypadat a byla jsem v takovém cvičném bytě, kde jsme se napojily
59 s jednou slečnou, která byla taky handicapovaná, tak jsme si tak jako vymýšlely, jak bychom
60 to jako chtěly propojit ten náš život s těmi asistenty a tak, tak tam se nějak začal vyvíjet ten
61 smysl pro to, jestli u toho chci mít lidi nebo ne.

62 **A došlo to k nějakému zrealizování?**

63 Ne.

64 **Ale zase jste si zapřemýšlely.**

65 Jo, to bylo hezké. Jestli bude tenhle ten byt na tom Žižkově.

66 **Říkala jsi, že teď bydlíš v těch Kunraticích v nějakým tom bydlení, ale vlastně v nejbližší**
67 **době se budeš stěhovat.**

68 Na začátku jsem tam vlastně hrozně být chtěla a pak jsem si říkala, že to je úplně jako pro
69 mě blbost tam žít takhle jako sama, že to má spoustu ponorů a že asistenti jsou jako fajn, ale
70 vlastně už si je tak moc neužívám a ty asistence už jsou spíš takové technické, že si řekneme,
71 co bychom vzájemně od sebe potřebovali a vlastně tam neprobíhají ty interakce, takže jsem
72 si říkala, že by to chtělo změnu a že bych hrozně chtěla právě zkusit zase nějaké to
73 komunitní bydlení nebo bydlení s vícero bytostmi, které mi jsou ideálně blízké.

74 **Což se možná uskuteční, to vypadá dobře. Teď vlastně bychom se nějak víc dotkly vztahů**
75 **okolo tebe, jaký máš, byt' prostě s asistentama nebo naopak prostě i s lidma ne vyloženě**
76 **asistentama a jaký vlastně vztahy se tam navazují a tak, krom teda asistentů, kteří jsou**
77 **placení, setkáváš se pravidelně i s nějakými přáteli nebo blízkými lidmi, máš nějaký?**

78 Snažím se o to, jednak právě přes Ramus anebo pak jsem spolupřádala takové integrované
79 tábory, jakože snažím se vlastně teďko momentálně, aby tam ty kontakty s bytostmi byly,
80 protože je prostě nějak hrozně intenzivně potřebuju.

81 **A i ty jsi říkala, že i vlastně v té práci máš hodně nějakých kontaktů, který nejsou vlastně**
82 **tvoji asistenti, i když to jsou kolegové, ale nejsou to jakoby...**

83 Jasně, tak s nima udržujeme jakoby, oni mě mají moc rádi a já si toho velmi vážím, já se jim
84 tak jako úplně neotvírám, vlastně byt' je mi to trochu líto, tak to neustále беру tak trochu
85 pracovně, protože když se stávají takové zajímavé věci s handicapovanými bytostmi, co jsou
86 kluci, což je většina těch spolupracovníků v práci, že se prostě do mě zakoukávají, což je mi
87 teda ctí, ale pak to jako moc nefunguje, takže tam vlastně nemám moc přátelské vazby radši
88 nebo já si držím odstup, ale právě že s těmi ostatními mými blízkými bytostmi, je na mě jako
89 strašně znát, že ten kontakt potřebuju a že občas u mě převládne nějaká jako platonická
90 láska, jakože vlastně to mám teď poslední třeba dva roky hrozně takové intenzivní ve všech
91 možných směrech i v takových těch hektických, což jsem dřív vůbec jako neměla nebo
92 nepřišlo mi to, ale teď prostě vlastně moc neumím být sama, to prostě neumím.

93 **Takže spíš vyhledáváš to, abys byla mezi těmi lidmi. A takhle, když máš teda okolo sebe ty**
94 **neplacený asistenty nějaký ty prostě buď přátele nebo klidně i nějaký kolegy nebo lidi, tak**
95 **vnímáš tam, že to je nějakým způsobem jiný ten vztah než u těch asistentů, jako vyloženě**
96 **asistentů, kteří ti jdou, jakože máš pocit, že se jim můžeš víc jako s něčím otevřít nebo**
97 **s něčím víc si s nima povídat?**

98 Já těch asistentů mám hodně, oni se mi mění, zároveň mám takovou svojí pěti, která mi je
99 hodně blízká a víme o sobě hodně moc, ať už to bylo prostě tím, že ti asistenti přišli a byli
100 nějakí smutní, protože já jsem nebo mám pořád takové tendence, že mě vlastně baví
101 poslouchat příběhy druhých nebo naslouchat jim, být s nimi, tak s některými těmi lidmi jsme
102 se propojili velmi a zůstalo nám to doteď, takže vlastně šest lidí z asistence mám moc ráda,
103 nazývám je svými přáteli, oni mě také a máme k sobě velmi blízko.

104 **Takže to tam prošlo takovým tím, že nejdřív to byl pro tebe placený asistent a potom se to**
105 **postupem času přeměnilo do toho přátelského vztahu.**

106 Je to tak.

107 **A vlastně když je to šest, tak se to děje docela často u tebe.**

108 Ta šestice byla nastolena poměrně v krátkém sledu, takže teď už se to moc neděje.

109 **Ale je to nějaká menšina tvých asistentů.**

110 Jo.

111 **Takže to není úplně obvyklý.**

112 Ne, nebo jakoby jo, mám ráda vytváření nějakého vztahu, ale té asistence vlastně moc ne, ta
113 šestice vznikla v takovém intenzivním období.

114 **Takže teď už se to neděje.**

115 Teď už se to neděje no, že by mi možná pomohlo, kdybychom to trochu jako uvolnili vlastně,
116 že teď jsem takový ten profesionální klient a vlastně i od toho asistenta vyžaduji jistou dávku
117 profesionality spíš, byť si myslím, že je na mě dost vidět, že jakoby mám ten přátelský
118 přístup a chci, aby to probíhalo v pohodě pro nás oba, ale teď už je to takové, je to jiné, je to
119 hodně jiné, ale zároveň si myslím, že to není nesprávné, že to taky jako funguje.

120 **A jak ty se v tom asi cítíš.**

121 Vlastně se v tom cítím jako dobře.

122 **I v té profesionální rovině?**

123 Jo, vlastně jsem zjistila, že to docela umím nebo umím, že se to učím a že to je jako lepší.

124 **Ale v něčem je to potřeba pro tebe.**

125 Ano, cítím to tak.

126 **Tak to je fajn. A dokážeš si třeba, když jsme takhle u těch asistentů, asistencí, dokážeš si**
127 **vybavit vyloženě nějakou situaci, v který ti bylo nepříjemně nebo která pro tebe byla**
128 **v něčem jako, že si jí vybavíš, že takhle už ne nebo tohle už nechceš znova zažít tuhle**
129 **situaci? Vyloženě asi co se týče hlavně těch vztahů tam.**

130 Já jsem zažila jednu takovou zvláštní situaci s jednou dobrovolnicí právě v lázních, která když
131 jsme se setkaly poprvé, tak říkala, jaké velké budeme kamarádky a já jsem říkala, počkejte,
132 to jako asi takhle rovnou nepůjde ne a to nedopadlo moc dobře no, že ta se chtěla
133 kamarádit hrozně moc a já jsem tam necítila úplně jakoby dobré myšlenky nebo to, proč to

134 chce udělat, na mě nepůsobilo moc dobře, takže to byla první jako situace, kdy jsem řekla,
135 že tohle jako v žádném případě neuděláme, ona to nepřijala.

136 **To muselo být náročný, vid'.**

137 Ta byla hodně hustá, taková hodně hustá věc, ale tahle ta bytost, vypadalo to, že má prostě
138 rozdvojenou osobnost, byla taková dost paranoidní a právě od začátku chtěla jako
139 prosazovat, že jí mám ráda, to bylo hodně divný.

140 **A jak jsi to zvládla nakonec nebo jak ses s tím zvládla vypořádat s takovouhle situací?**

141 Já jsem jí v těch lázních tenkrát měla mít týden.

142 **Jako asistentku teda, dobrovolnici – asistentku.**

143 Dobrovolnici – asistentku a ona po dvou dnech začala říkat, že jí bolí ruka a že už nebude
144 asistovat, protože jsem jí zničila ruku a začala mít nějaké jako podivné záležitosti okolo
145 našeho soužití a pak to dopadlo tak, že mi sebrala klíče od pokoje a z těch lázní odjela, tak to
146 byla taková pro mě jako situace, kdy jsem měla pocit, že mě ten asistent ohrožuje, což se
147 předtím jako stalo, předtím, než se stala tahle věc, že mi sebrala ty klíče, tak se stalo i něco,
148 co bylo ohrožující, já jsem si tenkrát řekla, že jsem úplně blbá, že prostě jsem tam neřekla
149 jako včas, že se něco děje od začátku, to byla první jako zkušenost, která byla drsná, ale
150 trochu mě proškolila v tom, že je dobré nějak tak jako nahlížet na tu situaci, že lidem není
151 dobré úplně věřit, ale zase to není dobré brát extrémně, což já taky občas od té doby jako
152 mám.

153 **A jaký to pro tebe bylo říkat jí, že teda spolu nebudete kamarádky nebo když ona vlastně
154 po tobě chtěla, že nějak navázat tu blízkost.**

155 Mně to hlavně přišlo jako šílené, od ní mi to přišlo šílené a říkala jsem si, že to jako není
156 dobře, že tady se děje něco, co není dobře a že bych to měla někomu jako říct a zároveň
157 jsem si říkala, to zvládneš, tenkrát ještě proškolený malý psycholog, jsem měla pocit, že
158 zvládnou úplně všechno a pak nastalo topení v bazénu, to bylo fakt husté prostě, strašně
159 husté, ale odjela, což bylo to nejlepší, co se stalo.

160 **Jak to mohlo dopadnout, takže ty ses otřepala nebo trvalo to.**

161 Docela jo, já jsem pak vlastně asi o měsíc později dostala tady tenhle byt nebo měli jsme
162 prohlídku v tomhle bytě, ve kterém jsem a říkala jsem, já k sobě asi nepustím žádného
163 asistenta, jak já to udělám, já se vlastně bojím hrozně moc a zároveň jsem věděla, že bez
164 nich se ale nikam nehnu a že prostě budu věřit tomu, jak to probíhá v asistenci, že si to
165 prostě aspoň trošku hlídají, ale měla jsem hrozný strach, měla jsem noční můry z toho
166 všeho, co se dělo a nebylo to příjemné no.

167 **A jaký bylo to první překonání toho strachu?**

168 Jakože jsem si říkala, ty jo, po světě neběhá víc asi takových, pak se to prostě jednoho dne
169 uklidnilo, že jsem si říkala, že kdybych takhle strávila jako delší časový úsek, tak se z toho
170 jako zblázním, takže to pak bylo jako úlevné hrozně moc.

171 **To chtělo hodně nějaký síly a odvahy ne, si teda říct, že k sobě pustíš asistenta.**

172 Já jsem se totiž vracela z těch lázních a hrozně jsem se těšila na ten byt a říkala jsem si, to
173 jako zvládnou a pak jsem tam spala asi tři noci a říkala jsem si, ty jo, vlastně jako, teď jsem si
174 jako říkala, jestli já jsem jí jako neřekla, kde bydlím třeba a tak a bylo to fakt děsivé, ale pak
175 když se to uvolnilo, tak jsem naopak se snažila těm lidem spíš jako věřit a nějak si jako
176 vytvořit k nim nějaký vztah, abych zjistila, jací jsou a zkoušela jsem to nějak vnitřně jako
177 pocítit.

178 **Ale v současné době máš okolo sebe teda spoustu nějakých blízkých, se kterými ti je
179 dobře, se kterými víš, že se jim můžeš svěřit a můžeš jim věřit, jo?**

180 Je fakt, že ať už se v mém životě stalo cokoli a že toho už bylo, tak teď je taková hrozně
181 dobrá doba, že ať už se chovám jakkoli, tak mám kolem sebe bytosti hrozně dobré, které
182 prostě zůstaly.

183 **To je dobře, to ti přeju.**

184 Já jsem za to hrozně ráda a právě teďka nedávno jsem na to myslela, že to je vlastně hrozně
185 dobře, že mě zažili jako v různých situacích, některé věci mám ještě jako takové
186 rozpracované a oni prostě zůstali, takže v tomhle vidím takové to, že to prostě bude dobré a
187 že oni jsou prostě přátelé a chtějí být přátelé.

188 **To je dobře, že takoví jsou a je to dobře.**

189

190 **Tak já teda mám další otázku na tebe a ta je, když částečně už jsi mi na ní určitě
191 odpověděla, jak často trávíš čas o samotě a s tím možná ještě jenom si připojím to další, co
192 tady jsem si poznamenala, jestli považuješ tento čas za přínosný jako nějaký zdroj
193 inspirace, klidu nebo je to většinou nevyhnutelné, jestli opravdu ten čas, kdy i v rámci
194 toho asistování jak moc dokážeš být sama, kde teda už jsi mi jednou řekla, že teď
195 v poslední době úplně ne, že spíš vyhledáváš ty kontakty.**

196 No vlastně pořád ještě jsem sama docela dost často v tom smyslu, že vždycky to začne tak,
197 že si potřebuju utřídit myšlenky, že si potřebuju nějak pročistit vnitřně a vždycky si říkám,
198 jakože budu třeba meditovat nebo tak něco, ale většinou se nic takového nepodaří, většinou
199 mě to jako stáhne někam, kde už být přeci jako vůbec nechci.

200 **Takže je ti spíš nepříjemně v ten moment, když jsi sama?**

201 Ano, tak minule jsem byla v tom pokoji a tak nějak pro srandu jsem si i počítala, jak dlouho
202 to vydržím, než to zase jako začne a jestli se nějak rozptýlím.

203 **Než začne co?**

204 Než začne nějaké takové to nepřijímání té samoty, no je samota a samota, že jo, občas se mi
205 stane, vlastně docela často se mi stane, že mám kolem sebe spoustu lidí a občas se cítím
206 strašně osaměle a pořád si říkám, že bych tomu všemu chtěla dát asi nějaký řád a čím víc je
207 kolem mě lidí, tak víc se stahuju do ústraní a pak je mi jako vlastně dobře, že v kruhu lidí,
208 když se stáhnou do ústraní, tak je to taková ta samota, kterou si sama vytvořím a je
209 dobrovolná, mnou nastavená a je jako fajn, i když to působí hrozně divně podle mě na okolí
210 nebo jak na koho, ale pak je taková ta samota, kterou máš, protože přijdeš někam, kde máš
211 být doma, tak víš, že z různých důvodů to tak ale v sobě vnitřně nemáš a teď v tom jako jsi a
212 přemýšlíš, že je spousta jako příležitostí, jak se zabavit a tak zkoušíš malovat, zkoušíš dělat
213 různé jako tvůrčí činnosti, pak rozbíjíš byt, což je taky tvůrčí činnost a pak jako zjistíš, že asi
214 musíš nutně do toho lesa.

215 **A tam chodíš sama nebo s asistentem?**

216 S asistentem právě no, tam se teďka nedostanu sama, až budu mít ten električák, tak jo,
217 jenom teda na začátek, ne úplně do hloubky. V tom bytě, který mám, jako nedokážu být
218 formálně sama déle než hodinu, aniž by mi to bylo příjemné.

219 **Ale není to z důvodu, že bys potřebovala pomoc asistenci, ale...**

220 To právě vůbec, já si to vlastně všechno dokážu víceméně obstarat v nějakých nižších
221 levelech, než bych jako chtěla jako sama sobě, ale dokážu tam prostě být, dokážu si uvařit
222 jídlo, uvařit si čaj, nevím, teď jsem si začala pouštět televizi, i když mě to nebaví, ale prostě
223 se tak jako snažím rozptýlit, ale ono to vlastně ale moc nefunguje a mě prostě zaráží, jak
224 moc jsem tam nešťastná a jak to, že to tak jako je nebo já možná vím, proč to tak je, ale pro
225 mě to jako není obhajoba, pro mě spousta...

226 **A můžeš to nějak říct, nebo je to, proč si myslíš, že to teda tak je?**

227 No, proč to tak je, to asi prostě souvisí s nějakou takovou tou hlubokou minulostí, s nějakou
228 takovou tou jako domluvou v tom cvičném bytu, že budeme mít jako ten velký byt, kde bude
229 kupa asistentů, kde bude ta bytost, která mi byla hrozně blízká, ale ono to tak nebylo.

230 **Takže se vracíš k té myšlence.**

231 Prostě hrozně moc a vždycky hrozně jako řeším, že dobře, tak já si zase obnovím ty terapie,
232 tak já si zase obnovím jako nějaké zdroje, nevím, léčebné prostě a pak mám vždycky pocit na
233 nějakou dobu, že to je lepší, ale dokud budu žít tam, což díky „Bauvas“ moc dlouho nebude,
234 mám to místo s tím hrozně jako spojené nebo ve chvíli, kdy by to přišlo, tak to přišlo sice
235 v dobrou chvíli, že já jsem se potřebovala odstěhovat, akorát jsem si prostě myslela, že to

236 bude jinam a s někým jiným a ono to tak nebylo, tak to tam na mě pořád padá a je to taky už
237 hrozně dlouho a tak jsem se nějak nedokázala hnout z místa.

238 **Takže s tím, jak jsi na začátku zmiňovala, že jsi takový osamělý vlk, tak to bylo myšleno**
239 **tohle to přesně jo?**

240 Jo.

241 **Že v těchhle momentech je to těžký a vracíš se k nějaký myšlence.**

242 Tohle úplně nebylo v plánu a myslím, jak to bylo nečekané, tak mě to vlastně zasáhlo trochu
243 víc, než jsem si jako původně myslela.

244 **Co jako bylo nečekané?**

245 Že prostě budu mít byt, kde budu jenom já sama, což jsem si původně myslela, tak jo, tak je
246 to varianta, stalo se to, ale vlastně jsem to pak už po nějaké době nepřijala pro sebe jako
247 cestu, ale zároveň jsem s tím nedokázala nic moc dělat.

248 **Ale byla jsi předtím připravená na něco jinýho, na co ses těšila.**

249 Hodně no.

250 **Což vlastně i po kolika, jak dlouho tam jsi v Kunraticích?**

251 Asi těch 6 let.

252 **Takže i po 6 letech se to ozývá.**

253 To je fakt jako hrozná halus, já si myslím o sobě, že když chci, tak jsem jako racionální člověk,
254 který si dokáže sepsat i pro a proti, dokáže si jakoby vytvořit náhledy na to, ale zároveň jsem
255 pořád ten člověk, který chtěl něco jiného a mohl to mít a nějak mám úplně nezpracované, že
256 se to prostě nestalo.

257 **A myslíš si, že to bylo tím, že sis třeba dostatečně jenom neprosadila to, co chceš nebo že**
258 **to prostě bylo nějakýma okolnostma ještě neznámýma pro tebe?**

259 Proč se to nezrealizovalo, no to je jakoby otázka, jestli jsem to mohla, ježiš, to je ale hrozná
260 halus, ale ty tu historku znáš.

261 **Pokud o tom nechceš mluvit, určitě nemusíš..**

262 Ale bylo to rozhodně jako myšleno hrozně hezky, no ta bytost prostě zemřela, ona zemřela a
263 já jsem si říkala, ty jo, ale já prostě jako nechci tam jít sama v tam velkém prostoru, jako
264 všechno to nějak jako běželo, že jsem si pak říkala, tak ne, tak já se prostě odstěhuju do
265 menšího.

266 **To mě mrzí, to jsem nevěděla.**

267 To je v pohodě, ale spíš jako že to byla taková, já jsem byla tehdy hrozně jako plná takových
268 těch vizí, jak teda teďka jako odejdu od té mamky a budu si žít po svém a pak se stalo tohle a
269 to byla ještě shoda okolností.

270 **To bylo mnoho toho k zpracování, vid'.**

271 Právě a já jsem se odstěhovala do těch Kunratic a nějak se to prostě semlelo všechno a já
272 jsem nějak neměla energii to řešit, tak jsem říkala, tak jo, tak budu chodit do té práce, budu
273 si dělat nějaké svoje a ono to prostě, jsem si nedala čas na to, to jakoby řešit včas a pak se to
274 nějak prohlubovalo.

275 **Takže doteď se to ještě ozývá a myslíš, že to je lepší nebo je to nějak jako, přeci jenom je**
276 **to dlouhá doba.**

277 Jako já to vlastně mám tak, že bohužel v tom nejsem moc důsledná v tom, když se to trochu
278 jako uklidní, já mám pocit, že navštívím párkrát nějakého psychologa, psychiatra, on mě
279 zamedikuje, já si s ním o tom jako promluví, pomodlím se a bude to dobré, tak tím, že
280 jsem vlastně nebyla důsledná, teď to zase zkouším znova mimochodem a už jsem si říkala, že
281 jako vlastně s tím musím něco dělat, protože....

282 **Takže docházíš někam k nějakému terapeutovi, kde tohle to sdílíš a nějak na tom**
283 **pracujete, tak to je dobře.**

284 To je důležité, vrací se to prostě, ono se to hrozně vrací a asi to nejde bez toho, já jsem
285 vždycky byla taková jako hrdá, že to jako dám a ono je ale hrozně vidět, že to jako nedám,
286 protože pak je to...

287 **Ono je to pak hrozně těžký, když si to necháváš tu tíhu pro sebe. To jsou těžký momenty.**

288 -----

289 **Ty jsi párkrát zmínila slovo osamělost, jak tomu slovu rozumíš , ty jsi jí i sama párkrát teda**
290 **už zmínila teďka v našem rozhovoru a spíš jako s jakými pocity k tobě se to váže, co**
291 **vlastně ty, když si řekneš, teda i sama když jsi řekla, že jsi byla třeba někdy osamělá, což jsi**
292 **někdy zmínila, tak jestli to je spíš jako pro tebe to negativní, pozitivní nebo jestli dokážeš**
293 **přímo popsat nějaký pocit, co v tom jako je.**

294 Já jako věřím, že osamělost je důležitá pro nějaký osobní nadhled, pro nějaké jako
295 zintenzivnění pocitu, jak se teda cítím a myslím, že nutně nemusí být to, že člověk osamělý
296 na nějakou dobu úplně negativní, akorát že se nesmí v té osamělosti úplně jako utápět, že já
297 mám jako tendenci z toho jako panikařit, že se stávám jako úzkostným a říkám si, bože, ty jo,
298 proč mám kolem sebe tolik lidí a nedokážu to nějak jako zužitkovat ve všech možných
299 směrech pro mě a pro sebe, proč jako vždycky nebo vždycky, jednou za čas mám pocit
300 prostě, že to není dobře to, jak to cítím a zároveň myslím, že všechny pocity jsou prostě
301 důležité, tak já to mám jako vlastně spojené s tím, že mi to nejdřív jako nevadí a říkám si, tak

302 dobře, tak to přišlo, tak v tom klidně budu a je to tak v pořádku a pak z toho prostě začnu
303 hrozně vyvozovat něco, jakože mám pocit, že právě musím něco jako rozbít nebo musím
304 udělat něco jako hrozně radikálnějšího, jakože se vlastně chovám pak už hrozně iracionálně.

305 **Jako aby si z toho pocitu utekla nějak, aby ses zbavila, tak to nějak vyhnat z hlavy a udělat**
306 **cokoliv.**

307 Jo a právě vlastně ty emoce okolo toho jsou hrozně silné a nejsou vlastně úplně zdravě
308 nastavené.

309 **Ty jsi na začátku teďko ještě jenom zmínila, že jsi i sobě říkáš, že to nezužitkuješ, jakože to**
310 **bylo myšleno, jakože si i občas v tom stavu vyčítáš sama něco sobě? Je to tak?**

311 Jo, je to, já jakoby taky jak jsem se narodila a tak jak jsem to přirozeně v sobě nastavila už
312 odmalička, tak to bylo tak, že prostě nějak chci dělat šťastné bytosti kolem sebe a když se
313 podaří udělat šťastnou i mě samotnou, tak bude jako super a teď když mám tyhle ty stavy,
314 tak si je hrozně jako vyčítám, co to je, kam jsem se to jako dostala, co to ze mě je a co se to
315 děje, že vlastně všechny ty věci spojené s tím, že se prvotně ocitnu v tomhle pocitu osamění,
316 který se stává často nebo nějaký esprit, tak v tom jako vlastně nejsem ochotná být a zároveň
317 vím ale, že zatím ještě nedokážu být znovu jako šťastná a pokojná, ale pracuju na tom.

318 **A dokážeš si vybavit nějaký moment, kdy to bylo, kdy ses takhle cítila, kdy jsi měla pocit tý**
319 **osamělosti? Jestli to můžeš třeba popsat, jenom co se dělo v tu chvíli, co to případně**
320 **mohlo zapříčinit, je samozřejmě mnoho okolností a vlivů, ale jenom popsat tu situaci**
321 **nějak přiblížit.**

322 No, já jsem se nějak vrátila z práce domů právě a šla jsem k Báře, jak je to právě možné, že
323 mám kolem sebe tolik lidí a cítím se taková hned, že se jako přemístím, nějak transformuji
324 někam jinam a tak je to takové, nevím, takové rozežírající, nemám to ráda no a zároveň
325 vlastně trochu myslím, byť to asi jako není pravda, že nemám moc právo na to cítit se
326 osaměle, že přece...

327 **To máme každéj hlavně trošku.**

328 Říkali mi to a zároveň je možné, že se prostě posledních pár let hrozně jako analyzuju, což
329 vlastně vzniklo tím, že jsem se tomu všemu snažila přijít na kloub, proč to teda takhle, co se
330 stalo, co se všechno pokazilo a že si na to jako přijdu sama, ale bohužel mám jako tendence
331 se do toho dostat až úplně jako hrozně moc, že jako měním vědomí a tak, jakože se dějí fakt
332 jako divné věci, ale zároveň ještě jsem neztratila právě úplně schopnost meditoval, že když
333 na mě přijde nějaká takováhle panika nebo právě ten pocit osamělosti, tak první, co si řeknu,
334 je, že si prostě zkusím zameditovat, normálně jako dýchat a dostat se trochu k jádru sama
335 sebe a přesvědčit se o tom, že přece nikde není psáno, že to je jako špatně a občas se to
336 povede a mě to zklidní a tak jako pomůže to nadechnout se a občas ne a to tak jako rozbívám
337 věci a dělám si různé věci, které už teď nedělám, ale občas jo.

338 **Ale je super, že jsi došla teda aspoň minimálně v něčem, že ti to pomůže takovýhle**
339 **činnosti, která je opravdu jako dobrá a účinná, určitě, to chtělo taky dlouho cestu asi, vid'?**

340 Jo, ale já jsem se tu meditaci naučila poměrně jako rychle, že jsem měla údajně jako talent
341 nebo byla jsem talentovaný žák, takže i když je to hodně špatné, tak se mi to občas povede a
342 přinese to nějaké pohledy na situace.

343 **To je určitě velká výhoda pro tebe a super, že se tomu takhle věnuješ. A ještě jenom když**
344 **se vrátím k tomu k té otázce, jestli dokážeš zkusit si vybavit nějaký moment, kdy prostě**
345 **předtím, než tě popadl ten pocit osamělosti, jako co se dělo nebo co prostě v tu chvíli, co**
346 **to mohlo vyvolat, co vlastně nebo jenom v jaký moment se to stalo, jestli si vybavíš někdy**
347 **nedávno. Jestli si to třeba i spojuješ s něčím krom pocitů samozřejmě nebo s nějakým**
348 **popisem situace.**

349 No já prostě hrozně nemám ráda ten byt, kde jsem, takže ať už tam přijdu ve kteroukoli
350 dobu, tak vlastně začnu panikařit, ať už to souvisí s tamtou situací, což věřím, že to právě
351 ještě pořád jo, což je jako děsivé, fakt je to děsivé, že to vydrželo tak dlouho, ale já jsem si
352 k tomu bytu jako vlastně nikdy nevytvořila vztah, to je prostě místo, kde je, já mám hrozně
353 ráda, když je tam spousta spacáků a krosen, což je tam vlastně úplně neustále a je to tam
354 proto, že mám pocit, že se můžu jako kdykoli sbalit a odejít, nějaký takový jako
355 psychologický efekt jsem si vytvořila, ale tak tam se to jako stává vlastně denně a já vždycky
356 odtamtud někam odejdu, pak se tam vrátím.

357 **A někam, to znamená buď jako mezi lidmi, mezi tvé kamarády, blízké lidi anebo do lesa, co**
358 **tomu pomáhá.**

359 Většinou jo, ten les je jako fajn, akorát že když je to s asistentem, se kterým máme nějaký
360 anonymnější vztah, tak to vlastně netrvá tak dlouho, protože já vždycky na ty asistenty
361 myslím, abych ten jejich čas zužitkovala nějak a zároveň si říkám, že až tak jako na ně
362 nemusím myslet a vlastně když budou vědět, co chci já, tak jim to může být tak nějak jako
363 jedno a můžou se cítit jako využitý, ale většinou se snažím prchnout někam za kamarádama
364 a kupodivu jich mám docela dost na to, že jsem se začala kamarádit až někdy ve 12 letech, já
365 jsem do 12 let byla hrozně jako introvertní dítě, které pořád jenom četlo a nikam nechtělo
366 chodit, tak ono na té vesnici a také se cítilo osaměle, protože jsem říkala, co je tohle za
367 místo, já těm lidem vůbec nerozumím, vůbec nevím, co po mě chtějí a pak jsem se
368 odstěhovala do Prahy a nějak to začalo fungovat.

369 **Narazila jsi na správné lidi, na blízké lidi, blízké bytosti.**

370 Hned jsem založila takový divadelní spolek, tak jsem byla taková hrozně jako akční, protože
371 jsem nechtěla být u mamky, která se přestěhovala ke mně domů, takže jsem pořád byla
372 venku, já jsem takové nezkrotné dítě.

373 **Takže kdyby jenom sis měla představit, třeba co by vlastně mohlo jako zafungovat jako**
374 **nějaká pomoc se tomuhle pocitu vyvarovat nebo aby jako se to nestávalo, což teda jakože**
375 **u tebe mi přijde hodně silný a hrozně super, že máš fakt tu základnu těch blízkých bytostí**
376 **okolo tebe, který jsou hrozně úžasný, což je asi jedna z cest nebo i jsi to zmínila.**

377 Je to skvělé, já to doteď nechápu, doteď nechápu, jak se to vlastně stalo, ale stalo.

378 **Asi sis to zasloužila, nestalo se to jen tak, máš na tom příčinění, ale dokážeš si ještě něco**
379 **představit, co by mohlo být takový nebo zmínila jsi tu meditaci vlastně, že v tom může**
380 **být...**

381 Ta mi pomáhá hodně, pak mi pomáhá to, že hodně plavu nebo snažím se plavat, takový to
382 vyplavení endorfinů, já jsem jako hrozný kaskadér v tomhle, že když mám pocit, že mám
383 strašně nebo já jakoby ony to trochu jako bývají epileptické záchvaty, tak já na sobě poznám
384 a zároveň se tomu jako snažím nepodávat, což se mi občas nepodaří a občas jo, ale když vím
385 prostě, že třeba bude ten týden prostě úplně, že by se to mohlo stát, že by mi mohlo být
386 opravdu hodně zle, tak právě velmi často chodím do bazénu a plavu až do té míry, až se
387 úplně vyčerpám a vždycky na to ty asistenty jako připravím, že tohle se jako bude dít a
388 vlastně jako jedním hodně extrémně v různých jako záležitostech, že vlastně to, že se mi při
389 těch úzkostech občas jako mění vědomí samo, tak toho chci jako docílit dřív a nějak jinak,
390 než se to jako stane.

391 **Takže spíš tomu předcházet než se učit co s tím potom.**

392 No, vlastně to asi tak dělám.

393 **Což je super, je to určitě aspoň ta lepší cesta.**

394 Taky se to učím, taky se jako učím, nemám to úplně nastavené dokonale, myslím, že právě
395 zrovna prostě ti asistenti kolem mě tomu jako moc nerozumí a zároveň mám pocit, že jako
396 nemusí, akorát je musím připravit na to, co se bude dít a většina je s tím úplně v pohodě.

397 **Což je super, že si to umíš takhle říct i lidem, který vlastně nejsou ti v tomhle blízký, ale**
398 **jsou to jako asistenti, kteří... To asi byla delší cesta, vid'.**

399 To jo.

400 **Ještě něco tě k tomu nějak víceméně napadá?**

401 Asi prostě že v tom poměrně intenzivním a ne úplně krátkém období jsem byla fakt šťastná a
402 neuměla jsem si představit, co je nějaká jako osamělost, asi jsem byla taková...

403 **To bylo ještě, když jsi byla na tom cvičným bytě.**

404 Jo, to byly právě návazné věci, že jsem byla taková hrozně jako společenská, extrovertní a
405 vůbec jsem neměla představu, jaké to je, když třeba lidi žijí s nějakými úzkostmi nebo s tím

406 pocitem osamění, a když jsem měla ten pocit, tak jsem si před ně jako pomalu stoupla, že
407 jsem jako byla prosta nějakých jako těchhle těch okamžiků, takže vlastně je dobře, že to
408 přišlo pro nějaký jako hlubší pohled na věc i lidi a události, já si úplně nemyslím, že to je
409 špatně, akorát s tím musím umět lépe pracovat, což se právě...

410 **Akorát to není jednoduchý, že jo, cesta trnitá našima životama.**

411 No, slečna psycholog, ale právě že ten byt teďka já jako tomu nechci dávat větší nebo jako
412 nechci to brát jako nějaké pobavení, to vůbec, chci jenom, abychom si to užili, aby nám
413 spolu bylo dobře a ve chvíli, kdy to nebude, abychom si to uměli říct.

414 **Ale je super, že ty tam jdeš s lidma, který znáš, kterým věříš, takže je na co se těšit.**

415 No, to jo, mně v tom bytě jako bylo tak, že jsem si říkala, ty jo, já snad půjdu do bydlení
416 s kýmkoli, jenom aby... Ale tohle je prostě geniální varianta, je to s lidma, který znám a oni
417 mě dobře znají.

418 **Takže se na to těšíš.**

419 A myslím, že to je hrozně dobře pro mě i pro druhé.

420 **Tak já vám hodně přeju nebo těším se na kolaudačku samozřejmě, těším se, až tam**
421 **budete všichni a jsem zvědavá samozřejmě, ale věřím, co znám tebe a co znám ostatní, tak**
422 **to bude super.**

423 Myslím si, že to je krásná varianta.

424 **Tak já si myslím, že za mě úplně super, takže já ti mnohokrát děkuju za to, že jsi mi**
425 **věnovala takhle čas.**

426 Rádo se stalo.

427

428

429 **2. rozhovor BEÁTA**

430 Jmenuju se, je mi 33 let, bydlím v bytě sama s asistenčním psem, asistenci využívám
431 vesměs 4x – 5x denně, takže prostě furt a bez asistence už si nedokážu představit život, je to
432 pro mě důležitý, protože bych se nedostala prostě nikam, nemohla bych sedět tady a mluvit.

433 **A jsou to vesměs teda placení asistenci?**

434 Jo, jsou to přímo asistenti od vás.

435 **A kdybys mohla popsat, jak trávíš svůj den nějaký úplně jako obyčejnej.**

436 Jak kdy no, obyčejně den je, asistent přijde ráno, pomůže mi z postele, navozí jídlo, na
437 záchod, hygiena, většinou mě dá do plíny, když jsem sama, protože už nejsem schopná sama
438 se nikde postavit, doma jo, doma to mám uzpůsobený tak, abych mohla, takže když jsem
439 doma, tak v pohodě si dojdu na záchod a nemusím mít plínu, ale když jsem takhle někde a
440 ještě ke všemu sama, tak teda jo, pak většinou to je, že dopoledne mám lékaře, úřad nebo
441 prostě svůj program a odpoledne mi buď chodí mamča, úterky, čtvrtky anebo mám
442 asistence znova odpoledne a ten mě pomáhá většinou uložit, že si jdu, já nevím, třeba na
443 dvě hodiny přes den lehnout, pak zase po těch dvou hodinách většinou někdo přijde, tak mi
444 pomůže vstát, obléct a zase dělám věci jako znova, to dopoledne jdu s Dejsinkou na velkou
445 procházku běhat, odpoledne jdu znova s ní na velkou procházku s tím, že potom jí nakrmím
446 a udělám sobě večeři, vyprat, co potřebuju, pouklidím, co zvládnou sama a pak teda zase mi
447 přijde většinou v půl desátý večer asistence, která mě opět ukládá, už se snažím mít
448 vyčištěný zuby nebo prostě si je čistím během toho, co někteří mi venčí Dejsinku.

449 **Takže je tvůj velký společník, vid'.**

450 To určitě, on je takový, že naplánuju cokoliv s kamarádama nebo prostě občas jdu takhle
451 sem, třeba víkendy bývají takový, že víkendy nejsou úřady, nejsou doktoři, takže jezdím na
452 výlety a teď konečně už po roce je mi přiznaný příspěvek na úpravu auta, takže budu mít
453 upravený auto, kam budu moc naložit tyhle ty, takže budu moct víc jako jezdit. Nebo doma
454 dělám ruční práce, ale mám pocit, že pro mě by určitě nebylo fajn chodit do práce, protože
455 budu v pondělí v pohodě, ale už nevím, jak mi bude v úterý.

456 **Chápu, takže spíš si to řídíš podle svýho, jak co potřebuješ.**

457 Jo, na studium teda žádný, ale snažím se, čtu nebo sleduju různý dokumenty.

458 **Co tě zajímá, zaujme. Super. A takhle, kdyby ses zamyslela, jak moc velkou část toho dne**
459 **trávíš s nějakýma asistentama a jak moc často bez nich a případně s lidmi, kteří nejsou**
460 **tvoji asistenti, jestli prostě se setkáváš i s nějakýma přátelema nebo blízkýma, ty jsi**
461 **zmínila i tu maminku, že chodí.**

462 Určitě, rodinu, brácha, ségra, mám celkem dost, si myslím, u nás v baráku, tak tam máme
463 hodně známých, vesměs kamarádů, sousedů, kteří jsou buď na vozíku, nebo tak a tady mám
464 ještě spoustu kamarádů zdravých.

465 **Super, takže když něco je, tak se vždycky máš komu ozvat.**

466 Určitě, naštěstí jo, i když hodně se stává jako na potvoru, že když něco potřebuju, tak je
467 kolikrát problém někoho zrovna sehnat, že oni jsou buď v práci, ale to není jako nic
468 špatnýho.

469 **Jasně, takže do nějaký míry udržuješ tyhle ty kontakty i mimo těch svých placených**
470 **asistentů, kteří samozřejmě taky můžou být přátelé, a nějak dokážeš, rozlišuješ třeba tu**
471 **podporu, očividně dostáváš podporu od těch svých blízkých (přerušeno nahrávání)**

472 **My jsme skončily, zmínila jsi, že máš i jako okolo sebe hodně lidí vlastně z bytu nebo**
473 **z baráku, rodinu a jestli tam vidíš nějaký rozdíl mezi tím placeným asistentem a nějakýma**
474 **těmahle těma vlastně tou přirozenější podporou, což jsou vlastně ti kamarádi, známí.**

475 Tak určitě.

476 **Jestli to dokážeš nějak říct, v čem třeba vnímáš ten rozdíl.**

477 Ti asistenti jako takoví jsou prostě dobrý svojí jako, jak prostě to umí, že přeci jenom když i
478 mamča, ségra, že super po tý stránce, že nemůžu si (není rozumět) a ti asistenti, že když ke
479 mně chodí opakovaně, tak je to i tak, že jim nemusím všechno říkat, že už třeba i víc si
480 pamatují, že třeba teď asistenta, který fakt chodí pravidelně středy ráno a už je to prostě
481 úžasný, nemusím mu říkat, jak mi má dát vozejk, že mě má obout, už to dělá automaticky
482 sám a je to úplně strašně moc pro mě znát, protože já jsem po ránu úplně
483 nerozpohybovaná, než se rozkoukám a je to prostě pro mě určitá obrovská pomoc, že prostě
484 nemusím tohle všechno diktovat a vnímat a najednou to je a takovýchhle asistentek teda
485 mám hodně naštěstí a teď už se to všechno, si myslím, jakoby utříbilo, že už fakt i teďko
486 třeba příští týden budu mít s Aničkou schůzku a pak se chci s ní o tom pobavit, jestli prostě
487 hlavně v ty rána by mi opravdu mohli dát asistenty, asistentky, to mi je jedno, který prostě
488 mě znají, nemají se mnou problémy, já s nima, aby prostě, protože mám většinou asistenty
489 ráno hodinu a půl a prostě je znát, že když jsou tam lidi, kterým musím říkat, obuj mi pravou
490 botu, teďka levou, tak to vždycky všechno i trvá mnohem dýl a právě průšvih je pro mě ta
491 moje únava, já jsem ze všeho hned unavená a opravdu když to funguje tak, že asistent už ví,
492 tak i pro mě je to obrovská úleva, že nemusím, protože se stává, že některý asistent to má
493 naplánovaný tak, že je hodinu a půl u mě a musí letět, takže to pak musí stíhat.

494 **A kdyby teďka ses nezaměřila jenom na nějaký to praktický provedení tý asistence, ale i**
495 **třeba nějaký ten vztah, do jaký míry třeba tam jako vzniká mezi tebou a asistentem nějaký**
496 **vztah a jestli...**

497 Třeba s jednou asistentkou máme naprosto úžasný vztah a mluvím o ní jako o kamarádce a
498 na spoustu věcí, byly jsme, já nevím, na koncertech, to už prostě spolu chodíme jako
499 kamarádky, že ona mi asistuje, ale nemá to jako asistenci, vezmeme pejsky a jdeme spolu na
500 kofolu, venčíme psy a je to prostě jako úplně jiný, ta je fajn.

501 **Takže tam vzniknul i nějaký bližší vztah mezi váma.**

502 Takovýchhle lidí, si myslím, mám hodně.

503 **Máš ve svém okolí hodně.**

504 A i asistenti naštěstí tady bydlí fakt blízko, tak bych se právě chtěla i domluvit, jestli by to šlo,
505 že mi fakt dávat, jako asi si nemůžu diktovat, dávejte mi tohohle toho, ale takhle bych chtěla
506 nebo je fakt, že ty rána bych si třeba je ošéfovala sama v soukromí, což je pro mě strašně
507 důležitý, jako jsou lidi, že to mají ke mně 15 minut, tak je na nich vidět, že přijedou rádi, kór

508 ty moje odpolední asistence, kdy já potřebuju asistenta na 15 minut, takže je jasný, že když
509 pak jede hodinu, že může být naštvaný.

510 **A takhle když se ještě vrátíme k tomu vztahu mezi tebou a asistentama, tak jak se v tom**
511 **cítíš, jakože se ti i střídají různě, jestli je to pro tebe v něčem těžký.**

512 Já jsem hodně ukecaná, takže já jakoby naopak jsem ráda a jsem i ráda za to, když oni to
513 mají stejně, když mě neberou jako nutnou práci, kterou si musí tam hodinu odbýt, ale je
514 úžasný, když si se mnou povídají, třeba sedíme u snídane, tak jim nabídnu i kafe a prostě
515 kecáme, pohoda.

516 **V dobrý náladě, v pohodě všechno.**

517 Jako přijde mi to úplně super.

518 **A máš nějakou zkušenost, o který bys nemohla říct, že byla super nebo nějaký zážitek?**

519 To zrovna mám hodně živý ze včera a to už jsem řešila, že tu dotyčnou asistentku už nikdy a
520 bylo mi řečeno, že takhle asistentka už končí, nejsem jediná, kdo si stěžoval.

521 **A mohla bys to nějak popsat nebo určitě mi ji nejmenuj, ale třeba jenom nějak popsat, o**
522 **co šlo nebo co se dělo.**

523 Šlo o to, že já jsem měla objednanou asistenci na půl desátý večer, ona mi někdy odpoledne
524 psala, jestli může přijít dýl o hodinu a já jsem jí psala, že jí moc prosím, že určitě bych
525 potřebovala, ať přijde v těch půl desátý a ona mi nakonec ještě pomalu vynadala, já jsem jí
526 nečekala, už jsem byla v koupelně a než jsem dojela k telefonu, tak přestal zvonit a pak
527 prostě mi řekla, že (není rozumět) a pak mi vzala Dejsinu že na 10 minut, přes půl hodinu
528 byla venku, pak jsem zjistila nebo mi řekla, že před barákem na ní čeká kamarád, že ona přes
529 tu půlhodinu byla, kdo ví kde, já tam čekala v koupelně, teď jsem byla nervní, ona vypla i
530 telefon a už jsem nevěděla, jestli se něco stalo, no úplně konečná a pak ještě teda jako, že se
531 vidíme naposledy...

532 **To řekla ona?**

533 No, a že Jitka jí volala a vynadala jí, že ona už to neměla poprvý, že se nesmí, jako když jsou
534 asistenti objednaný, aby si měnila sama časy. Takže prostě vesměs ona byla naštvaná jakoby
535 na tu Jitku, která jí po právu vynadala a vybila si to jakoby na mně.

536 **A jak jste to potom vyřešily nebo jak ti potom bylo, to muselo být nepříjemný.**

537 No bylo mi hrozně, já jsem se úplně klepala, protože jsem měla strach a byla jsem teda ráda,
538 že už jsem v posteli, a když se zavřely dveře, tak jsem volala kamarádce a potřebovala jsem
539 to s ní jako probrat a úplně...

540 **Ale tak to je fajn, že takhle máš komu zavolat, že máš okolo sebe i lidi, se kterými se cítíš**
541 **dobře, ono to asi patří k životu, že ne vždycky se setkáme jenom s lidma, kteří nám jsou**
542 **blízký.**

543 Ale to ani nejde, ale oni taky když, podobnou asistenci, jako ve škole taky asistenti nemůžou
544 měnit tohle to.

545 **A hlavně mají to tady domluvený, to muselo být nepříjemný. A jak často teda, určitý čas**
546 **trávíš s těma asistentama, určitý čas prostě někde po nějakých tvých aktivitách a jak třeba**
547 **takhle z toho dne často trávíš čas sama nebo jak často pobýváš úplně o samotě, případně**
548 **co to pro tebe...**

549 Mně večer hodí do pelechu, tak cokoliv nemám u postele, tak prostě nemám a musím
550 vydržet do rána, než někdo přijde.

551 **A jaký to je pro tebe být takhle o tý samotě?**

552 Já už jsem si na to zvykla, u mě naopak třeba byl minule kámoš na týden, protože předělával
553 byt a ten tejden, kdy on u mě byl, tak já jsem z toho byla úplně nesvá, najednou jsem měla
554 pocit, že mi hrozně narušuje moje soukromí, a když teda on se tam vyspal, vlastně já jsem ho
555 celej den zase neviděla, ale já už jsem jenom měla stres z toho, že on přijde a prostě on bude
556 v koupelně a já se tam nedostanu a takový, tak pak už jsem jako zjistila, že jsem si na to
557 zvykla na ten svůj klid a teďka se budu stěhovat do tý garsonky, ale těším se na to, protože
558 ten dvoupokojový byt je prostě pro mě samotnou moc veliký, víc platím a potřebuju prostě
559 peníze na asistence, takže tak.

560 **A ty jsi zmínila, že už sis na to zvykla, na to, že jsi o samotě a dřív to bylo pro tebe nějak**
561 **náročnější nebo že s těmahle těma jako momentama, kdy u sebe nikoho nemáš...**

562 Tak ono to úplně nejde takhle říct, protože vlastně bude léto a dva roky zpátky do té doby já
563 jsem furt žila s lidma, takže teď to budou dva roky, kdy jsem sama a z toho budou dva roky,
564 co mám asistenty, takže vlastně od té doby, co odešel od Jitky přítel, tak mám dva asistenty
565 a tím pádem jsem zvyklá, že buď asistenti nebo klid, což mi absolutně vyhovuje, protože
566 když si vezmu večer knížku a jsem ráda, že si ulevím, dokud prostě můžu, protože teďko mě
567 v půl desátý honí do pelechu, tak do těch dvanácti si vydržím číst, pak prostě zhasínačka a
568 v devět budíček.

569 **Takže to máš dobře vyvážený, když jsi sama.**

570 Už jsem si na to zvykla a popravdě nevím, jako úplnou změnu, nevím no.

571 **Takže prostě když jsi o samotě, tak většinou je to pro tebe nějaký zdroj toho klidu, tý**
572 **pohody, v něčem inspirace, že to nevnímáš negativně.**

573 Nebo když už nemám náladu si číst nebo mě bolí oči, jako to neberu, že teda musím číst.

574 **A nějaký moment, kdy třeba sis řekla, že bys byla ráda, aby to bylo jinak buď jakoby v tom,**
575 **jestli jsi mezi lidma anebo sama jakoby z obou dvou stran nebo to jsi vlastně zmínila, že**
576 **když u tebe bydlel ten kamarád, že bys radši byla sama a jestli i třeba obráceně nějaký**
577 **moment, kdy jsi byla sama a řekla sis, že bys ráda...**

578 Kolikrát nejsem sama, já si říkám, ty jo, to musí být super mít někoho u sebe, protože tohle
579 je, k němu se můžu přitulit, dát pusu, kamarádce i kamarádovi, když prostě je k tomu
580 příležitost, ale prostě ten Martin, kdy už jsem fakt unavená a ležím s tou knížkou, je to pro
581 mě krásnej relax a už si vlastně úplně nedovedu představit, nevím, jezdila do dvou do rána
582 na vozejku, jako v tomhle tom je to úplně, si myslím, že je to úžasný.

583 **Ti to vyhovuje, jak to máš. To je dobře. A myslíš si, že takhle nebo když se rozhoduješ o**
584 **tom svým volným čase, co budeš dělat, jak to budeš dělat, kdy to budeš dělat, tak si to**
585 **vlastně šéfuješ všechno sama, že vlastně vždycky dostatečně si prosadíš to, co bys chtěla.**

586 Určitě většinou jo, nebo když třeba řeknou kamarádi, kamarádky, pojd' s náma tam a tam,
587 říkám, no nejdu, tam není záchod a budu celej večer v plíně, na akce, kde záchod je, tak to je
588 v pohodě, kór teďko, za chvíli budou různý festivaly.

589 **A teď se chystáš na nějaký festáky?**

590 Teďko první, co bude, že Mezi ploty.

591 **A tam když s někým jdeš, tak jdeš vlastně s nějakýma těma kamarádama nebo s asistenty?**

592 Minulý rok jsem byla s dobrovolnicí a s tou jsem pak byla i na (není rozumět), tam jsem byla
593 vlastně s Bětkou a s tou dobrovolnicí a to bylo super, akorát že máme smůlu.

594 **Jak to?**

595 Tak Bětka...

596 **Tak zase to je hezký mimčo, to je fajn, takže se ti často stane, že vlastně z těch asistentů**
597 **nebo i dobrovolníků potom se ti, jakože je vnímáš jako kamarády, jako nějaký blízký**
598 **osoby, se kterýma prostě můžeš si říct cokoliv.**

599 U většiny to tak je a já teda asi nebudu jmenovat, ale hodně je, i že prostě, já nevím, přijde
600 asistent, podepíšeme na půl hodiny a zeptá se, a jsi unavená, nejsi unavená, nepotřebuješ
601 něco? Ne. On tady byl a normálně si sednul minule a najednou říkám, hele, nechci tě
602 vyhazovat, ale bude dvanáct. Cože?

603 **Takže je jim u tebe dobře.**

604 Hele, nechci jako být nějaká nafrněná, ale asi jako jo. A teďko vlastně už skoro měsíc zpátky
605 jsem měla narozky a teďko chci udělat takovou garden party, kam prostě pozvu, když jsem
606 chtěla pozvat pět lidí, ale zjišťuju, že už tak po dvaceti, který musím pozvat.

607 **Takže máš tady ten okruh.**

608 U bude to u mojí maminky na zahradě, tak je na to musím připravit.

609 **Takže mamka tě podporuje tady ve všech aktivitách.**

610 Mamka mi i nabídla, protože oni mají barák, takže prostě je to do elka a to jedno elko bude
611 teď dílna a tak, to je přízemí, tak mi nabídla, že se tam udělá bezbariérový byt, jenže teď to
612 stojí na financích a zase kamarádka mi přihlásila do „Jak se staví sen“, ale ještě nemáme
613 dodělanou přihlášku.

614 **Jako na nějaký to přistavěný toho bytu případně.**

615 Jo. A jako to vlastně kdyby to vyšlo, tak by to bylo úžasný.

616 **Takže bys byla i takhle blízko mamky, to bys brala jako spíš plusový?**

617 Určitě, (není rozumět), a tam je taková vesnice a je tam vesměs, za barákem je (není
618 rozumět) a je to prostě moje rodná vesnička, takže známý, příbuzný, kamarády tam mám,
619 jako nikdy jsem si nemyslela, že by to bylo fajn, ale poslední dobou, co o tom vím, což jsou,
620 já nevím, dva měsíce, tak tím žiju a mám pocit, že to je pro mě dobrý a hlavně i pro pejsky
621 zahrada, ségra to má blízko, naši to mají blízko, takže když se sejdeme všichni, tam jsou čtyři
622 pejsci.

623 **Potřebují být venku.**

624 A jako představa, že bude takhle a já ráno budu moct jít klidně na zahrádku a dát si kafe.
625 Idylka.

626 **Ale jak tě tak poslouchám, tak jsi hodně společenská, vid', taková jako, jakože si to vlastně
627 dokážeš se všema lidma užít.**

628 Snažím se no.

629 **Aby ti to dalo co nejvíc, vid', to je dobře, to je fajn.**

630 Ale jak o tom přemýšlím, tak já asi, když jsem na vozejku nebyla, tak jsem úplně takováhle
631 nebyla, já jsem byla vždycky jako v pozadí.

632 **A to je od jaký doby nebo ta tvoje změna životní, jak to probíhalo?**

633 V roce 2008 jsem dostala první vozejk a dejme tomu do 2010, 2011 jsem tak nějak ještě
634 chodila a teď jako když udělám krok, dva, když se mi chce na záchod, tak je to hodně.

635 **A v čem to bylo teda jiný předtím, myslíš, to tvoje společenský nasazení?**

636 Já nevím, já jsem měla pocit, že prostě nebo třeba nic jako úplně honem a teď mám pocit, že
637 víc si to užiju tady, dokud sedím, protože moje prognóza je, že jednou budu ležet a nikdo

638 neví, co bude za půl roku, za rok, za 10 let, tak teďka najednou mám pocit, že dokud nějak se
639 dostanu na vozejku, tak se snažím co nejvíc z toho urvat a jsem strašně ráda i za to, že si
640 sama můžu dojet na úřad, vyřídít všechno, to samý jsem ráda za to, že můžu jet, nevím, na
641 pivo na zahrádku, že prostě mi je jasný, že tohle asi do konce života nebudu moct, takže
642 bych nejvíc toho chtěla stihnout, dokud fakt můžu.

643 **Takže myslíš, ty jsi řekla, že předtím jsi byla jiná, takže ta změna je teďka, že tak nějak by**
644 **sis to měla umět užívat jo? Nebo jestli tomu dobře rozumím a předtím že jsi byla víc, jako**
645 **že ses i lidí stranila nebo že ti nebylo zase tak příjemný kolikrát být...**

646 To jako nestranila, ale když byla prostě parta a jsme někam šli a já jsem byla ta u stolu, která
647 si tam s někým povídala a nepotřebovala jsem jít tancovat, ale je mi jasný, že kdyby to bylo
648 teď, tak já tancovat půjdu.

649 **Že vytěžíš, aby to bylo všechno na plno.**

650 Jsem měla pocit, že se nebudu prostě ztrapňovat a teď najednou mám pocit, že kdybych to
651 zvládla, tak jdu.

652 **Takže jsi jakoby na to získala nějaký jiný nadhled na to, jak žiješ a co od toho očekáváš.**

653 Určitě no.

654 **To je zajímavý a hrozně fajn, že určitě tvůj nadhled na spoustu situací je fakt jako hodně**
655 **pozitivní, že to vnímáš...**

656 Nevím, ale myslím, že jako se to furt učím, že to jako není nic, co bych řekla, že to přišlo, já
657 nevím, dneska, včera, ale je to něco, každej den jakoby si uvědomím něco jinýho, což je i
658 spojený s tím, že jsem vlastně po Hance i chtěla, ať uděláme to, dřív bylo vyslovený přání, že
659 jsem zjišťovala, jak je to s tou eutanazií, protože zase, když furt o tom mluvíme, tak
660 představa, že budu ležet a budou mě chodit brčkem krmit a přebalovat a k čemu bude
661 takový život mně, já jsem nemohla nic a jako moje máma, ta mám pocit, že jí tím ublížím, já
662 nevím, já potřebuju vysvětlit, že i když je to moje máma, právě proto, že mě miluje, a proto
663 musí dovolit to, že vlastně já se nebudu do konce života trápit, ale je mi jasný, že prostě je to
664 máma no, ale já jsem teďko udělala, já jsem jakoby o tom mluvila a ona o tom nechtěla
665 mluvit i křičela a že to nechce slyšet a bla, bla, tak jsem jako vytiskla papíry, který jsem jí
666 nesla a ona, co to je tohle a ona mi říká (není rozumět), říkám, máš mě ráda? Tak si to
667 odvezla, včera mi to přivezla, tak mi to vrátila, ale já myslím, že jo, že jí musí být jasný, že
668 když jsem to vytiskla jednou, že si to vytisknu znova.

669 **Že to máš, tak tam za tím může stát ještě spoustu asi různých věcí, který jsou určitě na**
670 **místě.**

671 Já říkám, teď třeba v pohodě, ale já jsem tam opravdu, já nevím, před půl rokem jsem o tom
672 ani nedokázala mluvit, teď už jsem s tím nějak jakoby srovnaná.

673 **Co si myslíš, že ti pomohlo nebo že bylo to, jakože už to takhle snášíš líp.**

674 Mně pomohlo to, že jsem mluvila tady s tou Hankou a najednou jsem neměla problém, že si
675 něco vymyslím, že chci něco extra, že chci něco, co by nikdo nechtěl (není rozumět), prostě
676 mi to dodalo sílu asi to, že jsem konečně řešila tu mámu, že jsem si o tom přečetla a stáhla
677 jsem i film o tý eutanazii, ale nevím, jestli bych na to měla jako odjet.

678 **To je hodně těžký.**

679 Právě no, ale pomáhá mi o tom mluvit.

680 **O tom mluvit, vědět, že na to nejsi sama, vid'.**

681 Přesně no.

682 **Což prostě je těžký, protože tenhle ten zážitek nebo je to tvůj život, že kolikrát sdílet tohle
683 může být nepřenositelný.**

684 Že jsem měla pocit, že jsem na to sama, kamarádka mi i řekla, je to tvůj život, dělej si s ním,
685 co chceš (není rozumět).

686 **Že tě v tom nechala samotnou trošku vykoupat.**

687 A vůbec se ani nechtěla o tom bavit a bráchovi, tomu bude 18, ten je úžasnej, s ním se o tom
688 nějak úplně nechci bavit, protože vím, že on mě má rád, já jeho taky, nechci ho tím nějak
689 prudit.

690 **Ale tak asi taky nějak nad tím může přemýšlet.**

691 Z velké části vím, že tam všichni kolem mě...

692 **Myslíš, že by to nestálo za to se s ním o tom pobavit, když víš, že pro tebe to je důležitý to
693 jako sdílet s lidma okolo sebe, vždyť je to tvůj brácha, tak zase kdo jiný než lidi tobě
694 opravdu blízcí by ti v tomhle měli být oporou, jakože na jednu stranu tady nějaký
695 kamarádi, asistenti jsou fajn, ale blízká rodina je vždycky moc důležitá. A co teďka nějak
696 do budoucna plánuješ, na co se těšíš?**

697 Já nevím, já úplně do budoucna nekoukám.

698 **Tak teď na víkend minimálně jedeš do Terezína, vid'.**

699 Příští víkend jedu do Terezína a tenhle víkend, když to dobře dopadne, tak se budu stěhovat.
700 u mě je polovina věcí v krabicích.

701 **Tak to je vždycky při stěhování asi takový.**

702 Ale tak přijede brácha.

703 **Ten ti s tím pomůže.**

704 A bude tam asistentka, bude tam hodinový manžel, který nám pomůže odšroubovat lustry a
705 takový.

706 **Ty manuální těžší práce a to máš kde tu garsonku?**

707 Taky u nás v baráku.

708 **Že to je jenom výměna.**

709 Já půjdu jenom ze šestýho.

710 **Děkuju ti moc za rozhovor.**

711

712 **3. rozhovor CYRIL**

713 Tak ahoj, jsem, je mi 22 let, bydlím kousek za Kolínem a můj běžný den pondělí vypadá
714 tak, že v sedm ráno vstanu pomocí vychovatele, protože bydlím na intru a jdu se umýt a
715 nasnídám se a v půl osmý, v 7,30 vyrazím s asistencí do práce do Horních Počernic do
716 Metrostavu. Cesta mi trvá hodinu a půl, takže do práce dorážím na devátou, kdy začíná moje
717 pracovní doba a v práci jsem úplně sám bez asistenta. Přejdeme do práce, asistent mi
718 pomůže v šatně vysvlíknout se z věcí, jídlo odložíme do ledničky, dojdeme si na toaletu,
719 podepíšu mu výkaz, odejde, já tam eviduju sám celých 6 hodin papíry do počítače, ve tři
720 přijde, vezmu si věci a jedeme z Horních Počernic k nám, kdy přijdeme, podepíší mu výkaz,
721 odejde. A pak většinou buď s výchovou někam jdeme anebo tak a večír kolem půl až ¾ na
722 deset mě výchova dá do postele, tak takhle vypadá v kostce jeden můj den.

723 **Takže pondělky chodíš do práce, ale jinak chodíš do školy.**

724 Studuju druhý ročník keramiky na Staráku a mě ta práce s keramikou baví, ale jediný, co mě
725 fakt nebaví, to je technologie, protože to je teda sakra těžká a bude ještě příští rok jakožto
726 ve třetíku, takže úterý, středa, čtvrtek, pátek jsem studentem a v pátek v půl druhý odjíždím
727 ze Staráku s asistentem na Čerňák, kde se scházím s mámou, která mě vozí na víkend domů,
728 protože na Tobolce o víkendu být nemůžeš.

729 **Takže to zní, že vlastně ty trávíš ten svůj den v podstatě ve společnosti lidí stále, že buď jsi
730 na tom intru nebo někde ve škole nebo v práci, kde vlastně jsi pořád v nějaký společnosti.**

731 Ano.

732 **Takže vlastně ty potkáváš lidi zejména nějaký asistenty, to jsou placení asistenti nebo to
733 jsou nějaký kamarádi?**

734 To jsou placení asistenti.

- 735 **Stejně vlastně jako ta výchova.**
- 736 Ano.
- 737 **Kdybys dokázal říct třeba, jak velkou část dne trávíš takhle s těmahle těma lidma, kteří**
738 **vlastně ty sám si zaplatíš jako nějakou službu, je to možný nějak odhadnout?**
- 739 Tak 2,5 hodiny tejdně.
- 740 **Počkej, to zabere, vždyť jsi říkal, že jenom do práce jedeš hodinu a půl.**
- 741 Ano, ale počítám cestu i zpátky, tak to je 2,5 hodiny.
- 742 **2,5 hodiny denně.**
- 743 Tejdně.
- 744 **A další dny to nepotřebuješ vůbec, to máš z tý výchovy asistenty?**
- 745 Úterý, středa, čtvrtek, pátek mám asistenty z výchovy a plus pátek asistence domů hodku na
746 Čerňák, tak zaokrouhleme to na 3 hodiny tejdně.
- 747 **Takže s těma lidma, se kterýma trávíš čas, zbytek to jsou teda nějaký spíš kamarádi,**
748 **přátelé, nějaký kolegové z práce, spolužáci?**
- 749 Myslíš asistenci nebo vychovatele?
- 750 **Celkově, celkově jakoby v tvém životě, v tvém běžném dni.**
- 751 Tak kolegové z práce to jsou málokdy, většinou to jsou vychovatelé na Tobolce, ale už se mi
752 taky stalo, že za mnou přijel na návštěvu odpoledne po práci šéf z práce, protože je tam ta
753 hranice zaměstnanec – šéf, ale plus my spolu máme hodně dobrý kamarádský vztah, takže
754 když má čas, tak si mě z Tobolky vezme třeba na hodinu a jdeme se projít anebo někam
755 jedem a pak mě zase vrátí.
- 756 **Tak to je super, takže máš v práci takovýhle příjemný přátelský kolektiv.**
- 757 Ano, i kolegy mám příjemný.
- 758 **Tak to je fajn a máš pocit, že tam máš asi od nich nebo co tak vyprávíš o svojí práci, tak**
759 **mám pocit, že tam máš docela jako podporu, že tě v něčem jako podrží nebo to vnímáš**
760 **jako, že to jsou kolegové a nenavazuješ tam moc blízky vztahy s nima?**
- 761 Vnímám to tak, jak si řekla v tý první situaci, že s nima mám i kamarádský vztah.
- 762 **A hodně teda času trávíš s výchovou a tam to máš jak, tam je bereš spíš jako kamarády**
763 **nebo jako nějaký vychovatele?**

764 Tam mám s vychovatelem ještě víc kamarádský vztah než v práci, až tak kamarádský, že mu
765 říkám i svoje osobní věci atd., atd.

766 **Tak ono to je asi potřeba mít někoho, s kým si můžeš opravdu promluvit o svých osobních**
767 **věcech, problémech, radostech, což právě je někdo z té výchovy.**

768 Ano.

769 **Tak to je fajn a myslíš, že máš ještě někoho takového, s kým si můžeš popovídat o čemkoli,**
770 **kdykoli, jestli jsou v tvém okolí tyhle ty lidi pro tebe.**

771 Nejsou, protože u nás na vesnici tam nemám nikoho, protože já jsem tam měl partu
772 kamarádů, ale když zjistili, že jsem na vozíku, tak se se mnou přestali bavit, tak už se ani
773 nevidáme, nepotkáváme se, nemluvíme spolu, takže tam nebylo ani možnost kamarádský
774 vztah začít rozvíjet.

775 **To je škoda a nějak se o to ještě snažíš nebo už myslíš, že...**

776 Nesnažím, protože ty kamarádi prostě se mnou nechtějí mít nic společného, takže když
777 projdou kolem baráku, tak se akorát pozdravíme a když oni mi odpovědí, tak jako v jejich
778 očích už vidíš, jakože s vozíčkářem se bavit nebudeme.

779 **To je škoda a jak jsi to vnímal tohle to, když se to nějak tak začalo dít nebo když sis to začal**
780 **uvědomovat, že se s tebou nechtějí kamarádit z nějakého důvodu?**

781 Upřímně řečeno nečekal jsem to, protože jsem si říkal, jako co se stalo, vždyť my jsme spolu
782 normálně komunikovali, oni to věděli, že jsem na vozečku a najednou jim blesklo hlavou, on
783 je na vozečku, s ním se kamarádit nebudeme, to není náš člověk, taky tomu nerozumím, jako
784 proč najednou to otočili proti mně.

785 **A jak ses cejtil v tu chvíli nebo to muselo být těžký pro tebe.**

786 Ano, bylo to těžký.

787 **A je něco třeba, co jsi dělal nebo jestli si to vybavíš tu situaci, kdy vlastně tě takhle začali**
788 **odmítat.**

789 Dělal jsem to, že jsem zalez, vyvztekal jsem se a dobrý.

790 **A dobrý to bylo, jestli to funguje, tak to je fajn. A když se takhle ještě vrátím k těm tvým**
791 **asistentům nebo k výchově nebo i ke kolegům v práci, tak ty jsi říkal, že často máš nebo že**
792 **se ti stává, že máš mezi těmahle lidma i kamarády, přátele, ale vlastně těch blízkých**
793 **vztahů natolik, aby sis s nima mohl popovídat o čemkoli, kdykoli, to tam moc není.**

794 Tam není. Kromě jedné osoby a to je můj šéf.

795 **Z té práce, jak s tebou chodí občas ven. A rodiče v tomhle tom jsou pro tebe nějakým**
796 **způsobem bližší nebo tam je to obtížnější?**

797 Tam je to obtížnější.

798 **A můžeš k tomu nějak víc říct, nebo jestli nechceš, nemusíš.**

799 Tam je to obtížnější v tom, že mi máma občas, neříkám, že pořád, ale občas mi máma dělá
800 problémy typu, jakože nechám tě ležet v posteli, abys věděl, jaký to je, stejně takhle jednou
801 dopadneš. Takže v tomhle tom a máma už to jednou udělala a v tomhle tom to je dost
802 obtížný ukázat jí, že prostě takhle ne.

803 **Takže tam úplně nějaký to pochopení nemáš, myslíš doma.**

804 Ne.

805 **A vlastně z toho, co jsi říkal, tak mám pocit, že ten celej vlastně tvůj čas hodně trávíš**
806 **s někým, buď teda záleží, kdo to je, ale zajímalo by mě, jestli trávíš i nějaký čas úplně o**
807 **samotě, jestli jsou nějaký chvíle, kdy okolo sebe nemáš lidi.**

808 Určitě jsou minimálně jednou denně, kdy si zalezu na pokoj, zavřu, pustím si muziku, vezmu
809 si kytaru a cvičím.

810 **Hezky, hraješ na kytaru, to ani nevím.**

811 No, začátečník.

812 **Nějak začít se musí. Takže tenhle ten čas, který trávíš o samotě, bereš spíš jako nějakou**
813 **relaxaci, nebo nějakou inspiraci k něčemu, není to nějaká jako nutnost nebo**
814 **nevyhnutelný.**

815 Není to nutný, když mi to časově nejde, svět se nezboří, nic se neděje.

816 **Takže to vnímáš jako příjemný zpestření dne.**

817 Ano.

818 **A neměl jsi někdy pocit, že bys třeba radši byl mezi lidma nebo naopak když jsi byl mezi**
819 **lidma, že bys radši byl sám.**

820 Neměl jsem takový pocit, ale ze své vlastní zkušenosti vím, že i když vím, že ty lidi potřebuju
821 kolem sebe 24 hodin denně, tak ono není špatný se na hodku zavřít nebo být tam sám,
822 odpočinout si od těch lidí.

823 **A ty potřebuješ 24 hodin denně mít okolo sebe nějakýho asistenta, když něco potřebuješ,**
824 **podat, donést, udělat.**

825 Ano, protože jediný, co si sám udělám a to vím naprosto jistě, že sám, je to, že když to mám
826 nakrájený, připravený, že se sám dokážu najíst, jinak se vším potřebuju pomoci, protože se
827 sám neoblíknu atd., na toaletu si nedoju sám, potřebuju u toho pomoci, ve vnitřních
828 prostorách můžu jezdit sám, od toho mám mechaniku, ale venku potřebuju dopomoci,
829 protože tam sám ne.

830 **A jaký to je, mít takhle vedle sebe pořád někoho, i když jsi řekl, že ne všichni ti jsou úplně**
831 **blízcí z tvých asistentů nebo lidí z výchovy.**

832 Mně to nevadí, já jsem si na to zvyknul, stejně tak jako že rodiče anebo i já jsem musel
833 přijmout, že to je tak, jak to je, že prostě nebudu chodit, nepostavím se na ty nohy, musel
834 jsem to přijmout, tak to samý. Přijmul jsem i tohle to, že prostě okolo sebe ty lidi budu mít
835 do konce života.

836 **Takže ty vlastně si to musíš hodně sám všechno šéfovat, všechno sám koordinovat,**
837 **vymýšlet co a jak, takže si o to musíš umět říct a nějak ty lidi v tom zaučit.**

838 Ano.

839 **A stalo se ti někdy, že se to úplně nedělo podle tvých představ, že třeba někdy jsi měl**
840 **pocit, že si nedokážeš úplně prosadit tu svojí nebo že ten tvůj názor není úplně vyslyšený?**

841 Ano, stalo.

842 **Můžeš říct třeba.**

843 Můžu říct konkrétní situaci u mámy, kdy mamka moc dobře věděla, že mám jít na koncert,
844 byly to drahý lístky a říkám, mami, dovezeš mě tam na začátku týdne? Říká jo, v pohodě.
845 V pátek přijedu domů a říkám, mami, tak co platí, hodíš mě tam večer a máma – mně je
846 blbě, nikam nejedeme, říkám fajn, tak jako co teď. Bylo by dobrý nebo mým snem je to, že
847 chtěl bych si najít jednou člověka, který když bych se s ním domluvil, který by mi byl prostě
848 při ruce a měl by řidičák, sed mi do auta, který je moje, dovez mě na tu akci, domluvili
849 bychom se, přijď za dvě hodiny a já bych tam byl a nemusel bych být odkázaný na mámu a
850 vlastně bych si mohl jít kdykoli na nějakou akci, kterou bych chtěl, kdykoli nemusel bych
851 říkat, mami, můžu tam jít, nemůžu tam jít, hodíš mě tam, nehodíš, protože já se sám
852 nedovezu, tím, že to nezvládnou a ani nemám řidičák a stejně bych řidičák dělat nemoh,
853 protože to nezvládnou.

854 **A myslíš si, že je něco, co by se v tom dalo nějak dělat, změnit teďka?**

855 Upřímně řečeno přemýšlel jsem o tom, nebo přemýšlím takhle a zatím mě nic nenapadlo.

856 **Není to jednoduchý no.**

857 Není to jednoduchý.

858 **A když se vrátíme k tomu, kdy teda jsi říkal, že mamka tě úplně nevyslechla to, co jsi říkal,**
859 **to, co jsi žádal, jak ti v tom bylo nebo jestli dokážeš nějak popsat, jak ses cítil, co to pro**
860 **tebe znamenalo?**

861 Byl jsem naštvanej, protože lístky za šest stovek v čudu.

862 **Naštvanej na mamku?**

863 Přesně tak.

864 **Že tě jakoby neposlechla.**

865 Ale zase na druhou stranu já jsem to pak nakonec pochopil, protože mámě nebylo fakt úplně
866 dobře, byla bílá v obličejí, tak si říkám, tak ona to asi neříká jen tak z bůhdarma.

867 **Kdybychom se, Kubo, mohli vrátit, tak ty jsi zmiňoval tu situaci u vás doma v Kolíně, že**
868 **teda jsi nějak začal vnímat, že kluci z domova nebo sousedi se s tebou úplně nechtějí**
869 **kamarádit a říkal jsi, že v tu chvíli ti pomohlo, že ses zavřel a vymlátil jsi to ze sebe, což**
870 **byla teda taky nějaká naštvanost nebo to bylo naštvání, jenom jestli dokážeš nějak**
871 **popsat, co se ti dělo, protože předtím jsi říkal, že jsi byl naštvaný na mamku za to, že tě**
872 **neodvezla, tak jestli tohle taky bylo trošku nějaké naštvání nebo co to mohlo být?**

873 Bylo to trošku naštvání, protože upřímně řečeno nečekal jsem to, že jako dva týdny dobrý,
874 dobrý, byli jsme spolu na pivu a pak se k tomu postaví takhle. Nechápu to, nerozumím tomu,
875 co jim jako blesklo hlavou, že po dvou týdnech známosti a srandy a každý víkend hospody,
876 tak nerozumím tomu, tak co se jim honilo hlavou, protože z mojí strany jsem k tomu nedal
877 důvod si tohle to o mně myslet a takhle se k tomu postavit, jak se k tomu postavili oni.

878 **A co tobě se v tu chvíli honilo hlavou? Nevíme, co jim, ale...**

879 Mně se v tu chvíli honilo hlavou, že jsem ztratil svoje budoucí hodně dobrý kamarády.

880 **To je škoda a je možný, že ses teda cítil sám v tu chvíli nebo jsi neměl tenhle ten pocit?**

881 Neměl jsem tenhle ten pocit.

882 **Jenom jsi byl naštvaný, že...**

883 Kdyby to kamarádství bylo větší a znali jsme se dýl, tak ten pocit mám, ale říkám, znali jsme
884 se dva týdny.

885 **Takže stejně když vlastně trávíš ten čas víceméně s někým nebo že v tu chvíli to pro tebe**
886 **bylo jenom nějak jako chvilkový tady ta ztráta těch kamarádů?**

887 Ano.

888 **Takže to není nic, tak to je fajn, že ses přes to nějakým způsobem přenesl a jedeš dál tady**
889 **to, co máš v Praze, vid'.**

890 V práci.

891 **A v tý práci, tam vlastně většinou máš nějakou jako podporu toho šéfa v nějakých tvých**
892 **rozhodnutích, jednání?**

893 Mám tam podporu kolegů i šéfa v tom, že jsem tam sám od devíti do tří bez asistenta, mám
894 to tam uzpůsobený tak, abych tam sám mohl být a kolegy, plus šéfa mám zaučený, jak se
895 mnou chodit na toaletu atd., takže tohle to mám posichrovaný, abych tam mohl být sám
896 celých 6 hodin a co se týče pracovní stránky, tak dostal jsem shodou okolností teď v pondělí,
897 mi bylo řečeno, že dostávám ještě víc důvěry, než jsem měl, tím pádem už mi bylo řečeno
898 definitivně a dovoleno, že šéf mi přestává definitivně koukat pod ruce, práci si po mně
899 nekontroluje, je mu to jaksi trošku úplně jedno, kolik tý práce udělám, ale máme
900 domluvenou normu, kterou když neudělám, tak je to špatně, když udělám víc, než mám, tím
901 líp pro firmu.

902 **To je příjemný, že ti do toho nekouká a je to zcela na tobě.**

903 A není to nic příjemného, když mi ještě dva roky zpátky, když jsem tam začínal na praxi, teď
904 už jsem tam jako brigádník, nebylo to nic příjemného, když už ví, že tu práci umím a koukal
905 mi pod ruce.

906 **To určitě, že vlastně ti nedává tu zodpovědnost, vid'.**

907 A navíc jako je to stresující, ježiši kryste, šéf je tady, rychle, rychle, rychle, kdežto když vím, že
908 tam není, tak si tu práci dělám, tak jak chce on po mně, ale jedu si svým tempem, není to
909 jako, že on stojí za zádama, rychle, rychle, rychle.

910 **Že si to můžeš dle své rychlosti, dle svých časových možností nějak pošéfit sám. Tak to je**
911 **dobrý posun, vid'.**

912 Jo, jo.

913 **A ještě když se vrátíme k tomu času o tý samotě, tak vlastně ono určitě je rozdíl v tom**
914 **nebo jestli to taky tak vnímáš, že jako není samota jako samota, že člověk může se cejtit o**
915 **samotě, i když je ve společnosti lidí anebo naopak mu vlastně ta samota nemusí dělat**
916 **žádný problém, tak jenom jestli tys někdy měl takový pocit, že třeba i jsi byl v kolektivu**
917 **lidí, ale cítil ses sám.**

918 Takovýhle pocit jsem ještě neměl.

919 **Tak to je super. Vždycky sis tam uměl najít to svoje místo a nějaký pocit, že asi tam patříš.**

920 Ano.

921 **A co ti v tom, dokážeš třeba zkusit pojmenovat, co tomu pomáhá, protože to si myslím, že**
922 **je jako strašně důležitý umět.**

923 Myslím, že na ty lidi umím zapůsobit, umím si tam ve skupince to místo najít, viz. příklad –
924 máme nového kolegu v práci dva týdny a už pod dvou týdnech jsme sladění, on už ví, co ode
925 mě může čekat, vím, co já můžu čekat od něj, vím, jak se v té situaci zachová a on ví, jak se
926 v té situaci v práci zachovám já.

927 **Tak to je úplně ideální stav, ideální nadřízený nebo kolega, vid'.**

928 Naprosto ideální stav.

929 **Asi u tebe není nějaký moment, kdy se ti to nedařilo, ty máš na tohle vždycky jenom dobrý**
930 **vzpomínky, prošel jsi samýma dobrýma zkušenostma.**

931 Ano.

932 **Tak to je dobře, to ti přeju.**

933 Ale mám jednu negativní zkušenost.

934 **Můžeš o ní mluvit?**

935 Ano.

936 Opět – pondělí v práci udělal jsem svůj první dost závažný průšvih, že jsem jaksi nebo ne
937 průšvih, já za to nemůžu, ale bylo mi řečeno šéfem, že za to můžu trošku já, což si nemyslím,
938 když jsem se nezeptal zákazníka, což je pravda, moje chyba, nezeptal jsem se zákazníka, co
939 k tomu stroji, který si půjčuje, protože jsme půjčovna moderního nářadí, tak jsem se ho
940 zapomněl zeptat, co k tomu stroji chce a dali jsme mu špatný stroj.

941 **A co byla ta špatná zkušenost v tom?**

942 Že přišel, půjčil si ho, já jsem si to zaevidoval, měl ho půjčený na 10 dní, bude s tím dělat
943 beton a za půl hodiny telefon, pane, já jsem to zkoušel a co jste mi dal, říkám, kladivo, který
944 jste chtěl, ono to je menší kladivo, než jsem chtěl, říkám, a jéjé, tak to se omlouvám, dal
945 jsem to špatný kladivo, беру to na sebe, moje chyba, můžete, prosím, to kladivo přivést
946 zpátky a já vám urychleně připravím to správný a dám vám k tomu ještě jednou znova to, co
947 jste k tomu chtěl a vezmete si ho znova? No takže se mi pán za 20 minut vrátil s kladivem, já
948 jsem to odevidoval, že půjčka nebyla dokončená, dal jsem pánovi správný kladivo a pán
949 z toho nebyl úplně nadšený, vůbec nadšený, že musí jako 2x.

950 **A jak ti bylo v tu chvíli, když jsi věděl, že takhle jsi tam vlastně ty něco pokazil a pán je za**
951 **to naštvaný?**

952 Moje chyba, měl jsem si to pohlídat, ale to se prostě stane, jelikož budeme nějaký ještě dva
953 týdny v práci jenom ve dvou, já a kolega, když teda nepočítám šéfa, který tu práci nedělá,
954 dělám jí já s kolegou, tak ono to jaksi nejde, když musíš kombinovat svoji práci, kterou máš
955 danou od šéfa a plus práci navíc, tzn. zvedat telefony a že jich je klidně za den padesát.

956 **To není málo.**

957 Tak prostě si nevšimneš toho, že ježíši ono to je špatný kladivo a říct kolegům, aby mi
958 z police, kam já nedosáhnu ve skladu, sundali to správný, tak si toho, prosím, nevšimneš, já
959 jsem to bohužel překouk, což je moje chyba, šéf se k tomu postavil, jakože dobrý, chyba byla
960 napravená, ale bylo mi důrazně napomenuto, že ne otázka typu ještě jednou a jdeš odsud,
961 to vůbec ne, ale ať si prostě na to dávám už příště majzla, ale i sám šéf říkal, ano, chápu to,
962 tohle to není tvoje práce vyndávání kladiv, zvedání telefonů, od toho jsme tady my, ty máš
963 evidovat do počítače, chápu to, stalo se, stalo se.

964 **Tak to je práce, že jo, to člověk udělá chybu, ale je potřeba...**

965 Ale jak říkám já a řek to i můj šéf, tohle to, co teď se po mě ještě ty dva týdny bude chtít,
966 není moje práce.

967 **Tak ještě k tomu, ale když se vrátíme ještě k těm vztahům, Kubo, máš potom takhle**
968 **někoho, s kým opravdu můžeš sdílet všechno, co děláš, ty jsi zmiňoval jakoby jednoho**
969 **člověka z výchovy.**

970 Ano, Zdenda Trousil.

971 **Který je pro tebe takovej jako jedinej člověk, kterému by ses mohl ozvat a prostě posdílet**
972 **mu svoje problémy z práce třeba?**

973 Jediný člověk to není, je to Zdenda a moje přítelkyně.

974 **Ještě máš přítelkyni, tak to je super a můžeš k tomu ještě něco říct k tvému vztahu?**

975 Jo, můžu k tomu ještě dodat, že...

976 **Že ji vlastně zmiňujeme až teďka, vid', na závěr.**

977 My jsme od pondělka ve vztahu zasnoubeném.

978 **No tak velmi gratuluji.**

979 Děkuju.

980 **Takže ta je pro tebe taky nějakou oporou.**

981 Ano, ale svatba nebude do roka a do dne, až na to budou penízky, tak se prostě vezmeme,
982 ne jakože do roka a do dne, protože ty penízky si z prstu nevycucám.

983 **To gratuluju a jak ti je takhle ve vztahu?**

984 Naprosto skvěle, protože jsme šíleně zamilovaní.

985 **A jak dlouho už jste spolu?**

986 Když nepočítám tu pauzu, protože nám to nefungovalo chvíli, tak příští rok 6 let.

987 **Tak to je krásný, že i po 6 letech jste stále zamilovaní.**

988 Je to krásný a doufám, že to takhle bude pokračovat.

989 **Že to vydrží, tak to je paráda. A máš teďka kromě teda tvé přítelkyně ještě něco, na co se**
990 **těšíš teď v následujících dnech v blízký době?**

991 Teď na pondělí s otazníkem, protože možná půjdu do práce a možná ne.

992 **A pro tebe je lepší jít nebo lepší nejít?**

993 Lepší jít, protože jsou státní svátky, a kdybych nešel aspoň jedno pondělí, tak to bude
994 strašná ztráta na výplatě, jako jedno pondělí si můžu zůstat doma, jako dovolit, ale ne obě
995 dvě, takže teď řeším situaci, jestli jít do práce anebo si vybrat 10 hodin, kecám 11 hodin
996 náhradního volna, protože za bohužel (není rozumět), nezvýrazní se mi to na výplatě,
997 ale naskakuje mi od tří, kdy moje pracovní doba končí, tak mi naskakuje náhradní
998 volno.

999 **A něco jinýho krom práce, co tě teďka čeká teda hezkýho?**

1000 Teď mě čeká zítra kroužek fotbalu aktivně.

1001 **Tak na to se těšíš?**

1002 Těším, jakože si zase dám do těla a že budu zpocenej až na zádech.

1003 **Tak to je hezký, hele, Kubo, tak já ti moc děkuju za náš rozhovor.**

1004 Nemáš za co.

1005

1006

1007 **4. rozhovor DOMINIK**

1008 Dobře, tak vlastně jmenuji se, je mi 26 let, ještě pořád bydlím s mámou
1009 v domácnosti, ještě bydlím já, ségra a máma a do školy chodím do Olomouce ještě, jezdím
1010 tam vlakem každou neděli a vlastně asi je potřeba říct, že docela mě to tam vyšlo vstříc
1011 jakoby v rámci toho studia, že jsou tam jakoby na ty postižený studenty připravený líp než
1012 prostě třeba tady v Praze, kde jsem jakoby měl s tím problém.

1013 **A ty už tam jsi kolikátý rok v Olomouci?**

1014 Teďka už to je čtvrtý, já měl trošku nějaký potíže tam, to je jedno.

1015 **Věční studenti jsme všichni.**

1016 Takže teď je to jakoby čtvrtý rok a furt to tam nějak funguje jako přístup tam i vlastně, o co
1017 se tam snaží město, že když jsem tam přišel, tak oni říkali, že nějak do 10 let jako bude 90 %
1018 města bezbariérový, což nevím, jak se jim to moc daří, ale jako je hezký, že se tak snaží, tak
1019 to je jenom jakoby na odůvodnění toho, proč vlastně studuju v Olomouci a ne třeba v Praze
1020 a jako jinak když prostě vlastně jsem doma, tak třeba jakoby někam jdu, že se třeba
1021 domluvíme právě a jdeme si třeba do čajovny sednout, tak tam vlastně potom jakoby je
1022 někdo, kdo mě třeba nějakým způsobem trošku pomáhá jako, ale jinak jako já moc teda
1023 asistenci nevyužívám nebo taky jsem využíval, ale nikdy to nebyl od asistence.

1024 **To je jedno, já myslím spíš celkově osobní asistenty.**

1025 Ty jsem vlastně taky využíval, když jsem chodil do školy, tak to možná víš, protože zase se
1026 tak známe, že nevím, jako co víš a co ne.

1027 **Řekni tak, jako kdybychom se klidně neznali, co tě napadne k tomu.**

1028 **Mě zajímá, že ty vlastně bydlíš normálně v Praze s mamkou a jezdíš do Olomouce, kam**
1029 **jezdíš úplně sám, nepotřebuješ k sobě nikoho a při studiu v Olomouci vlastně taky tak**
1030 **nějak?**

1031 Ne, tak tam vlastně, už se k tomu dostáváme, tam vlastně jako třeba například na přijímací
1032 zkoušky a tak, na přijímací zkoušky jsem měl vždycky asistenta a měl jsem to vždycky
1033 upravený od toho centra, protože tam při univerzitě funguje centrum pro jako lidi
1034 s handicapem a oni se starají teda o to, aby ty studijní podmínky byly uzpůsobeny, tak to
1035 jsem vlastně vždycky měl, měl jsem vždycky dvojnásobný čas a měl jsem asistenta na jakoby
1036 na psaní jako fyzicky a to vlastně byla taková výhoda, kterou využívám tam vždycky nebo
1037 jako ne vždycky, ale když to jde nebo když to je nějaká velká věc, jako třeba ty závěrečný
1038 testy nebo takhle, tak to využiju a potom vlastně ještě, když jsem tam začal studovat, což už
1039 je teda skoro 3 roky zpátky, tak jsem vlastně využíval asistenci i na doprovod do školy, což
1040 bylo taky přes ně udělaný přes to centrum, kdy vlastně jsem s nima, bylo to tak, že oni pro
1041 mě přišli ráno a potom vždycky šli se mnou do školy a zase zpátky ze školy.

1042 **Takže na ty doprovody.**

1043 No, než jsem se jako zorientoval v tom městě nebo v té části, co jsem potřeboval a pak už
1044 jako jsem si řek, že už to zvládám sám, tak vlastně teď už na ty doprovody to nevyužívám,
1045 ale na tu orientaci prvotní je to určitě jako dobrý a tak.

1046 **A když jsi třeba doma, tak to vůbec nepotřebuješ, to zvládáš být úplně sám nebo na něco**
1047 **potřebuješ s něčím pomoci?**

1048 Tak ono většinou třeba tím, že se nemusím starat o nákup a takhle, tak je to jako....

1049 **Jo, že to mamka tady, když jsi a nabalí ti s sebou do Olomouce?**

1050 To ne, zase ona úplně nevaří, o to víc jako nakupuje věci a takhle, ale takhle to funguje, že
1051 spíš jakoby ona tady vždycky nechá nějaký jídlo, já si ho vezmu a je to a to zase třeba i
1052 zvládám jakoby si to ohřát v mikrovlnce, že když to je prostě ten polotovar, tak si to ohřeju
1053 no a asi už mě k tomu takhle nic nenapadá.

1054 **Tak já se tě budu dál doptávat. Ty jsi zmínil, že když jsi v Praze, tak jsi hodně s mamkou,**
1055 **když jsi v Olomouci, tak tam máš okolo sebe nějakou skupinu lidí? Mě by zajímal, jaký máš**
1056 **kolem sebe ten tvůj okruh přátel nebo prostě asistentů nebo rodiny, s kým se tak nějak**
1057 **setkáváš a co to je tak za lidi.**

1058 Je to takový blbý nebo jakoby já jsem to nikdy úplně jako nevnímал úplně dobře, ale teď
1059 abych jako uved na pravou míru, o čem mluvím, tak je to vlastně, že když já jsem přišel do
1060 školy poprvé, tak nás bylo v ročníku nějakých třicet a postižený jsme tam byli dva v rámci
1061 jedny jakoby třídy a já jsem si tam hned jakoby samozřejmě udělal známý, ale paradoxní
1062 bylo to, že celou dobu vlastně, co ta třída nějak fungovala, tak jsem vnímал takový jako dvě
1063 skupiny lidí, kdy vlastně jsem k té jedny měl vždycky jako blíž a zrovna jakoby holky nějakým
1064 způsobem, který potom teda odešly, takže dohromady jako, kdyby ses mě ptala, s kolika
1065 lidma jsem se třeba stýkal jako intenzivně v té škole, tak to mohlo být šest, sedm lidí no.

1066 **A vydrželi doted' nebo ty právě odešli?**

1067 Ony právě holky jako odešly, protože jak jsem říkal, tak jsem měl nějaký potíže ve škole a tím
1068 pádem jsem se tam musel zdržet dýl na tom studiu a oni teda pokračovali dál, takže některý
1069 jsou teďka na DAMU, tím pádem ta moje škola jako je umělecká, tak prostě pokračovali dál a
1070 takhle.

1071 **A myslíš si, že máš takhle ve svém okolí blízký lidi, na který třeba vždycky, když je potřeba,**
1072 **že se můžeš nějakým způsobem spolehnout, zavolat jim kdykoli, co se děje, jestli jsou**
1073 **nějaký takovýhle nebo vnímáš, že...**

1074 Jo mám, to určitě jako funguje, právě v té Olomouci to jako úplně tak nebylo, nebo jako jsem
1075 to vnímал takhle ten úzký okruh hodně těch lidí, ale tady je víc v Praze lidí nebo vždycky jsem
1076 se cítil líp v Praze než v Olomouci, ale jakoby tady určitě takový lidi jsou, ať už je to jakoby
1077 právě z toho okruhu Ramusu jakoby, že tam vlastně mám, skoro všechny kamarády mám
1078 prostě z Ramusu a nejvíc asi třeba Dominik Prouza, tak tomu když zavolám, co se děje, pojed'
1079 někam ven nebo tohle to, mám nějaký problém nebo takhle, tak jako potom třeba Franta
1080 Kavan mi fakt jakoby asistoval, že my jsme vždycky spolu nakupovali dárky několik let a
1081 takhle, takový vtipný věci to jsou, já to ani jako asistenci nevnímám, protože vlastně ono to
1082 tak jako ani není, ono to totiž ani není tak, že bychom si řekli, hele, tady potřebuju pomoc,
1083 ale spíš řeknu, hele, kámo, pojed', jdeme a takhle, potřebuju tohle, tamhle, že prostě ten
1084 vztah jako vnímám trošičku jinak, že to je jako kamarád, než jako kdyby to bylo fakt třeba
1085 v té škole, tak v té škole je to tak, že to je fakt jako asistent, protože to je člověk, kterého
1086 neznám a který mi pomůže třeba jednorázově na tu danou věc, tak to je něco jiného.

1087 **To je asistent.**

1088 To je asistent prostě a jakoby to, že by z něj potom třeba byl kamarád, jako se to taky stalo
1089 v několika případech, tak to už je zase něco jiného, já to trochu jakoby dělím, nikdy jsem jako
1090 pomoc od kamaráda nebral jako asistenci, ale jako naopak no.

1091 **To je dobře, že to tak máš. A ty jsi zmínil, že občas se ti stává nebo stalo, že z tvého**
1092 **asistenta se ti potom stal kamarád, což asi možná i teda jenom když jsi zmiňoval ty kluky**
1093 **z Ramusu, tak vlastně ten váš první vztah taky byl o tom, že oni na ty akce Ramusu jezdí**
1094 **jako asistenti , že jste se vlastně tam poznali a až postupem času jste se stali kamarádama,**
1095 **že jo.**

1096 Takhle to jakoby nejvíc funguje v 90% mého jako nějakýho sociálního fungování, když prostě
1097 se to stane jakoby přirozenost no, tak vlastně i tak to fungovalo třeba, když mě vozili lidi do
1098 školy, tak tady to už jsem měl jako z Prahy a potom byl jeden kluk i v Olomouci, který jako
1099 má auto, ten mě vozil, když potom jsem teda vyhodnotil, že to není potřeba, protože ta
1100 Olomouc je tak malá, že tam dojdu no.

1101 **A tohle pro tebe dělal jakoby ten člověk zadarmo, že tě vozil, že to byla čistě jako**
1102 **kamarádská výpomoc?**

1103 Takhle, ještě to musím říct jako jinak, protože to je složitý, furt chci řešit Prahu a Olomouc,
1104 ono mi tam spoustu těch návyků mi tak jako přešlo, ale vlastně to bylo tak, že prostě jsem,
1105 že když jsem byl jako malej, tak mě vozili rodiče do školy a potom jsem jako neměl vyloženě,
1106 že bych měl asistenci, ale měl jsem to udělaný tak, že jakoby jsem měl nějaký lidi, jeden
1107 z nich byl i Matouš Glanc, ale ten byl až potom pozdější, tak vlastně od nějaký, dejme tomu,
1108 já nevím třeba sedmý třídy nebo nějak takhle, tak mě vozili jako lidi do školy s tím, že prostě
1109 autem pro mě ráno přijeli a odvezli mě do školy, pak mě zase přivezli zpátky, v čemž
1110 spočívala všechna asistence s tím, že to ale nebylo tak, že by to ty lidi dělali zadarmo s tím,
1111 že to bylo tak, že jakoby dostávali peníze na benzín měsíčně od mého táty a vlastně tak tam
1112 byla nějaká ta dohoda a tak se to vlastně provozovalo, to byla vlastně hodně dlouho jako
1113 jediná forma asistence, kterou jsem jakoby dlouhodobě využíval nějakým způsobem. Pak se
1114 to právě i provalilo mezi ty kamarády, jak jsem říkal, třeba Matouš Glanc začal to dělat,
1115 protože on to jako viděl, že mi to tak někdo dělá a on říká, hele, můžeme jezdit spolu, já tě
1116 budu to, tak pak jsme jezdili s Matoušem hodně dlouho a byl u toho, když oni se seznámili
1117 s Natálkou, to byla strašná ta představa, ale jo.

1118 **To jsou teda dva různý vztahy, jakože jsi zažíval s těma asistentama nebo s těma řidičema**
1119 **vlastně, který rádoby ti asistovali a potom vlastně jsi popisoval ještě nějaký vztah s těma**
1120 **nejdřív s asistentama a potom se ti z nich stali kamarádi, což je třeba ten případ z Ramusu**
1121 **nebo ramusých lidí většinou, tak jestli dokážeš nějak ty vztahy popsat nebo co třeba ti**
1122 **tam přišlo vždycky důležitý, v čem ti je líp.**

1123 No tak určitě jako ti kamarádi, já si připadám jak nějaký sportovec.

1124 **Proč?**

1125 Protože používám furt jednu frázi, no tak určitě nebo něco takového, takže to nemám úplně
1126 rád, jenom taková vsuvka, že prostě to jako to kamarádství nebo to přátelství je pro mě
1127 jakoby cennější, ale zase rád, že se to takhle prostě stane, já to prostě jakoby nějak jako sám
1128 přirozeně od sebe to jako neřeším, že když jsem se nebo poprvé když jsem prostě
1129 potřeboval odvézt tím autem, tak vlastně jsme napsali normálně inzerát, jak se to jmenuje,
1130 na Nixu a tam se normálně ozvali lidi, tak potom jsem se s jedním domluvil a takhle, takže
1131 vlastně tím jako vznikly asistence, nebylo to vůbec přes nějaký organizace, který by to
1132 nomálně jako nabízely a takhle a samozřejmě prostě ty vztahy jakou jsou trošičku jiný, ale
1133 jsou hlavně v tom, že jakoby je to jako daleko hlubší ten vztah nebo v mnoha věcech vidíš, že
1134 člověk který to má, jakože pro tebe chodí a dáváš mu za to peníze a tak, tak bych mu neřekla
1135 tolik věcí, jako co já řeknu, já nevím, Dominikovi nebo Frantovi Kavanovi a takhle, jako
1136 prostě těm lidem, který jsou a vlastně tam potom funguje nějaký jakože i dejme tomu, je to
1137 emocionální pouto nějak a to už potom jede na trochu jiný bázi nebo takhle, ta teda spočívá
1138 hlavně v tom, prostě v tý hloubce toho samotného vztahu.

1139 **A to se ti podařilo takhle dosáhnout vlastně díky nějakýmu, to asi taky nebylo jako úplně**
1140 **hned, že to musela být nějaká delší cesta k tomu.**

1141 Je to jakoby souhra okolností, která myslím si celkově s Ramusem, to jsem vlastně ještě moc
1142 nikde neříkal, tak ti to třeba tady řeknu, třeba ti to něco osvětlí, prostě u nás byl asistent
1143 nebo jako ve škole, já když jsem chodil na základku do Jedličkárny teda tady do Prahy, to je
1144 potřeba rozlišovat trochu, to je jedno a že prostě jsem tam chodil, tak jsem jako měl všechny
1145 ty vady dyslexie, dysgrafie, tohle a měl jsem teda jako u sebe asistenta, jakože asistent
1146 pedagoga, který se mi třeba věnoval hodně jako na matematiku a takhle, že vyloženě jsme
1147 měli individuální sezení, kde jsem s ním jako tohle to a jeden ten člověk, jmenoval se Vojta a
1148 už nevím to příjmení, to je jedno, to ani není pro tebe důležitý, ale já to chci jako říct v tý
1149 celistvosti, tak prostě jakože on dělal toho asistenta pedagoga u nás a nějak jednou, prostě
1150 máma tam byla, že byly třídní schůzky nebo co a někdo tam přines letáček (není rozumět),
1151 najednou o tom začala jako mluvit a říká, hele, v roce 2003 to bylo, ona říká, jo, můžeš tam
1152 jet a tohle to, tak jsme tam jeli nebo jsem tam jel, protože vlastně jsem se znal s Vaškem
1153 Havlem už jakoby dlouho předtím, my jsme spolu seděli v lavici dokonce, jako takhle chodili
1154 jsme do třídy spolu a tak, nevím už, jak to bylo, prostě jsme tam odjeli spolu na ten tábor a
1155 tam to jakoby nějak všechno začalo s Ramusem, že potom Ramus přišel až o hodně později,
1156 ale takhle to nějak bylo, takže vlastně kdybych neměl tenkrát ty soukromý sedánky s tím
1157 asistentem, tak myslím, že bych se ani nedostal k Ramusu možná.

1158 **A tím pádem ke kamarádům, který teďka okolo tebe jsou.**

1159 Jo, ale je to fakt jakoby, nebo pro mě je to jako hrozně v tomhle tom vzácný, protože vlastně
1160 já jiný kamarády v podstatě nemám než z Ramusu.

1161 **A doposavad jsi zmínil hlavně, nebo když to takhle rozdělím, převážně asistenty z Ramusu,**
1162 **tak jestli jako tam vnímáš nějaký rozdíl nebo jakože radši se bavíš ...**

1163 Jakože ne, jako rozdíl tam nevnímám až na to, že do většiny těch holek se jako nějakým
1164 způsobem...

1165 **Ne, já jsem myslela buď nějakýho kamaráda s postižením, jakože jsem neřešila holky,**
1166 **kluky, takhle jsem to nemyslela, spíš jsem myslela jako někoho s postižením, někoho bez,**
1167 **takhle jakoby z řad asistenstva, někoho jako mezi tvými přáteli.**

1168 Teďka nevím, jako úplně zase mě to dovádí k tomu nebo nepochopil jsem to, jestli bys
1169 mohla ještě jednou, protože jak jsi to řekla, z řad asistenstva jsi skončila, ale já jsem pořád
1170 tam vnímal jako, že chceš po mně, abych ti řek nějaký rozdíl mezi, jak něco vnímám a já
1171 přítom ale nevím úplně, o čem mluvíš.

1172 **Jasný, sorry, to se omlouvám, určitě mě taky bude zajímat z řad asistentek, ale...**

1173 Tam jde akorát o to, že jako do většiny holek v Ramusu jsem se vždycky platonicky zamiloval.

1174 **Proč jenom platonicky?**

1175 No tak jako ne platonicky, ale tak nikdy to jako nedopadlo, takže nemůžu jako říkat a tam je
1176 třeba, já nevím, jestli to pomůže, ale je třeba zajímavý rozdíl a to je trošičku jiný téma zase,
1177 nechci úplně do toho zabíhat, ale že je třeba jakoby rozdíl v tom, já jsem říkal, Vaška Havla
1178 jsem ještě zmínil, nevím, jestli se ho budeš taky jako ptát nebo nebudeš, ale to je jedno, my
1179 jsme rozdílný v mnoha věcech, ale taky v tom, jak třeba každé z nás jakoby přistupuje k těm
1180 vztahům.

1181 **A jak to máš ty?**

1182 No já to mám a teď mluvím třeba konkrétně o nějakých jako potencionálních i třeba
1183 milostných vztazích a takhle, kdy vlastně mně je třeba jakoby jedno nebo jakoby cejtím se
1184 v tom kolikrát i líp než normálně, že bych jako byl s někým, kdo má postižení, což třeba
1185 Vašek jako kategoricky odmítá, to je třeba ten jako velký rozdíl mezi náma, takže takhle tím
1186 pádem jakoby, protože mi to přijde přirozený, protože jako jsem v tom vyrůstal nebo já jsem
1187 tam byl 18 let...

1188 **V Jedličkárně.**

1189 No, 18 let ne, 16 let, nevím, prostě nějakou dlouhou dobu a jde o to, že mně to tím pádem
1190 přijde přirozený, kdežto jakoby Vašek to má tak, že on vždycky odtamtud chtěl jako
1191 vypadnout a tím pádem najít si někoho normálního a jakoby takhle, nebo normálního, jako
1192 chápeme se.

1193 **Teď nevíme, jak Vašek, ale ty to máš takhle a když jsi to teda takhle začal, jestli se tě můžu**
1194 **zeptat, jestli teď s někým jsi nebo jestli máš ve svém okolí nějakou potencionální...**

1195 Nejsem teďka s nikým, to jako neznámá, že bych se nesnažil jako chodit ven nebo takhle,
1196 jako třeba například já hodně jako jsem kulturní člověk, což jako vyplývá i z toho mého
1197 oboru, že to mám divadelní a filmovou vědu, tak vlastně třeba chodím hodně do kina nebo
1198 do divadla a tak a snažím se jako brát tam třeba slečny nějaký jako sebou často, ale zatím
1199 teďka s nikým nejsem a myslím, že to tak ještě nějakou dobu bude, než jako se mi podaří
1200 naučit nebo než se prostě nebo takhle, připadám si jako obecně v těch vztazích nějakým
1201 způsobem limitovanéj nebo neohrabanej.

1202 **Jak to?**

1203 Jako nevím, já jsem o tom právě dneska uvažoval, když jsem věděl, že sem jako půjdu nebo
1204 že k tomuhle tomu dojde, že se jako budeme bavit, ale já vlastně jako nevím, čím to je,
1205 akorát prostě furt jsou, furt jakoby vidím, třeba si to nějak jako představuju, říkám si, jo,
1206 tohle by mohlo fungovat a potom vždycky přijde někdo a řekne, no jo, tohle to, tamhle to
1207 jako je jinak, tak potom vždycky se tam vytvoří nějaká bariéra, jakože kterou jsem si třeba já
1208 ani jako neuvědomoval a takhle, to tak prostě tak nějak jako je teďka zatím.

1209 **Můžeš zkusit dát nějaký příklad jenom, nějak konkrétně?**

1210 Já to teďka nevím, ale ještě jinak, když jsem byl v Olomouci, tak je zajímavý, že jsem prostě
1211 chodil, že jsem tam byl tři roky, tak jsem prostě musel zákonitě chodit s holkama jako ven a
1212 že jsem na to šel moc rychle nebo nevím, prostě když jsem vždycky chtěl ten vztah náš nějak
1213 posunout, tak většina těch holek se jako lekla a třeba jsem se setkal i ve třech případech
1214 jako, dejme tomu třeba s deseti, tak jsem se setkal s tím, že mi dokonce řekla, hele, se
1215 nezlob, ale jako já jsem lesba, což jako není nic špatného, ale zároveň si myslím, pozor, tady
1216 je důležitá věc teďka, že zároveň si myslím, že to je do jistý míry obranný mechanismus,
1217 který takhle ty slečny využily, protože ony jako mně, já nevím, ono se mi to stává, že prostě
1218 jako neumím v tom chodit v tom smyslu, v těch vztazích neumím chodit v tom smyslu, že
1219 jakoby už kolikrát chci jako až moc a teďka čím dál tím víc si to nebo začal jsem si to
1220 uvědomovat, že tohle to budu muset změnit, pokud jako se chci fakt jako s někým seznámit,
1221 tak na tomhle tom budu muset pracovat, protože kolikrát jakoby chci až moc jako od toho
1222 vztahu třeba v nesprávnou chvíli.

1223 **Vztahy jsou náročná věc, to se člověk učí celej život.**

1224 Tak to snad ne, protože zase na druhou stranu, jakože já bych si třeba neuměl, já jsem to
1225 teďka posunul někam jinam, ale dokončím znova tu myšlenku, protože je zajímavý, že už
1226 třeba od 13 let mám jako v hlavě takovou věc, že prostě chci mít manželku a chci mít prostě
1227 jako rodinu a tak a že vlastně kdybych tu rodinu neměl, tak vlastně bych o něco přišel nebo
1228 jako mám ten pocit, že kdybych tu rodinu neměl, tak bych o něco přišel a to vlastně nechci,
1229 tak už vlastně ve 13 nebo ve 14 jsem si to takhle řek a doufám, že to tak bude, já nevím, ale
1230 zatím to tak nevypadá.

1231 **Ale tak jsi tomu otevřený ne.**

1232 A to si vem, že už mi je 26 let, no nic.

1233 **Důležitý je být tomu otevřen, tomuhle neporučíme, a když tě takhle poslouchám, tak**
1234 **vyprávíš, že prostě děláš různé věci, někam chodíš, pořád někoho zveš, tak mě by jenom**
1235 **zajímalo, jestli i trávíš čas o samotě, jakože bez lidí úplně a případně, jestli tenhle ten čas**
1236 **je pro tebe jako v něčem přínosný, jestli to považuješ za nějakou inspiraci, klid nebo spíš je**
1237 **to pro tebe nevyhnutelný, že bys radši jako něco dělal, tak jestli k tomu můžeš....**

1238 Jde o to, že samozřejmě mám rád svůj klid jakoby, že i třeba dokážu být v klidu jako sám a
1239 tohle a vůbec mi to jako nevadí v určitou chvíli, bývá to dost často vlastně, ale neznamená
1240 to, že by mě to až úplně někam posouvalo, ale třeba je to čas, kdy jsem sám a kdy třeba
1241 mám čas na to se bavit a takhle, takže třeba koukám na internetu na různé videa a takhle a
1242 tím vlastně trávím ten čas, ale někdy se stane, že úplně všechno vypnu a jenom třeba ležím,
1243 ale nevydrží mi to moc dlouho jakoby a vždycky prostě musím něco dělat, i když jsem jakoby
1244 sám, tak prostě třeba jsem na internetu nebo jakoby jsem připojený na těch sociálních sítích
1245 a takhle, takže kdyby jako někdo něco potřeboval, takže jo, ale neznamená to jako, že bych
1246 nedělal vůbec nic a mám to rád, to jsou přesně chvíle, kdy já jsem sám, něco si pustím
1247 nějaký video a to zase nechci, aby mi tam někdo lez třeba tohle, když třeba přijde ségra,
1248 něco chce, to se stává někdy, tak vlastně třeba jí i kolikrát vyhodím, běž, až za chvíli a takhle
1249 to začnu řešit, protože teďka prostě mám chvíli pro sebe.

1250 **Ale ty jsi nějak ze začátku řekl, že ti to je jako nepříjemný, když jsi dlouho sám nebo že**
1251 **začneš něco dělat, tak dokážeš jenom nějak popsat nějaký jakoby ty pocity, co v tu chvíli**
1252 **máš, když takhle jako prostě jsi sám a třeba radši bys byl mezi lidma nebo radši bys právě**
1253 **dělal nějakou tu aktivitu, jestli nějak, když si představíš ten moment, kdy...**

1254 Tak to je jenom jako nepříjemný, někdy i třeba si vzpomenu na to, proč mi třeba někdo
1255 nevolá, proč musím vždycky každému volat já, když něco chci a takhle, ono to taky není
1256 takhle pořád, ale někdy se mi to tak zdá a tak jako o tom přemýšlím, ale zase tohle to pro mě
1257 jako není úplně dobrý přemýšlet o tom nebo často se stává, že jsem sám, ale jenom málokdy
1258 o tom přemýšlím, protože to zase myslím, že psychicky jako není úplně pro mě dobrý o tom
1259 přemýšlet.

1260 **Ale vlastně raději jsi mezi lidmi než sám, je to tak nebo co jsem pochopila z vyprávění, že**
1261 **máš rád společnost.**

1262 Jo, tak jako obecně, že jo, člověk je společenský, tak to tak z toho vychází a tak samozřejmě
1263 jako mě lidi štve, takhle třeba i na Ramusu mě to už kolikrát jako štve nebo nějaký věci,
1264 prostě jenom že tam je nějakým způsobem vystupňovaný humor, kam už jako bych úplně
1265 nešel, tak prostě to už mě třeba jakoby štve, ale jako vlastně jo, pak si člověk uvědomí, že
1266 kdyby neměl tohle, což je zase docela smutný uvědomění, ale kdyby neměl tohle, tak nemá
1267 vlastně vůbec nic a tím pádem jsem za to rád no.

1268 **To hezky říkáš. A myslíš si, že dáváš nějak jako často, když třeba máš nějaký svoje**
1269 **myšlenky, svoje zájmy, nějaký svoje pocity nebo tak, tak jestli to často dáváš nějak najevo**
1270 **a že to je vyslyšeno nebo že si dokážeš vybavit nějaký moment třeba, nevím, i tady v Praze**
1271 **s mámou nebo někde, že ty vlastně se tak nějak jako o něco snažíš nebo něco si**
1272 **prosazuješ, ale vlastně to není úplně tak jako vyslyšeno, jak by sis představoval?**

1273 Já nevím zase úplně, ale nějak to řeknu, nějakou svoji perspektivu, takže vlastně jde o to, že
1274 jakoby to se mi taky někdy stává, vlastně měl jsem tenhle ten velký problém jakoby s tou
1275 školou, že se k tomu furt vracím, sorry, je to takový jako katalyzátor pro další dění, měl jsem
1276 to takhle jakoby s tou školou, kdy vlastně jsme měli velký jako doma spor ohledně toho,
1277 když teda vlastně jsem, ještě furt říkám, že mám nějaký problém, ještě jsem neřek, co to
1278 bylo za problém a vlastně že mi neuznali bakalářskou práci, takže tím pádem jsme měli
1279 doma velký spor ohledně toho, jestli potom teda jít znova na tu školu a snažit se nějak to
1280 jako dokončit anebo s tím, že já jsem hodně dlouho byl zastáncem toho, že už tam nepůjdu
1281 a vlastně pak jsem se nechal nějak přesvědčit a teď...

1282 **Jako s mamkou byl tenhle ten spor převážně?**

1283 No, a že vlastně pak jsem se nechal nějak jako přesvědčit a teď s tím furt jako tak nějak
1284 bojuju vlastně, protože vlastně pak když tam člověk přijde, tak si bude říkat, tohle už mi
1285 nebaví, vždyť už jsem tady jednou byl.

1286 **A ty to máš celý od znova, jakoby znova ty tři?**

1287 Ne, dva no, dva mi dali jakoby, protože kus mi uznali, kus tý práce mi jakoby uznali, ale
1288 vlastně nepustili mě ke státnicím tím pádem, takže tím pádem, teď jsem jakoby oficiálně
1289 v prváku s tím, že mám dva roky, dva školní roky, tzn. čtyři semestry na to nebo už jenom tři,
1290 ale to je jedno, abych prostě tu školu nějak zase znova dokončil a to je prostě jakoby můj
1291 velký vnitřní rozpor, protože kolikrát si uvědomuju, že jako samozřejmě mít ten titul, ten
1292 papír je důležitý v dnešní době zvlášť, ale zase na druhou stranu pak tam bude takový to, že
1293 už mě to fakt jako nebaví, fakt jakoby už na to kolikrát nemám tu sílu a tak, ale když už tam
1294 jsem znova, tak jako bych to chtěl aspoň nějak dokončit, abych už od toho měl klid a pak už
1295 to jako nemusím nikdy řešit a vlastně budu mít třeba prostor na svoje jako sny a takovýhle,
1296 což vlastně teďka jako aktuálně zrovna je.

1297 **A dokážeš říct, jaký jsou, když to takhle zmiňuješ, na co bys takhle chtěl mít čas a prostor?**

1298 Jakože já jsem třeba, mně to připadá jako sebestpropagace, ale tak jakože já vlastně když jsem
1299 byl doma teďka minulý rok, tak jsem prostě nechtěl jen tak ležet doma a říkal jsem si, hele,
1300 jako ta škola mi dala nějaký rozhled a tak, a prostě bys to měl nějak využít, tak udělej
1301 nějakou praktickou věc, tak jsem prostě vymyslel, že uděláme talk show jakoby v prádelně,
1302 na který teďka teda jako pořád ještě pracuju s tím, že jsme natočili tři díly a v současný době
1303 vlastně je to nějaká pokročilá fáze post produkce, ale tam třeba jakoby je věc, že bych to
1304 hodně rád využil jako některý služby těch lidí, kdyby se to dalo využít jako asistence vlastně,

1305 tak bych to jako rád využil, protože třeba mluvím o tom, že jsem se naučil na tom, že vlastně
1306 já jsem myslel, že ten projekt jako půjde udělat bez předchozího příslibu peněz, že to jako
1307 půjde udělat tak, že jakoby ty lidi do toho dají tu práci a až potom se jim jakoby nějak
1308 zhodnotí, jenomže za tu dobu, co jsem skoro půl roku sháněl stříhače na to, aby to vůbec
1309 jako nějak mohlo vypadat a tak, tak jsem se naučil, že prostě když lidem nedáš peníze
1310 předem, tak oni nic neudělají a to je takový jako jedno z těch zklamání, co jsem vlastně
1311 teďka jakoby zažil a další je věc je ta, to by tě mohlo taky zajímat, že vlastně já bych chtěl
1312 udělat někde, ideálně ve Středočeském kraji bych si chtěl koupit barák, bych si chtěl koupit
1313 barák, ve kterém bych samozřejmě bydlel, ale udělal bych to prostě třeba, dejme tomu, jako
1314 kulturní centrum, tzn. že by tam byl třeba prostor, byla by tam hospoda a byl by tam prostor
1315 pro kino nebo divadlo, to ještě jako nevím, ale prostě chtěl bych to s tím, že jsem si řek, že
1316 do takových, dejme tomu, pěti až deseti let bych na tom chtěl začít jako pracovat, abych
1317 prostě třeba sehnal nějaký ten barák a tak. Ona jakoby ta inspirace pro tohle to byla jakoby
1318 zase Jedličkárna taky částečně, kdy oni mají, vesnice Buková, tak tam vlastně je ten statek,
1319 který jakoby se využívá na ty školy v přírodě a tak a to, jak třeba ten statek vypadá, tak by
1320 bylo úplně jako dispozičně dobrý i pro tu mojí myšlenku jako, tak jsem si to tak nějak
1321 zkombinoval a chtěl bych tohle toho dosáhnout, je to vlastně jakoby docela čerstvý sen
1322 nebo jakoby není to ještě ani rok, co mě to jako napadlo, ale...

1323 **Toho se drž, to zní fakt dobře.**

1324 Ale vlastně je to něco, co kdybych měl, tak by mi to úplně stačilo.

1325 **Tak určitě je dobrý do toho nejít sám nebo tenhle ten projekt jako sdílet nějak s lidma,**
1326 **vymýšlet to s lidma a nějak to posouvat dál ve větší skupině, že každý dokáže něco, to je**
1327 **super, to ti pak ještě řeknu, co chystá Ramus. Teď trošičku ještě odbočíme, jestli se tě**
1328 **můžu zeptat, nějakým způsobem kdybys mi dokázal říct, jak ty sám rozumíš slovu**
1329 **osamělost, případně jestli jsi jí někdy zažil nebo s jakýma pocitama se ti to váže, jestli**
1330 **případně si dokážeš vybavit nějaký moment, kdy tě tenhle ten pocit přepadl a případně**
1331 **jak ses v tom cítil, co jsi dělal nebo jaký jsi v tu chvíli měl pocit, to je jenom taková**
1332 **nabídka.**

1333 Tak já to klidně jako řeknu, že prostě ta jakoby, tak já řeknu, pocity, který se mi k tomu
1334 vážou, jsou jakoby samozřejmě nebo nějaký jakože sevření, uzavřenost prostě, já nevím,
1335 trochu jako smutek, ale zase ne až tak, spíš nějaká jako melancholie nebo něco takového a
1336 jde o to, že vlastně jako ten pocit toho osamění i třeba mezi lidma jakoby tak občas jakoby
1337 zažívám pořád, ale naštěstí to jako není tak, že by mě to úplně jako vyřadilo z nějakýho
1338 sociálního fungování nebo jako pořád, pořád ne, ale opakovaně se mi to ještě dodneška
1339 stává, že se takhle jakoby cejtím a je to hlavně v tom, že třeba bych chtěl, aby ke mně nějaký
1340 lidi přistupovali nějakým způsobem víc jako tím stylem, jak se vidím já a oni mě přitom vidí
1341 ale úplně jinak a tam potom to vzniká a mně je to do jistý míry jakoby líto, že vlastně ty lidi
1342 nemají ten náhled jakoby, co mám já, tak vlastně potom mi tam vznikne ten pocit z toho.

1343 **A ještě nějaký příklad takovýhle dokážeš nebo třeba takhle se ti to pojí s nějakým tím**
1344 **přístupem, tak jestli ještě s něčím se ti to někdy spojilo nebo jestli si vybavíš vyloženě**
1345 **nějaký ten moment, jestli bys ho mohl popsat, jestli to jde.**

1346 Ono se to jakoby nebo jakoby blbě se mi o tom mluví, protože si myslím a jakoby já to tak
1347 mám a vnímá to tak, že pokud jakoby jsou tyhle ty momenty, což jsou, tak jakoby se s nima
1348 snažím nějakým způsobem vypořádat a pak je jako nějakým způsobem odsunu nebo zasunu
1349 někam, kde už jako o tom nechci, takže jakoby konkrétně nic ti takhle jako popsat nedokážu,
1350 maximálně až jakoby takhle, jak jsem to řekl, tak prostě tak to většinou často vzniká nebo
1351 prostě s tím třeba souvisí i to, co jsem říkal, že pak už jsem našťvaný, že mi nikdo nevolá
1352 nebo tohle, ono to všechno souvisí jakoby se vším a takhle když se to prostě jako kupí, tak
1353 pak je z toho člověk jenom jakoby smutnej a vlastně já si myslím, že ještě ten pocit tý
1354 osamělosti vzniká v člověku z nějakýho jakoby prvotního smutku a je v podstatě jakoby
1355 jedno, co je jako ta příčina, ale vlastně nemusí to být jako jediný jako výsledek toho, ale
1356 může to být jediný z výsledků toho, když jakoby, když člověk má nějakou jakoby třeba i
1357 dlouhodobější smutek, tak potom se samozřejmě nebo jako samozřejmě, prostě se cejtí
1358 osaměle jako jeden z těch průvodních jevů toho smutku nebo něčeho takovýho, tak to si
1359 myslím, že to úplně jakoby pramení a tak.

1360 **Není to jednoduchý a dokážeš třeba jenom ještě, když se vrátíš k tomu, jakože to je právě**
1361 **nepříjemný pocit nebo může být, tak třeba co ty v tu chvíli děláš, jestli s tím nějakým**
1362 **způsobem umíš bojovat nebo jestli máš něco, co víš, že ti pomáhá nebo jako už jsi řekl, že**
1363 **v tu chvíli se cítíš tak nějak jako bezbranně nebo melancholicky, něco takovýho jsi řekl, vid'**
1364 **a tak jako, že jakým způsobem....**

1365 Cos to napsala?

1366 **Melancholicky jsem si napsala, jsem se na to podívala, že cítíš sevřenost, ještě jsem si**
1367 **napsala, tak co se v tu chvíli děje no nebo jak potom ty s tím...**

1368 Jenom taková věc, že ono vlastně to, takhle, ještě to vezmu, jakoby širše se pokusím to vzít,
1369 že jako když nebo takhle, můžeš se tak cejtít podle mě v jakýkoli chvíli...

1370 **Já budu ráda, když budeš mluvit jako o sobě, jestli nevadí, kdybys zkusil sám jako ty svoje**
1371 **pocity popsat.**

1372 Jo, popisuju, samozřejmě to je, jako když mluvím, tak zase mě to na druhou stranu, jakože
1373 tohle všechno, co ti říkám tady, jsou moje jakoby pocity, ale jasně, chápu tě, takže mám
1374 z toho prostě ten pocit, že se můžu jako člověk cejtít o samotě bohužel skoro vždycky,
1375 protože vždycky najdu nějakou věc v sobě, kvůli který jakoby můžu cejtít ten smutek nebo
1376 jak jsem to říkal předtím, že prostě i teď, kdybych se hodně jako zamyslel nebo dejme tomu
1377 jakoby položil do sebe na chvíli, tak bych určitě na něco přišel jakoby víc, ale to by asi potom
1378 nebylo úplně jako dobrý dělat tenhle ten rozhovor v tu chvíli a tak.

1379 **A tohle se ti stává často, že v sobě takhle si hledáš?**

1380 Moc často ne, ale je to s tím spojený, pro mě taky je s tím spojený to právě, když člověk jako
1381 přirozeně sám není smutnej, ale může bejt smutný kdykoliv, protože vždycky jakoby máš
1382 nějaký impuls, díky kterému si uvědomíš nějaký věci, teď myslím, že se trochu opakuju, ale
1383 snažím se dojít k nějakému jakoby výsledku, že vždycky prostě máš tohle, ale taky je to ne že
1384 o tom smutku, ale o tom samotným uvědomění, to, že třeba já jsem doma a nemám co
1385 dělat, tak prostě si lehnu do postele a když si lehnu do postele, tak třeba koukám do stropu
1386 a pak jako začnu uvažovat a najednou už si uvědomím, tak jako co, tak prostě třeba jako o
1387 tom začnu nějak jako rozvažovat a třeba hodně nebo dost krát v životě se mi stane, že dojdou
1388 k tomuhle, že se jakoby cejtím sám a tam už je potom právě to, o čem jsem mluvil, jako ta
1389 sevřenost, ten smutek a tohle a je to z různých příčin, ale většinou to vlastně spočívá akorát
1390 v tom, že prostě, takhle, člověk musí být sám, aby si mohl uvědomit tu osamělost, myslím
1391 jako, víš.

1392 **Chápu, ale jako jak tě znám, tak tě zase úplně tak jako sevřeného nevnímám, takže určitě**
1393 **asi máš nějaký svoje strategie, něco, co s tím děláš nebo jak prostě se s tím vypořádáváš.**

1394 Je třeba zajímavý, jasně, tak to jsem rád, že mě takhle vidíš, ale je třeba zajímavý, že třeba
1395 spoustu lidí říkalo během třeba posledních, dejme tomu, těch 3 nebo 2,5 let, takže jsem se
1396 jako uzavřel víc do sebe, což jako já jsem na začátku moc tak jako úplně nevnímám, já jsem se
1397 vždycky vnímal sám sebe jako extrovertní prostě člověk a takhle, ale jako pak jsem musel
1398 uznat v nějakou chvíli, tak jsem musel uznat, že ty lidi mají jakoby pravdu, i když to tak
1399 jakoby není ve všem, ale prostě můžu si říct, že taky někdy být uzavřený sám v sobě mi jako
1400 vyhovuje v mnoha ohledech a třeba mi to pomůže vyhnout se nějakým jakoby nepříjemným
1401 situacím nebo vyhnout se, nebo jakoby líp zvládat nějaký nepříjemný situace, kdy prostě na
1402 mě někdo útočí třeba jakoby slovně nějakým způsobem, nebo když na mě prostě někdo jako
1403 takhle, nějak prostě mám nějaký problém s někým a tak, tak prostě se uzavřu do sebe a
1404 jakoby je mi to v podstatě jedno, takže jakoby po nějakým jako samotným, to jsme byli v tý
1405 samotě, tak po nějakým samotným jakoby uvažování o tom, jestli teda je to pravda, že jsem
1406 se uzavřel nebo ne, tak jsem vlastně dospěl k tomu, že to tak jako může být nebo že to tak
1407 vlastně asi je, protože prostě je to jako nějaký obranný mechanismus no.

1408 **Takže nemáš nějaký svoje, že chodíš tamhle někam boxovat nebo do lesa nebo meditovat,**
1409 **nějaký takovýhle svoje nebo rady třeba pro ostatní, jak se tomu vyhnout, vyvarovat?**

1410 Já bych jako rád měl, ale jako úplně takhle ne, protože zase ty to i vidíš na mojí postavě, že
1411 jako nejsem úplně aktivní člověk, takže všechny tyhle, co jsi vyjmenovala, bych hodně rád
1412 dělal, bohužel jako to neznamena, že jsem třeba jakoby v pubertě nebo prostě ve 12, 13, 14
1413 letech, takhle, že jsem k tomu jako neměl nějakým způsobem blízko třeba k meditaci a tak,
1414 to jsem zase jako měl, ale nějakým způsobem jsem to prostě opustil nebo patří to k nějaký
1415 etapě života, kterou už jsem si prošel a tak a není to něco, co by se mnou jako setrvalo a
1416 jako jedna věc je taková, že když se člověk cejtí sám, tak musí dělat něco, co jako totálně ví,

1417 že mu zvedne náladu, tzn. že třeba v mém případě je to prostě, dejme tomu, jsou asi tak dvě
1418 základní věci a většina lidí, co mě zná, by nad tou druhou věcí asi jako říkala, hele, ty jsi
1419 úplně debil...

1420 **A mě zajímá, co jsou teda ty dvě věci.**

1421 Jedna věc je určitě, že si pustím sitcomy, to jako jo, protože to i vychází zase z toho mého
1422 oboru, tak prostě si pustím třeba jako Přátele nebo prostě tohle, nějaký prostě sitcom, něco
1423 zábavného a potom druhá věc je, že to je zase jako, ono se tomu těžko říká, ale konverzace
1424 prostě s blízkou osobou, která ale není třeba jakoby tady, že ona třeba, musím to říct trochu
1425 víc o tom, to je jedno, že prostě to je holka, do který jako jsem byl strašně dlouho
1426 zamilovanej, je to taky postižená holka a to je jedno a my už se teďka prostě nějak
1427 nevidáme, ale já kdykoli, kdy prostě je mi třeba nějak jako smutno nebo tohle to, tak prostě
1428 jí napíšu nebo tak a prostě jako vím, že mi to jakoby zvedne náladu, protože ona zase jako
1429 neřeší jako ten šit, co tady řeším já, ale ona má jako svoje nějaký problémy a prostě když se
1430 bavíme, tak se ale o tom jako většinou nebavíme a vím prostě jenom to, že ona třeba, což je
1431 zase trochu uhozený a zase by mě to hodilo někam trochu jinam jako rozebírat víc ten vztah,
1432 který jsem s ní jako měl, potažmo neměl teda, ale to nechci, ale že prostě mi to dá tu
1433 energii, kterou v tu chvíli jako potřebuju, že prostě já vím, že já jí napíšu třeba, ahoj, jak se
1434 máš, ono jí to kolikrát trvá několik hodin, než třeba odepíše a takhle, což v normálním
1435 vztahu, kdybychom se vídali jako častěji, tak se to nestává, ale tím pádem, že vlastně my to
1436 máme tak, že jakoby jsem do ní byl hodně dlouho zamilovanej a tam jsme něco jako měli a
1437 tohle a teďka už nic jako a vlastně jsme teda jenom kamarádi, tak tím pádem to jakoby trvá,
1438 ta její reakce trvá dýl, ale o to je to pro mě vzácnější v tom, že když něco odpoví, tak já vím,
1439 že ona tam pořád je na druhý straně a tím, že jakoby vím, že se s ní můžu bavit otevřeně a že
1440 zároveň neřeší to, co řeším já, tak vím, že mě s tím jako v uvozovkách nebude otravovat a
1441 jakoby je mi v tý pozici potom dobře a to je třeba druhá věc, kterou jakoby dělám.

1442 **To je super, že jí takhle máš no, že máš komu nebo že se jí můžeš takhle ozvat.**

1443 Nevím, jak dlouho to vydrží.

1444 **Tak blížíme se k finiši. Ale jenom by mě teď zajímalo, co ještě máš teď v plánu do**
1445 **budoucích dní a jestli třeba na tábor pojeděš, ale já to už vypnu nebo řekneš ještě něco**
1446 **zásadního?**

1447 Ne, já myslím, že ne.

1448 **Tak já ti moc děkuju.**

1449

1450

1451

1452 **5. rozhovor ELA**

1453 Ahoj. Takže já mám po škole, po vejšce, po filmovce, teďko momentálně bydlím tady v Praze
1454 v Jedli na garsonce a asistenci využívám 3x denně, většinou jako na hodinu, někdy na hodinu
1455 a půl, někdy na dvě hodiny, je to různý, ale většinou to bývá jako na ty tři hodiny denně a
1456 můj běžný den, ráno vstanu, občas se i oblíknu, když nikam nejdu, když jako nikam nejdu,
1457 tak zůstávám v pyžamu, jsem na nočas, občas si tam něco zaspívám, prostě na facebooku a
1458 takovýchle ty kravinky a v poledne mi přijde další asistentka na oběd a víceméně to samý,
1459 když nikam nejdu, tak jsem prostě doma nebo s kámošema jsem a tak.

1460 **S kámošema tady odsud?**

1461 Tady z Jedle no a večer zase večere, uléhání a spaní.

1462 Do práce zatím nechodím, a když někam právě jdu, tak právě tady do Jedle se podívat, do
1463 školy nebo na tabky nebo někam ven, třeba do kavárny někam takhle, takže tak.

1464 **A kromě asistentů, kteří jsou placený, nebo platíš si je, tak ty jsi zmínila, že máš tady**
1465 **spoustu kamarádů. Dokážeš říct s kolika lidma se setkáváš mimo asistenci?**

1466 To je různý, jako někdy prostě mám třeba jenom ty asistenty a někdy třeba večer za mnou
1467 přijde ten Kuba nebo třeba v úterý máme většinou zkoušky na divadlo, tak to jezdím prostě,
1468 ve čtyři máme zkoušku na divadlo, tak tam jsem prostě do večera s kámošema, takže tak,
1469 takhle to mám.

1470 **Takže máš okolo sebe mraky lidí všude.**

1471 Jo.

1472 **A jsi tady i o víkendech?**

1473 Jo.

1474 **Nebo o víkendech jezdíš domů.**

1475 Tak jednou do měsíce jezdím domů.

1476 **A tam nějaký vztahy, jako tam jezdíš ráda?**

1477 Jasně, tak je to domov, že jo.

1478 **A dokázal bys nějak popsat, když si představíš ten vztah mezi tebou a asistentem tím**
1479 **placeným, jestli je v něčem specifický, jestli je v něčem rozdílný než ty tvoji kamarádi?**

1480 Ani ne.

1481 **Takže tvoji asistenti jsou ti prostě přátelma, kámošema.**

1482 Jasně no.

1483 **A to jsi měla vždycky takhle nebo už prostě od prvního momentu, když máš asistenta, tak**
1484 **z toho vznikne přátelský vztah?**

1485 Většinou jo, jsou občas jako výjimky, že nevím, že mi typově třeba nesednou nebo tam ta
1486 chemie mezi náma úplně jako není, ale tu práci dělají dobře, takže jako nemůžu si stěžovat,
1487 že by dělali špatně jejich práci, to vůbec, já jsem jako ráda, že tady ty lidi jsou pro nás.

1488 **A dokážeš si třeba vzpomenout na nějakou situaci, která vyloženě byla nepříjemná, nebo**
1489 **kdy vyloženě ti v tom vztahu s tím asistentem nebylo dobře, případně zkus říct, co se dělo**
1490 **nebo jak ty ses u toho cítila?**

1491 No spíš to bylo s těma asistentkama, který mi úplně jako nesedly, tak tam to bylo takový,
1492 nebylo to úplně jako nepříjemný, ale bylo to takový jako, že to trošku skřípalo, nevím úplně,
1493 jak to popsat.

1494 **A nedá se nějak jako konkrétněji třeba ta situace, kdy to teda jako...**

1495 Nevím, že třeba to holky dělaly nějak pomalu a třeba jsem jim říkala, hele, klidně můžete
1496 zrychlit, já jsem jako fakt zvyklá prostě na rychlý to, ale nic jako dramatického to nebylo,
1497 nevím no.

1498 **Že si nestěžuješ na nic.**

1499 Ne, nestěžuju. Mně by to potom svědomí úplně jako nedovolilo, jako kdyby to bylo fakt jako
1500 špatný, tak asi bych si stěžovala, ale takhle, když to je takhle, tak prostě to by mi fakt
1501 svědomí nedovolilo, nevím prostě, já prostě jsem taková, že musím být se všema za dobře a
1502 ještě ke všemu, když potřebuju ty lidi, já to mám takhle jako zakódovaný už jako odmala
1503 z domova, že třeba jsem potřebovala od sourozenců nějak pomoci a zrovna, když jsme byli
1504 na sebe našťvaný, tak jako jsem si říkala, no, teď jim řeknu a oni, no, najednou mě
1505 potřebuješ, vid', bla, bla, bla, takže takhle to mám jako zakódovaný v sobě no.

1506 **Takže tomu předcházíš těmhle těch situacím, že to tak máš. A kdyby už nastalo něco, že**
1507 **bys potřebovala s někým probrat, máš okolo sebe teďka někoho takového blízkého**
1508 **vyloženě, s kým víš, že můžeš kdykoli se mu ozvat, kdykoli prostě s čímkoli za ním přijít,**
1509 **postěžovat si i klidně na ty asistenty, kdyby to hrozilo, což nehrozí.**

1510 Jo, já si myslím, že jo, že jich je asi víc těch lidí, nevím, napadá mě moje fyzioterapeutka, ta je
1511 taková, že když jí jako zavolám, i třeba když potřebuju na, tak jí zavolám, a ona přijde,
1512 když má čas, takže takhle jo.

1513 **Takže je tam vždycky pro tebe někdo.**

1514 Jo.

- 1515 **Tak i v tý rodině nebo doma, tam máš vždycky...**
- 1516 No tak doma jasně.
- 1517 **Tam mají pro tebe místečko vždycky, vid'.**
- 1518 No jasně.
- 1519 **A když nejsi teda s asistentama nebo nemáš nějakou aktivitu, tak jsi většinou sama?**
- 1520 Ano.
- 1521 **A dokážeš nějak popsat, jak třeba ten čas trávíš nebo jak moc času ze dne to je?**
- 1522 Je to jako většina mého dne právě, že to je fakt mezi těma asistentama a to fakt jako
1523 většinou jsem na tom počítači nebo nevím, si tam třeba čtu nebo stříhám nějaký videa, to
1524 musím ještě udělat...
- 1525 **Z těch bebovitů co... To nějak Erik zmiňoval. A když takhle jsi sama, tak to vnímáš jako
1526 prostě nějaký čas přínosný pro tebe, že si jako ho užíváš nebo to máš jako, že
1527 nevyhnutelný, že teda teď zrovna nemůžeš jít ven, protože nemáš třeba asistenci nebo...**
- 1528 Někdy to takhle mám, třeba když jsem v pyžamu a třeba se někdo ozve, hej, nechceš jít ven,
1529 já říkám, zrovna jsem v pyžamu, nemůžu prostě nikoho, kdo by mě převlíknul, ale tohle by se
1530 třeba dalo taky nějak vyřešit potom, ale jinak to беру prostě jako čas pro mě, jako klidný, že
1531 jsem i s lidma i prostě mám takhle jako čas pro sebe, že to je takový jako i vyvážený docela a
1532 za to jsem ráda.
- 1533 **To je potřeba občas. A když si ještě takhle vzpomeneš na ten moment, kdy teda ti dojde,
1534 že nemůžeš jít ven, i když bys chtěla, tak jaký to je pro tebe, jestli jako ten moment, kdy
1535 teda bys byla ráda, aby to bylo jinak, tak jestli jako dokážeš to nějak popsat, jak se u toho
1536 cejtíš, jestli tě to štve.**
- 1537 Jo, tak občas mě to štve, ale není to v tý míře jako, že bych byla úplně totálně naštvaná, ale
1538 spíš si třeba hledám nějaký způsob, jak bych to vyřešila, abych mohla ven, a když to nejde,
1539 tak si řeknu, no, tak příště nevadí, takže já to беру takhle dost jako v pohodě.
- 1540 **A když takhle jako třeba něco chceš nebo máš nějakou svojí představu, co bys dělala, co
1541 bys chtěla, tak se to stává nebo jako máš vždycky pocit, že si prosadíš to, co chceš nebo
1542 musíš to nějakým způsobem dlouze někomu vysvětlovat, dlouze říkat, o co ti teda jde,
1543 jestli ses s tím někdy setkala, když máš nějaký svoje přání, touhu něco dělat, někam jít
1544 nebo něco říct, tak jestli máš pocit, že vždycky se to setká s nějakým pochopením.**
- 1545 Jo, jasně.
- 1546 **Že to nemusíš nějak zdlouhavě vysvětlovat.**

1547 Já si většinou na ty asistentky na některý vymyslím strašný kraviny nebo jako z mého
1548 pohledu prostě blbosti nebo blbosti, prostě takový jako třeba i bláznivý věci a já si vždycky
1549 říkám, hm, tak dneska bychom mohly tohle to podniknout a ony většinou jsou pro a
1550 většinou jako v pohodě, pokud je to hned, takže pohodička a různý spontánní akce, ty jsou
1551 nejlepší.

1552 **Takže máš okolo sebe dost nadšenců, který jdou s tebou do každý blboviny, bláznoviny a**
1553 **není tam žádný problém, tak to je super, takže si třeba nevybavíš nějaký moment, kdy**
1554 **vyloženě se tak stát nemohlo, že sis něco přála, něco jsi chtěla a vůbec to nějak nešlo**
1555 **uskutečnit, vůbec jsi nějak nedostávala pochopení od okolí, že by to tak mělo být, mohlo**
1556 **být, si nevybavíš.**

1557 To si nevybavuju, ale jako si myslím, že se to určitě stalo, ale zase jsem to brala takhle jako,
1558 stalo se, tak svět se nezhroutí, že jo.

1559 **To je správný přístup.**

1560 Vždyť jo, to bych se musela hroutit ze všeho a to já nechci.

1561 **O tom to není ten život, vid'.**

1562 Právě. Jako když už něco jde, tak proč do toho nejít, takhle jsem vlastně šla do toho
1563 komparsu do Ordinance v růžové zahradě.

1564 **To sis prostě řekla.**

1565 Prostě jsem to zkusila a ta ženská mi odepsala, jakože jo, že to půjde, říkám jo a zrovna
1566 Ordinance, jo.

1567 **Takže je jenom potřeba se nebát a jít do toho, to je tvoje nějaký motto nebo čím se řídíš**
1568 **takhle, tvůj životní náboj, energie?**

1569 Něco takovýho, když to nezkusíš, nezjistíš, to mi říká i máma nebo říkávala, právě i takhle to
1570 bylo s tou vejškou, že jsem třeba s tou vejškou chtěla jeden čas seknout, a právě mi říká,
1571 hele, když to nezkusíš, nezjistíš, jako jestli na to máš.

1572 **Jako když ses tam hlásila jo nebo když už jsi studovala?**

1573 Takhle, když jsem se tam přihlásila, tak jako ten čas mezi tím přihlášením a nástupem, tak to
1574 bylo takový, jakože lidi prostě byli víc nadšenější já a to mě jako demotivovalo dost, ale
1575 potom jako říkala máma, hele, když to nezkusíš, nezjistíš a je to tak jako jo a i tady v Jedli
1576 jsem zkoušela různý věci, i když jsem byla na střední, tak jsem fakt jako zkoušela, prostě
1577 podnikala jsem různý věci, vymýšlela jsem si různý jako postupy, jak bych se mohla víc
1578 zdokonalovat, takže takhle no, takže zkoušej, dokud to můžeš.

1579 **Ted' teda trošku ještě z jinýho soudku, protože já teda zkoumám tu osamělost, samotu a**
1580 **tak, takový ty nejvíc nepříjemný témata nebo ty očividně to zase tolik nezažíváš, to je jako**
1581 **potřeba a tak, tak mě by právě zajímalo, jak třeba tomu rozumíš a jak když si nějak vybavíš**
1582 **nějaký moment, kdy jsi jako měla pocit, že se cítíš osaměle nebo nějak to zkusit popsat,**
1583 **případně s jakýma pocítama se ti to vázalo nebo případně jenom popsat tu situaci, jestli si**
1584 **vybavíš něco.**

1585 Když jsem byla tak nějak jako v pubertě, než jsem ještě nastoupila do Jedle...

1586 **A to jsi byla kde ve škole?**

1587 To jsem byla v Písku na normální základce, já jsem vždycky měla štěstí na kolektiv, takže
1588 kolektiv skvělejší, ale stejně prostě, nevím, takový to, i když máš kolem sebe lidi, tak se cejtíš
1589 jako osaměle, to jsem občas jako mívala, že třeba mě tolik nezapojovali později lidi do
1590 nějakých akcí, že třeba, nevím, už třeba nějaká pitomá fotka, kdy se třeba nějaký holky fotily,
1591 tak mě třeba do toho nějak jako nezapojovaly a tak no, tak to jsem jako...

1592 **Takže byly momenty, kdy ses tam nejechtla úplně přijatá jo mezi jako tu skupinu.**

1593 Jo, ale jako nebylo jich tolik.

1594 **A jak si se cejtila v tu chvíli, vzpomeneš si jenom jako, že ti to bylo nepříjemný.**

1595 Bylo mi to jako líto a jako asi jsem těm holkám i záviděla, že ony jsou zdravý, já jsem na
1596 vozečku a takovýhle, jako celkově taky jsem to měla hodně, no, když jsem byla takhle jako na
1597 tý základce, tak jsem to takhle dost často měla, ještě ten věk, když už se jako zajímám o
1598 kluky a takovýhle, tak to bylo takový taky.

1599 **A teďka se to nějak změnilo už, jakože se to neděje tolik?**

1600 Tady v Jedli na středisku se to hodně jako změnilo, že jsem si říkala, hele, tady můžu i těm
1601 lidem pomáhat nějak, že mě tak jako potřebují, že jsem nějak jako i užitečná nebo že můžu
1602 povzbudit ty další lidi kolem mě a tak, ale taky samozřejmě byly tady ty momenty v té třídě,
1603 ale to je škoda mluvit.

1604 **A jak to, že ses rozhodla nebo z toho Písku jsi chtěla jít takhle do Prahy sem do Jedle nebo**
1605 **že ses pro to rozhodla.**

1606 My jsme nějak hledaly nebo spíš máma hledala, protože já jsem o Jedli jako nevěděla a
1607 máma tady nějak měla jako známou nebo co, tak nějak jsme to nějak začaly řešit a tady to
1608 bylo dobrý, že prostě pro postíky, bezbariérový všechno, tak jsem sem potom nastoupila no
1609 a jsem ráda.

1610 **To bylo takový velký odtrhnutí se od Písku, a že jsi tady bydlela na intru teda, takže celý**
1611 **život najednou tady a dobrá změna teda, to považuješ za důležitý krok.**

1612 Jo, pro mě to bylo fakt jako velký, že tady jsem se fakt jako naučila prostě nějaký různý věci,
1613 osamostatnila jsem se, začala jsem i potom jako přemýšlet, ne, to bylo až na vejšce, že jsem
1614 začala potom jako přemejšlet o budoucnosti, takže tak.

1615 **A neměla jsi někdy pocit, že by ti chyběl domov nebo takový jakože rychlý odtrhnutí se, že**
1616 **ses přesunula sem se vším všudy?**

1617 Tak první den samozřejmě.

1618 **Ale netrvalo to nějak.**

1619 Ne, netrvalo to moc dlouho.

1620 **Ale vždycky se tam ráda vrátíš.**

1621 No, tak samozřejmě, tak jako když jsem byla na střední, tak jsem každý víkend jezdila domů,
1622 takže jsem doma byla dost, jako ještě pořád jako mnohem častěji než teďko.

1623 **A přijede za tebou i někdy rodina?**

1624 Jo, mamís, tatís, jo, spíš mamís a ségra.

1625 **A ty máš nějak víc sourozenců, vid', že jste velikánská...**

1626 Pět nás je.

1627 **A ty tady taky byli někdy se podívat za tebou?**

1628 Ségra jo, vlastně jenom jedna ta ségra.

1629 **Jinak jako ostatní potkáváš v Písku, když tam přijdeš.**

1630 Jo, já spíš jako jezdím za nima, než oni, tak jich je víc, že jo.

1631 **Všechno v jeden moment.**

1632 No.

1633 **A když se ještě vrátíme k té osamělosti, nebo popsala jsi to, co jsi měla na základce a třeba**
1634 **teďka nějaký jakoby moment, jakože nemusí to být, že vyloženě někde by ses cítila**
1635 **osaměle, jenom takový ten pocit, že i když jsi třeba někde v nějakým kolektivu, jako jestli**
1636 **si ho dokážeš spojit třeba s nějakým dalším slovem, nebo co to pro tebe vůbec znamená,**
1637 **jestli to dokážeš nějak víc popsat.**

1638 Jako ta osamělost?

1639 **Ano.**

1640 Jo, teďko, jak jsem tady, tak si říkám, ty jo, já tady vlastně nikoho nemám, přitom je tady
1641 spousta lidí, který jako znám, že já jsem jakoby v křesťanský rodině, takže i tohle to jakoby,
1642 jako chodím sem do sboru, ale není to ten můj domovský sbor, ten domovský sbor mám
1643 v Písku a takhle to cejtím taky hodně, přitom ty lidi tam jsou super a hlavně ta jedna holčina
1644 s jejím manželem, takový mladý pár, jsou hrozně moc milí na mě, prostě pomáhají mi,
1645 všechno, ale není to úplně ono.

1646 **Nenašla jsi tam takový to, tady jsem doma nebo tady je to to moje.**

1647 Jo, tak to je taky takový ještě druh osamění, ale zase, není to takový...

1648 **Netrpíš tím nějak extra.**

1649 No, jako občas mě to, jako říkám si, není to úplně ono, ale není to jako každéj den.

1650 **A myslíš, že to je tím, že takhle jako je to daleko nebo že už jsi zažila něco jinýho, kde ses
1651 cítila líp třeba v rámci toho sboru, že vlastně jsi zažila tam u vás...**

1652 Možná, jak v Písku jsem prostě odmala v tom sboru, tak tam mě prostě všichni znají a já
1653 znám je, máme tam prostě různý jako vztahy a tady prostě jsem přišla jako nová už do
1654 rozjetýho.

1655 **Takže jsi musela navázat všechny nový vztahy.**

1656 Jo.

1657 **A to bylo náročný nebo ty jsi takový ten člověk, který prostě se hrozně rychle skamarádí,
1658 hrozně rychle si najde nějaký blízky lidi.**

1659 Jako trvalo mi to taky, že tam prostě je rozdíl v tom, že i mezi těma sborama je, že tady ten
1660 v Praze, tam jsou buď jako mládežníci anebo prostě mladý páry, že já jsem taková jako mezi,
1661 že nemám tam prostě nějakou jako skupinu, to je možná to hlavní, že tam prostě nemám,
1662 s těma párama, to bych měla depresi, to bych měla depresi, že nikoho nemám a tam v tý
1663 mládeži, tam prostě zase všichni jsou jako, jako jsou mi blíž věkově, ale už tam jako taky
1664 nezapadám, už jsem jako starší, už jsem na to jako stará v uvozovkách.

1665 **A máš nějaký ty aktivity nebo říkala jsi, že vlastně jsi křesťansky založená, že si vyhledáváš
1666 dost těch nějakých volnočasových aktivit i v tomhle směru nebo jestli tomu rozumím
1667 dobře, ale moc toho není.**

1668 Jako jo, tady jsou, ale spíš jako asi úplně nevyhledávám, já vím, že to je i asi moje chyba, jako
1669 ten sbor, ten je prostě pravidelně každou neděli, tak tam chodím, ale jinak jako nějaký
1670 skupinky třeba to úplně nevím no.

1671 **To tě neláká.**

1672 Jako mě by to i lákalo, kdybych prostě o nějaký věděla, že třeba i v Písku, tam když jsem
1673 nebo když jsem tam byla, tak tam jsem byla v kapele, tak jsem tam zpívala a tady to úplně
1674 není možný, tady mají prostě už daný skupiny a ani nejsou jakoby sborový, ty jsou jakoby, že
1675 mají svoje věci, tak k nim se úplně nemůžu připojit jen tak jako, kdežto tam prostě v Písku,
1676 tam se to stává z těch lidí, co jsou ve sboru, že jako nemají vlastně nikde jinde už nějakou
1677 jinou to, takže to je takový.

1678 **Tak ono je možná i rozdíl, že tam jsi začínala odmalíčka, vid' a tady jsi přešla už do**
1679 **rozjetýho, kde jsi musela ty ses přizpůsobit, vid', v něčem.**

1680 Jo.

1681 **A máš to často, že máš pocit, že se musíš takhle jako někam přizpůsobit, abys tam zapadla,**
1682 **nebo můžeš vždycky jako projevit tu svojí...**

1683 Tak jako na vejšce, tady jsem to tolik neměla, protože tady jsme všichni kriplici, ale jako
1684 jinak, no, nevím, jako vždycky se musím nějak přizpůsobit a jako mi to ani nedělá problém,
1685 když mi to tam nevyhovuje, tak tam prostě nechodím, což se moc nestává zase, což je fajn,
1686 krása.

1687 **No to je dobrý, ty jsi naprosto šťastnej, spokojenej člověk, tak to by mě ještě zajímalo, jak**
1688 **je to možný, kdybys měla říct lidem, hele, prostě, hodíš všechny problémy za hlavu, raduj**
1689 **se, směj se, ne, tak jestli máš jako ty, protože nějakým způsobem třeba taky občas bojuješ**
1690 **s nějakýma blbýma pocitama, s nějakýma chmurama, s osamělostí a s těmahle dalšíma,**
1691 **tak co třeba jakoby, co máš pocit, že ti pomáhá nebo jak zažehnat takovýhle tyhle ty krize**
1692 **pocitový nebo že to ani nemusí být, že člověk je v nějaký krizi, tamhle, že někde uvíznul ve**
1693 **výtahu sám, že to může být vlastně kdykoli, že jo, tak jestli máš nějaký svoje vnitřní**
1694 **třeba...**

1695 To, kdyby se mi stalo, že bych se sekla ve výtahu a ten by se zhasnul, tak já bych si hned
1696 rozsvítila světla a řekla, co budu dělat, takže to by bylo fakt jako první, co bych udělala, jako
1697 rozsvítila bych si.

1698 **Ale tak jako když tě to třeba popadne, když jsi, nevím, v klidu v pokoji, v posteli, jestli máš**
1699 **na to nějaký strategie.**

1700 Hele, ani ne, spíš to někomu řeknu, že si tím prostě musím jako nějak projít sama, jako žádný
1701 postup nemám.

1702 **Takže buď třeba někomu zavoláš, nebo se s někým sejdeš, vypovídáš to ze sebe.**

1703 Jo.

1704 **A máš teda takovýhle lidi, že ta možnost je, že jo?**

1705 Jo. Jako moc se to nestává, spíš si to jako procházím sama.

1706 **A co to znamená, jakože si projedeš ten příběh nebo co se děje nebo...**

1707 Ono se to dlouho nestalo, takže...

1708 **Tak to je dobře, tak to já tě do toho nechci nějak vracet.**

1709 Ne, spíš se z toho akorát vyspím a další den to je v pohodě, třeba.

1710 **Tak to je dobrý, nemáš žádný typy na nějaký meditační, nějaký odpočinkový.**

1711 A když už je to třeba jako fakt špatný, tak se prostě modlím nebo prostě zavolám, no, mámě
1712 úplně kvůli takovým věcem nevolám, ale když už to bylo, no, jednu situaci si fakt jako
1713 pamatuju, ta byla fakt hodně, hodně, hodně špatná, ta trvala strašně dlouho a to už jako,
1714 když už to jako vyvrcholilo jako špatně, tak jsem fakt musela zavolat tý mámě, prostě jsem
1715 se i vybrečela do toho mobilu a ta mě prostě jako uklidňovala, že tohle ti nedává tu identitu,
1716 takhle mě uklidňovala, že prostě říkala, že bůh mi dává tu identitu, tak to takhle jakoby беру
1717 a ať se jako modlím, tak jsem se potom i v duchu třeba modlila nebo nevím, co se dělo na tý
1718 druhý straně toho drátu, takže tak, takže tohle to mám jako nastavený, jako mělo by to být
1719 jako častější se obracet na toho boha jako v mém případě, ale tady to s tou vírou to mám
1720 takový jako dost horská dráha, takže fakt jako hodně často, že to nemám stálý, nemám to
1721 stálý, ale chtěla bych to ustálit, ale je to pro mě takový jako těžký.

1722 **A dokážeš to nějak popsat, jak s tím pracuješ nebo jestli tam máš fakt takový ty, když
1723 potřebuješ, tak se spolehneš na svojí víru a věříš v to, nebo jestli hledáš momenty, kdy to
1724 jakoby využít pro sebe.**

1725 Teď úplně nevím, jak to myslíš.

1726 **Jakkoli, co tě k tomu napadne, tak klidně.**

1727 Tu víru tam klidně napiš, jestli se ti tam bude hodit, to tam klidně můžeš napsat, protože to
1728 bude úplně mimo, protože takhle jsem se setkala s tím, že jsem to řekla jako do televize a
1729 oni to úplně vystříhli, že to tam vůbec jako nedali a to už jsem si fakt jako říkala, hele,,
1730 řekneš to tam, nestyď se za to, ale jako řekla jsem to, říkala jsem si, jo, jsi dobrá, bůh ti
1731 dal sílu, takže tak, takže když by se ti to tam hodilo, tak to tam můžeš dát.

1732 **Stoprocentně, právě proto, jestli tě k tomu cokoliv ještě napadne, tak jako jestli dokážeš
1733 říct, v čem ti to vyloženě pomáhá nebo co je takový to jako, jestli se to dá popsat no.**

1734 No, ono se to právě hrozně těžko popisuje, proto i lidi to třeba dost často nechápou, proč
1735 jako věříme, že to spíš berou jako perličku, ale já to jako neberu jako perličku tu víru, ještě
1736 jak v tom žiju prostě odmala, tak je to fakt jako součást mého života, i když to třeba na první
1737 pohled moc jako nevypadá, tak jako prostě to mám v sobě nějakým způsobem zakódovaný,
1738 že občas když mám prostě takhle tu horskou dráhu, jako já to...

1739 **A to je o čem ta horská dráha, jakože do jaký míry jsi v tom aktivní a do jaký míry nejsi, co**
1740 **to znamená, že v tom máš horskou dráhu?**

1741 No ta aktivita hodně v tom hraje roli. Teďko jsem nedávno měla totální krizi právě víry, že
1742 jsem vůbec nechtěla nebo chtěla jsem chodit do sboráče, ale spíš to bylo kvůli těm lidem než
1743 kvůli tomu, abych se třeba dozvídala nové věci a tak, ale tak jako nechtělo se mi vůbec
1744 modlit, nechtělo se mi vůbec zpívat jako písničky, jako chvály tomu říkáme, vůbec nechtělo
1745 se mi, ale nechtěla jsem o to víru úplně přijít, takže to v tom mozku mě jako drželo jakoby
1746 nad vodou, takže jako ta moje aktivita hodně v tom hraje roli, takže tak.

1747 **Děkuji a ještě teda poslední takovou jakože vztahovou otázku, což samozřejmě nebudeš**
1748 **chtít, o tom nic povídat, tak rozhodně nemusíš, ale nějaký jako, sama jsi zmínila nějaký,**
1749 **jakože bys měla deprese, kdybys chodila do párových sborů a tak, tak jenom ještě jakoby**
1750 **nějaký tvoje...**

1751 Ale to nebyly úplně deprese.

1752 **Jasně no, tak nějaký jakoby tvoje vztahový, jestli jakoby se cítíš, že teďka teda jsi sama**
1753 **nebo mohla bys být sama, protože nemáš žádnýho partnera nebo jestli si jako i spojuješ,**
1754 **že mít partnera je pro tebe něco jako, kam směřuješ, důležitý.**

1755 Tak samozřejmě, pro mě je to důležitý, já bych chtěla mít prostě partnera, manžela, rodinu,
1756 určitě, dětičky bych chtěla mít stoprocentně, ale na druhou stranu se toho bojím, že třeba
1757 nebudu dobrá máma a takhle, to zase mám takovýhle...

1758 **To má každá, si myslím.**

1759 Nechtěla bych se rozvádět, nechtěla, takže to si jako radši počkám na toho pravýho.

1760 **Až přijde ten princ na bílém koni. Tak to je potřeba v to věřit, on se objeví.**

1761 Jako právě když jsem měla tu krizi, tak jsem si říkala, já snad prostě si najdu snad i
1762 nevěřícího, abych někoho měla, ale ne, to by mě ještě stáhnul jako víc nebo nebyla by to
1763 třeba jeho vina, že by to nedělal úmyslně, ale je to fakt jako pravda, že prostě když má
1764 prostě věřící člověk nevěřícího partnera, partnerku, tak fakt jako je hrozně jednoduchý toho
1765 člověka stáhnout dolů, já jsem to tady na střední hodně pociťovala i teďko docela.

1766 **Že máš okolo sebe lidi, kteří nevěří, takže se tomu tak nějak jako přizpůsobíš vlastně.**

1767 Jo.

1768 **Podlehneš davu.**

1769 Jo.

1770 **Tak pro tebe je možná důležitý se vracet domů, ne, že tam jakoby zase na tebe dejchne ta**
1771 **atmosféra tohohle toho, co je ti vlastně blížký, co máš v době.**

1772 Přesně, ale je dobrý, že to mám pořád v tý hlavě, aspoň v tý hlavě, já tomu pořád věřím,
1773 nechci se toho vzdát.

1774 **Tak to je dobrý. Tak já ti moc děkuju. Ještě mi řekni, co tě teď čeká do budoucna nějaký**
1775 **tvoje plány.**

1776 Bydlení.

1777 **Najít si samostatný bydlení, to je krásný a na to se těšíš.**

1778 Na to se těším.

1779 **A nebude to, ještě se k tomu vrátíme, nějaký odtržení vlastně tady, že sis našla nějakou**
1780 **skupinu kámošů a máš tady to zázemí, takže to bude...**

1781 To už bude samostatný život úplně.

1782 **A v něčem to bude další velkej krok pro tebe.**

1783 Jo.

1784 **A cítíš ho jako, že už je potřebnej.**

1785 Jako nejradši bych tady zůstala na věky věků, ale zase si uvědomuju, že ty lidi prostě
1786 odcházejí taky, že jo, takže tak, ale tak jako máme ty kontakty, můžeme se kdykoli sejít,
1787 prostě hlavně i s těma studentama, to bude takový, že tady třeba ještě ten rok budou a já
1788 třeba možná budu už někde jinde, jako sice v Praze, ale budu už jako někde asi jinde než
1789 tady, ale chci se sem jako vracet na návštěvu samozřejmě.

1790 **Tak ono se ti to potom bude pojit třeba s novou prací, kde zase bude nový kolektiv.**

1791 No, to bude sranda, zábava, doufám, že mi vyjde ta garsonka, fakt jako doufám v to.

1792 **Držím palce, tak já ti takhle moc děkuju.**

**Posudek vedoucího diplomové práce
na Pražské vysoké škole psychosociálních studií**

Jméno a příjmení studenta/-tky: Bc. Barbora Aunická
 Obor studia: Sociální politika a sociální práce
 Název práce: Osamělost mladých lidí s tělesným postižením
 Vedoucí/oponent práce: Mgr. et Mgr. Michal Slaninka, Ph.D.

Technické parametry práce:

Počet stránek textu (bez příloh):

Počet stránek příloh:

Počet titulů v seznamu literatury:

0**	1	2	3	4
-----	---	---	---	---

Výběr tématu

Závažnost tématu

	x			
--	---	--	--	--

Oborová příslušnost tématu

	x			
--	---	--	--	--

Originalita tématu a jeho zpracování

	x			
--	---	--	--	--

Formální zpracování

Jazykové vyjádření (respektování pravopisné normy, stylistické vyjadřování, zvládnutí odborné terminologie)

	x			
--	---	--	--	--

Práce s odbornou literaturou a prameny (citace, parafráze, odkazy, dodržení norem pro citace, cizojazyčná literatura)

	x			
--	---	--	--	--

Formální zpracování (jasnost tématu, rozčlenění textu, průvodní aparát, poznámky, přílohy, grafická úprava)

	X			
--	---	--	--	--

Metody práce

Vhodnost a úroveň použitých metod

	x	x		
--	---	---	--	--

Využití výzkumných empirických metod

--	--	--	--	--

Využití praktických zkušeností

	X			
--	---	--	--	--

Obsahová kritéria a přínos práce

Přístup autora k řešené problematice (samostatnost, iniciativa, spolupráce s vedoucím práce)

	x			
--	---	--	--	--

Naplnění cílů práce

	x			
--	---	--	--	--

Vyváženost teoretické a praktické části v daném tématu

	x			
--	---	--	--	--

Návaznost kapitol a subkapitol

	X			
--	---	--	--	--

** 0 – nehodnoceno; 1 – výborně; 2 – velmi dobře; 3 – dobře; 4 – neprospěl/a

Dosažené výsledky, odborný vklad, použiteľnosť výsledkov v praxi

		X		
--	--	---	--	--

Vhodnosť prezentácie záverov práce (publikácie, referáty, apod.)

		X		
--	--	---	--	--

Otázky a námety k diskusi pri obhajobe:

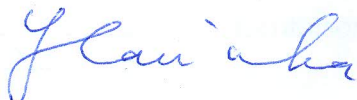
1. Ako podľa autorkinej skúsenosti prispieva telesný hendikep k pocitom osamelosti?

Celkové hodnotenie práce (klady, nedostatky):

Kolegyňa Barbora Aunická v práci spracováva tému osamelosti ľudí s telesným postihnutím. Oceňujem, že okrem iného teoretická časť práce je napísaná ľudsky a s veľkým porozumením pre ľudí s telesným postihnutím. Venuje sa v nej ich mieste v spoločnosti, prekážkam a predsudkom, s ktorými sa môžu stretnúť. Súčasťou teoretickej časti je aj filozofické pojednanie o telesnosti a samote, ktoré k porozumeniu životu ľudí s telesným postihnutím patrí. Podstatná časť práce sa venuje sociálnym službám (okrem iného sociálna rehabilitácia, osobná asistencia, súvis sociálnej práce s prirodzenou podporou je inšpiratívny) ľuďom s telesným postihnutím. Autorka sa sama v tejto oblasti významne angažuje. V praktickej časti Barbora Aunická pomocou IPA analyzuje päť rozhovorov, v ktorých zisťuje, ako ľudia s postihnutím prežívajú osamelosť v kontextoch svojich vzťahov a životov. Práca je cenná i tým, že je kvalitatívnou sondou do prežívania vzťahov k asistentom ľudí s telesným postihnutím. Taktiež naznačuje, ako telesný hendikep (ne)vstupuje do prežívania osamelosti, vzťahov i vnímania života a prekážok v ňom. Rozhovory sú pomerne obsahovo obsiahle, autorka si je toho ale vedomá. Prácu odporúčam k obhajobe s výsledkom výborne.

Doporučení k obhajobe: doporučuji/nedoporučuji*

Navrhovaná klasifikace: 1

Datum, podpis: 25.8.2018

*

nehodící se, škrtněte

**Posudek oponenta diplomové práce
na Pražské vysoké škole psychosociálních studií**

Jméno a příjmení studentky: Bc. Barbora Aunická
 Obor studia: Sociální práce se zaměřením na komunikaci a aplikovanou psychoterapii
 Název práce: Osamělost mladých lidí s tělesným postižením
 Oponent práce: Mgr. Barbara Kostelacová

Technické parametry práce:

Počet stránek textu (bez příloh): 81
 Počet stránek příloh: 57
 Počet titulů v seznamu české literatury: 35
 Počet titulů v seznamu zahraniční literatury: 12
 Počet internetových odkazů: 8

0**	1	2	3	4
-----	---	---	---	---

Výběr tématu

Závažnost tématu

	x			
--	---	--	--	--

Oborová přiléhavost tématu

	x			
--	---	--	--	--

Originalita tématu a jeho zpracování

		x		
--	--	---	--	--

Formální zpracování

Jazykové vyjádření (respektování pravopisné normy, stylistické vyjadřování, zvládnutí odborné terminologie)

		x		
--	--	---	--	--

Práce s odbornou literaturou a prameny (citace, parafráze, odkazy, dodržení norem pro citace, cizojazyčná literatura)

	x			
--	---	--	--	--

Formální zpracování (jasnost tématu, rozčlenění textu, průvodní aparát, poznámky, přílohy, grafická úprava)

	x			
--	---	--	--	--

Metody práce

Vhodnost a úroveň použitých metod

	x			
--	---	--	--	--

Využití výzkumných empirických metod

	x			
--	---	--	--	--

Využití praktických zkušeností

	x			
--	---	--	--	--

** 0 – nehodnoceno; 1 – výborně; 2 – velmi dobře; 3 – dobře; 4 – neprospěl/a

Obsahová kritéria a přínos práce

Přístup autora k řešené problematice (samostatnost, iniciativa, spolupráce s vedoucím práce)

x				
---	--	--	--	--

Naplnění cílů práce

	x			
--	---	--	--	--

Vyváženost teoretické a praktické části v daném tématu

		x		
--	--	---	--	--

Návaznost kapitol a subkapitol

	x			
--	---	--	--	--

Dosažené výsledky, odborný vklad, použitelnost výsledků v praxi

		x		
--	--	---	--	--

Vhodnost prezentace závěrů práce (publikace, referáty, apod.)

		x		
--	--	---	--	--

Otázky a náměty k diskusi při obhajobě:

1. V Diskusi stručně zmiňujete, že pro vás osobně byl výzkum přínosem. V čem konkrétně jej spatřujete? Jakým způsobem jej můžete využít ve své vlastní praxi?
2. Napadají vás způsoby jeho dalšího možného využití v sociální práci s lidmi s tělesným postižením?

Celkové hodnocení práce (klady, nedostatky):

Autorka se ve své diplomové práci zabývá prožíváním osamělosti mladých lidí s tělesným postižením. Téma je jí blízké, sama s touto cílovou skupinou pracuje a má s ní mnohaleté odborné i osobní zkušenosti.

Práce je rozdělena do teoretické a výzkumné části. Teoretická část zpracovává východiska dané tematiky v poměrně širokém záběru, který umožňuje hlubší porozumění tématu. Autorka se v ní zabývá filozofickým pohledem na tělesnost a osamělost, věnuje se současné situaci v oblasti sociálních služeb a zaměřuje se na problematiku mezilidských vztahů se zvláštní pozorností věnovanou vztahům mezi klientem a osobním asistentem. Pracuje s poměrně rozsáhlým počtem zdrojů v literatuře a odborných pramenech, zvláštní ocenění si zasluhuje počet titulů zahraniční literatury. Je na místě vytknout autorce přílišnou stručnost a použití jediného zdroje v některých subkapitolách (např. 1.3.1 Předsudky k lidem s postižením, s. 13), v textu teoretické části chybí polemika či srovnávání jednotlivých odborných názorů.

Empirická část si klade za cíl popis prožívání osamělosti u mladých lidí s tělesným postižením, zjištění případných dalších emocí vázaných na tento pocit a zjištění, jakým způsobem respondenti těmto pocitům předcházejí a jak s nimi pracují. Autorka vhodně zvolila kvalitativní výzkumnou metodu IPA a velmi podrobným a detailním popisem představuje metodologii svého výzkumu včetně reflexe vlastní zkušenosti s tématem výzkumu (s. 45). Z přepisu rozhovorů je zřejmá autorčina schopnost vést polostrukturovaný rozhovor, v němž dává dostatečný prostor respondentům pro vlastní vyjádření, v diskusi navíc velmi dobře reflektuje určité nedostatky způsobu jejich vedení. Cíle výzkumu byly naplněny, empirickou část práce lze považovat za zdařilejší než teoretickou.

Formální zpracování odpovídá nárokům na diplomovou práci, autorčin projev je, až na občasné neobratné vyjádření, překlepy či nepozornost, kultivovaný a jazykově správný.

Doporučení k obhajobě: doporučuji

Navrhovaná klasifikace: 1 - 2

Datum, podpis:

A handwritten signature in blue ink, consisting of several overlapping, curved strokes that form a stylized, abstract shape.